

ЗБІРНИК

**деяких матеріалів з
панорами відкритих
онлайн-уроків із
суспільствознавчих
предметів**

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ
ОСВІТИ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

ЗБІРНИК

*деяких матеріалів з панорами відкритих онлайн-уроків
із суспільствознавчих предметів*

Харків -2024

Друкується за рішенням науково-методичної ради НМЦ ПТО у Харківській області від 26.04.2024, протокол №3.

Укладач: *Наталія СОЛОГУБ, методист НМЦ ПТО у Харківській області*

Збірник деяких матеріалів з панорами відкритих онлайн-уроків із суспільствознавчих предметів. – Харків: НМЦ ПТО у Харківській області, 2024. – 172 с.

До збірника увійшли деякі матеріали викладачів історії або громадянської освіти ЗП(ПТ)О Харківської області, які брали участь в обласній панорамі відкритих онлайн-уроків, що проводилася з метою визначення рівня професійного розвитку викладачів, створення сприятливих умов для ефективної педагогічної діяльності шляхом розповсюдження кращого досвіду.

Матеріали збірника призначені для практичного використання педагогічними працівниками під час уроків із суспільствознавчих предметів.

Рецензент:

Юлія ДАВИДОВА, заступник директора НМЦ ПТО у Харківській області

ЗМІСТ

1. ПРО ПІДСУМКИ ОБЛАСНОЇ ПАНОРАМИ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-УРОКІВ ІЗ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ПРЕДМЕТІВ	6
2. Методична розробка уроку. Практичне заняття: «ВИБОРИ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ» <i>(ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»)</i>	15
3. План уроку з історії України за темою: «ПРАВОВИЙ СТАТУС УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ» <i>(Регіональний центр професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну)</i>	45
4. Конспект уроку з історії України. Розділ VI «Україна в роки Другої світової війни». Тема: «ПОЧАТОК НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ» (ДНЗ «Харківське вище професійне училище №6).....	7
5. Методична розробка онлайн-уроку з предмета «Історія України» за темою: «УКРАЇНЦІ У ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ ДЕРЖАВ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. «УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ» НА ЯЛТИНСЬКІЙ ТА ПОТСДАМСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЯХ. ЦІНА ВІЙНИ» <i>(ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області»)</i>	87
6. Відкритий урок з предмета «Громадянська освіта» Тема: «МАНІПУЛЯЦІЇ В МЕДІАПРОСТОРІ» (ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»).....	102
7. Розробка уроку з предмета «Громадянська освіта» на тему: «КЛАСИФІКАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ» (ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва»).....	111
8. План відкритого уроку з предмета «Історія України». Тема: «СТАЛІНСЬКА ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ» <i>(Лозівський центр професійної освіти Харківської області)</i>	117
9. Розробка уроку для I курсу з предмета «Історія України». Тема уроку: «НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ 1914 – 1921 РР. ОСВІТА. НАУКА. МИСТЕЦТВО. РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ» (ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»).....	126
10. План уроку з предмета «Історія України» на тему: «МАСОВІ РЕПРЕСІЇ. «ВЕЛИКИЙ ТЕРОР» В УКРАЇНІ» <i>(ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»)</i>	146

ПРО ПІДСУМКИ ОБЛАСНОЇ ПАНОРАМИ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-УРОКІВ ІЗ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ПРЕДМЕТІВ

Історія – свідок минулого, світло істини, жива пам'ять.

Цицерон

Навчання історії спрямоване на реалізацію мети повної загальної середньої освіти, яка полягає в розвитку та соціалізації особистості здобувачів освіти, формуванні в них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Випускники ЗП(ПТ)О – це патріоти України, які знають історію своєї держави; є носіями української мови, культури, національних традицій і духовних цінностей; виявляють активність і відповідальність у громадському й особистому житті; мають бажання і здатність реалізовувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства; бережно ставляться до природи; дотримуються здорового способу життя.

Під час вивчення історії вирішуються такі завдання:

- поглиблення інтересу до історії навчального предмета, розвиток мисленевих здібностей та умінь, необхідних для розуміння сучасних викликів;
- набуття системних знань про факти, події, явища, тенденції в Україні та світі ХХ–ХХІ ст. з позицій: цінності життя людини, досвіду українського державотворення, утвердження єдності й соборності Українського народу, значення європейських культурних і правових традицій для суспільних процесів в Україні, зміцнення національних інтересів і суверенітету, цілісності та непорушності кордонів Української держави в контексті світового історичного процесу;
- розвиток історичного, критичного та творчого мислення, здатності розуміти загальний хід історичного процесу, проблеми, що стоять перед країною та світом;
- спонукати до усвідомлення національного інтересу, необхідності захисту суверенітету, територіальної цілісності своєї держави в умовах реальних військово-політичних, інформаційних та інших викликів;
- долучення до духовних і культурних надбань і цінностей, історико-культурних традицій українського й інших народів;
- сприяння формуванню політичної та правової культури, громадянської самосвідомості, пошани до державної символіки України в гармонійному поєднанні із національними та загальнолюдськими цінностями.

У лютому 2024 року НМЦ ПТО у Харківській області оголосив проведення обласної панорами відкритих онлайн-уроків із суспільствознавчих предметів. Словник іншомовних слів трактує, що панорама (перспектива) – простір, який можна охопити оком; вид у далину; оковид; картина або ще як можливості когось-небудь у майбутньому, сприятливі умови для майбутньої діяльності когось або наступного розвитку чогось.

Обласна панорама відкритих онлайн-уроків проводилася з 11.03.2024 по 12.04.2024 з метою визначення рівня професійного розвитку викладачів, створення сприятливих умов для ефективної педагогічної діяльності шляхом розповсюдження кращого досвіду. Для участі у заході запрошувалися викладачі історії або громадянської освіти.

Попередньо необхідно було заповнити графік відвідування відкритих уроків із зазначених предметів у гугл-формі, а також у створеній для кожного ЗП(ПТ)О папці завчасно завантажити робочу навчальну програму з предмета, поурочно-тематичний план та план відкритого уроку з усіма посиланнями на матеріали до нього. Так, за даним посиланням 23 викладачі ЗП(ПТ)О завантажили зазначені документи, що вивчалися протягом проведення заходу.

Головним критерієм якості робочої навчальної програми з навчального предмета є досягнення запланованого результату вивчення теми та предмета шляхом реалізації змісту. Робочі навчальні програми із загальноосвітніх предметів розробляються на основі типових навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням специфіки професії та регіональної компоненти. *(п. 2.2.2 Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, наказ МОН України від 30.05.2006 №419 (із змінами)).*

До робочої навчальної програми з історії України викладачі внесли зміни у 2022 році після внесення змін до типової навчальної програми. Але у більшості не враховується специфіка професії, регіональний компонент, залишається орієнтовний перелік тем для практичних робіт.

Поурочно-тематичні плани з навчальних предметів складені викладачами відповідно до робочих навчальних програм, розглянуті і схвалені на засіданні методичної комісії і затверджені в установленому порядку.

Відкриті онлайн-уроки провели 23 викладачі ЗП(ПТ)О: історія України – 16, громадянська освіта – 6, основи трудового законодавства –1, один урок з історії України був бінарним з англійською мовою. Усі уроки відбувалися в групах I курсу, переважно для здобувачів освіти з професій громадського харчування та сфери послуг.

Геолокація викладачів та здобувачів освіти на даний час є досить широкою, тому виникають труднощі з приєднанням до конференцій, але у ЗП(ПТ)О домагаються щоб відвідування уроків було активним. Під час проведення відкритих онлайн-уроків відсоток відвідування лежав у діапазоні від максимального – 92,3% (ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області») до мінімального – 53,8% у декількох закладах освіти. Це ще пояснюється і тим, що викладачі опікуються безпекою учасників освітнього процесу, змінюючи синхронну роботу на асинхронну, використовуючи альтернативні інтернет-платформи тощо.

Для аналізу відвіданих уроків була розроблена модель (додаток І).

На уроках усі викладачі перевіряли приєднання учнів до ZOOM-конференції, виясняли безпекову ситуацію, налаштовували увагу. Були чітко визначені тема, мета уроку, план проведення з урахуванням розвитку ключових

і предметних компетентностей учнів. У ході уроку були реалізовані структурні компоненти відповідно до його типу, підводилися проміжні та загальні підсумки, здійснювалося оцінювання, взаємо- або самооцінювання успішності учнів, проводився інструктаж з домашнього завдання, яке було різнорівневим, творчим.

Найвищі оцінки, при максимальному значенні – 13 балів, за показники блоку щодо структури уроку отримали викладачі ЗП(ПТ)О: ДНЗ «Харківське вище професійне училище № 6», Харківський професійний ліцей залізничного транспорту, ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва», ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти», Лозівський центр професійної освіти Харківської області, ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг», ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області».

Вище середнього балу (10,1 бала) за цими показниками у викладачів ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області», ДЗП(ПТ)О «Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту», ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості», Зміївського професійного енергетичного ліцею, Барвінківського професійного аграрного ліцею, ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області», ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти».

Основні проблеми, з якими зустрічається педагог у цьому тисячолітті – це: постійне удосконалення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів; ускладнення проблем виховання; безперервне оволодіння сучасними технологіями навчання та виховання; розв'язання складних педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із суміжних з педагогікою таких наук, як філософія, психологія, медицина, економіка; робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій в освітньому процесі.

Усе це може здійснювати викладач з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими здібностями, високим рівнем інтелігентності, ерудованості, здібностей до безперервної освіти.

Під професійною компетентністю ми розуміємо:

- 1) властивість особистості, що виявляється в здатності до педагогічної діяльності;
- 2) єдність теоретичної і практичної готовності педагога до діяльності;
- 3) спроможність результативно діяти, ефективно розв'язувати стандартні та проблемні ситуації, що виникають у педагогічній діяльності.

Наступний блок показників для аналізу уроку стосувався професійної компетентності викладача, серед яких виділені основні: мовно-комунікативна компетентність, предметно-методична, інформаційно-цифрова, психологічна, здоров'язбережувальна, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична та комунікація з учнями.

Вище за середнє значення (14,4 бала) отримали викладачі таких ЗП(ПТ)О: ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області», ДНЗ «Харківське вище професійне училище № 6», ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області», ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості», Харківський професійний ліцей залізничного транспорт, ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва», ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти», Зміївський професійний енергетичний ліцей, Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області, Лозівський центр професійної освіти Харківської області, ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг», ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області».

Усі викладачі вільно володіють державною мовою, створюють умови для формування і розвитку мовно-комунікативних вмінь і навичок учнів, застосовують мову як інструмент мотивації учнів до пізнання. Освітній процес здійснюється виключно державною мовою. Викладачі продемонстрували здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання, формувати і розвивати ключові компетентності учнів, здійснювати інтегроване навчання, здатність добирати сучасні ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів, здійснювати оцінювання результатів навчання.

Педагоги володіють навичками створення презентацій, використання відеороликів, електронних документів, фотоматеріалів, тестування на різних ресурсах, використання штучного інтелекту. Орієнтуються в інформаційному просторі, критично оцінюють інформацію. Ефективно використовують електронні освітні ресурси, у разі виникнення проблем проявляють гнучкість, приймають рішення, передбачають запасні варіанти, коригують перебіг уроку.

Важливою під час воєнного стану є здатність організувати безпечне освітнє середовище, здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями, формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя. На деяких уроках проводилися руханки для очей, здоров'язбережувальні хвилинки, бесіди про безпеку під час уроку. Необхідно відзначити, що кожен викладач враховує індивідуальні особливості учнів, мотивує їх, створює сприятливі умови для навчання кожного учня. Мотивація здійснювалася різними способами: проблемні питання, ребуси, життєві ситуації, вірші, цікаві факти, картинні галереї тощо.

Викладач має обов'язково проектувати освітній процес та його результати. Дехто озвучував очікувані результати освітнього процесу, а у декого вони сформульовані у плані уроку. Відвідування відкритих уроків переконало, що викладачі володіють різноманітними формами навчальної і пізнавальної діяльності. Так, наприклад, робота в групах у різних залах ZOOM, випереджувальні завдання, ігри, хмари слів, кросворди, вправи на редагування, короткострокові проекти, скрайбінги, математичні задачі, кластери, кросенси, вікторини, ментальні карти і це неповний перелік.

Основною метою освіти сьогодення є підготовка компетентної особистості, яка здатна знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих ситуаціях; створювати і знаходити оригінальні ідеї, відхиляючись від прийнятих схем мислення, успішно вирішувати завдання нестандартним шляхом; бачити проблеми під іншим кутом та вирішувати їх унікальним способом. Тому значну частину навчального часу необхідно присвятити діяльнісному підходу.

Діяльнісний підхід – це спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей та наскрізних умінь особистості; застосування теоретичних знань на практиці; формування здібностей до самоосвіти й командної роботи; успішна інтеграція в соціумі та професійна самореалізація.

Оновлення освітнього процесу на засадах діяльнісного підходу полягає у переорієнтації мети, завдань та змісту освіти і змінює всі компоненти системи освіти. Кінцевою метою навчання є формування способу дій, тому зміст навчання становлять не задана система знань і потім засвоєння цих знань, а задана система дій і знання, що забезпечують освоєння цієї системи.

Необхідними засадами реалізації діяльнісного підходу є: введення учнів у зміст нового навчального матеріалу шляхом відкриття знань, а не їх подавання; створення умов для використання на уроці наукової інформації, здобутої поза уроком; передбачення певних інтелектуальних труднощів під час опанування навчального матеріалу; активізація пізнавальної діяльності з використанням проблемно-пошукових методів. Також важливо, щоб освітній процес для учнів був цікавим і значущим. І, звичайно, тут визначальною є роль педагога, який розуміє сутність діяльнісного підходу та допомагає учням застосовувати отримані знання на практиці для розв'язання різноманітних життєвих завдань. Для цього педагогу потрібно глибоко усвідомлювати ключові принципи діяльнісного підходу, які полягають в тому, що учні отримують знання не в готовому вигляді, як це було в освіті впродовж багатьох років, а шляхом пошуку, дослідження, активного включення, експерименту, виконання проєктів, спілкуванні і взаємодії, комунікації, пропонування власних креативних ідей і бачення, вміння аргументувати думку.

Наступний блок показників для аналізу уроку був пов'язаний з характером діяльності учнів: організація самостійної роботи, здійснення диференціації та індивідуалізації навчання, активність мисленнєвої діяльності учнів на уроці, використання засобів і прийомів розвитку психічної сфери учнів, мислення високого рівня, реалізація виховного потенціалу змісту предмета у ході уроку.

Активними та самостійними були на уроках учні ДНЗ «Харківське вище професійне училище № 6», Харківський професійний коледж», ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області», Харківський професійний ліцей залізничного транспорту, ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти», ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва», ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти», Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області, Лозівський центр професійної освіти Харківської області, ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного вироб-

ництва та сфери послуг Харківської області», ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг», ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області». Робота учнів була пошуковою, дослідницькою, пізнавальною.

Усі відвідані уроки досягли мети, прогнозованих результатів, сприяли розвитку загальнолюдських умінь і навичок, ключових компетентностей здобувачів освіти. 8 (34,8%) викладачів провели урок на високому методичному рівні: Шарова Лариса Анатоліївна (ДНЗ «Харківське вище професійне училище № 6»), Пенкіна Римма Олександрівна (ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області»), Дудка Ярослав Віталійович (ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва»), Деркач Юрій Вікторович (ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти»), Нікуліна Ірина Петрівна (Зміївський професійний енергетичний ліцей), Дятлова Лілія Михайлівна (Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області), Блюсюк Наталія Юріївна (Лозівський центр професійної освіти Харківської області), Малікова Інна Миколаївна (ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг»).

Уроки 13 (56,5%) викладачів відповідають достатньому методичному рівню: Зоріцький Юрій Станіславович (Центр професійно-технічної освіти №1 м.Харкова), Джафаров Ренат Зіраддінович (ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»), Роденко Дмитро Дмитрович (ДПТНЗ «Регіональний центр професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну»), Кутепова Вікторія Миколаївна, Душкіна Вікторія Ігорівна (ДЗП(ПТ)О «Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту»), Богданова Ірина Валентинівна («Харківський професійний коледж»), Васильєва Любов Миколаївна (ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»), Макар Людмила Михайлівна (Харківський професійний ліцей залізничного транспорту), Носачов Віталій Геннадійович (ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»), Одерій Тетяна Вікторівна (ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»), Волкова Карина Володимирівна (Регіональний центр професійної освіти ресторанного, будівельного та автотранспортного сервісу Харківської області), Муравейнікова Ірина Юріївна (ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»), Хижняк Наталія Анатоліївна (ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»), Кіяшко Микола Вікторович (Барвінківський професійний аграрний ліцей). Інші 8,7% уроків – на середньому рівні.

Враховуючи результати онлайн-відвідування уроків історії та громадянської освіти НМЦ ПТО у Харківській області надає деякі загальні рекомендації для викладачів суспільствознавчих предметів щодо проведення уроків:

1. Створення цікавих інтерактивних уроків:

- Використовуйте різноманітні методи та прийоми, такі як рольові ігри, дебати, драматизація подій тощо, для залучення учнів до активної участі в уроці.

- Залучайте сучасні технології, такі як презентації, відеоматеріали, веб-сайти тощо, для розширення можливостей навчання.

2. Підтримка критичного мислення:

- Стимулюйте учнів до аналізу й обговорення історичних подій, фактів, документів, до формування власних поглядів на соціальні та політичні питання.
- Запрошуйте учнів досліджувати різні точки зору та аргументувати свої висновки.

3. Зв'язок з сучасністю:

- Показуйте учням, як історичні події впливають на сучасність та формують наше суспільство.
- Проводьте порівняльний аналіз історичних подій та сучасних явищ для розуміння причин та наслідків.

4. Розвиток громадянської свідомості:

- Зосереджуйте увагу на вихованні учнів у громадянській активності, підтримці прав людини та громадянських цінностей.
- Стимулюйте учнів до участі в громадських та політичних процесах, таких як обговорення сучасних проблем або участь у громадських заходах.

5. Диференціюйте підхід до учнів:

- Враховуйте індивідуальні особливості та потреби кожного учня при підготовці та проведенні уроків.
- Забезпечте різноманітність методів навчання, щоб кожен учень мав можливість засвоїти матеріал на своєму рівні.

6. Залучення до власного дослідницького процесу:

- Створюйте умови для самостійного дослідницького навчання, де учні можуть знаходити та досліджувати історичні факти і події самостійно.
- Підтримуйте учнів у написанні проєктів, дослідницьких робіт або презентацій на різні теми.

Ці рекомендації допоможуть створити стимулююче навчальне середовище, в якому учні зможуть активно вивчати історію та розвивати свою громадянську свідомість.

НМЦ ПТО у Харківській області висловлює щиру подяку за активну участь в обласній панорамі відкритих онлайн-уроків, всі викладачі отримують сертифікати учасника.

Сучасний викладач історії, громадянської освіти працює в умовах глобалізації суспільства, дистанційного навчання, воєнного стану, що створює проблеми для педагога, де «чутливі» теми стають додатковим викликом в його діяльності, сенс якої полягає в необхідності навчати сучасного при вивченні особливостей минулого.

Пропонуємо вашій увазі розробки деяких уроків, що проводилися під час обласної панорами.

Наталія СОЛОГУБ,
методист НМЦ ПТО у Харківській області

МОДЕЛЬ АНАЛІЗУ ОНЛАЙН-УРОКУ ТЕОРЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Назва ЗП(ПТ)О: _____ Дата: _____

Кількість здобувачів освіти за списком _____

Кількість здобувачів освіти, присутніх на уроці _____

Об'єкти відстеження	Показники	Макс. бал	Оцінка
1. Планування уроку, інформаційно-методичний супровід	Наявність та якість:		
	1. робочої навчальної програми з предмета;	0-1	
	2. поурочно-тематичного плану на 2023/2024 н.р.;	0-2	
	3. плану онлайн-уроку з необхідними посиланнями на методичні матеріали, Google Classroom тощо.	0-1	
	Наявність та ефективність використання:		
	1. опорних конспектів, дидактичних засобів для актуалізації вивченого матеріалу;	0-2	
	2. плакатів, карт, документів;	0-2	
	3. презентацій до уроку, відеороликів;	0-2	
	4. підручників, навчальних посібників тощо;	0-2	
	5. інтернет-ресурсів.	0-3	
	Усього за 1 розділ (0-15):		
2. Структура уроку теоретичного навчання	1. перевірка приєднання здобувачів освіти до відеоконференції на платформі ZOOM, їх зібраність, готовність до уроку;	0-1	
	2. чітке визначення теми, мети уроку, типу уроку, методів, форми проведення;	0-3	
	3. реалізація структурних компонентів уроку відповідно до його типу;	0-3	
	4. мотивація здобувачів освіти на навчання та опанування предметних компетентностей;	0-2	
	5. підведення підсумків уроку, рефлексія;	0-1	
	6. інструктаж з домашнього завдання;	0-1	
	7. реалізація сучасних підходів до оцінювання результатів навчання.	0-2	
	Усього за 2 розділ (0-13):		
3. Професійна компетентність викладача	1. мовно-комунікативна компетентність (здатність спілкуватися державною мовою, формувати і розвивати мовно-комунікативні вміння і навички учнів, застосовувати мову як інструмент мотивації учнів до пізнання);	0-2	
	2. предметно-методична компетентність (здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання, формувати і розвивати ключові компетентності учнів, здійснювати інтегроване навчання, здатність добирати сучасні ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів, здійснювати оцінювання результатів навчання);	0-3	
	3. інформаційно-цифрова компетентність (здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, критично оцінювати інформацію, здатність ефективно використовувати (створювати) електронні освітні ресурси);	0-3	

	4. психологічна компетентність (здатність визначати і враховувати індивідуальні особливості учнів, мотивувати учнів, формувати спільноту учнів, створювати сприятливі умови для кожного учня);	0-2	
	5. здоров'язбережувальна компетентність (здатність організувати безпечне освітнє середовище, здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями, формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя);	0-2	
	6. прогностична компетентність (здатність прогнозувати результати освітнього процесу, планувати освітній процес);	0-1	
	7. організаційна компетентність (здатність організувати процес навчання, виховання, розвитку учнів, різні форми навчальної і пізнавальної діяльності);	0-2	
	8. оцінювально-аналітична компетентність (здатність здійснювати оцінювання результатів навчання, аналізувати ці результати, забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання);	0-2	
	9. комунікація з учнями (співпраця на засадах партнерства, застосування особистісно-орієнтованого підходу, дотримання академічної доброчесності).	0-2	
	Усього за 3 розділ (0-19):		
4. Характер діяльності учнів	1. рівень організації самостійної роботи учнів;	0-2	
	2. здійснення диференціації та індивідуалізації навчання;	0-2	
	3. активність мисленнєвої діяльності учнів на уроці;	0-2	
	4. використання засобів і прийомів розвитку психічної сфери учнів, мислення високого рівня;	0-2	
	5. реалізація виховного потенціалу змісту предмета у ході уроку;	0-2	
	Усього за 4 розділ (0-10):		
5. Результати уроку	1. підведення проміжних та загальних підсумків уроку;	0-1	
	2. реалізація плану уроку, досягнення прогнозованих результатів;	0-2	
	3. рівень досягнення мети уроку;	0-2	
	4. рівень навчальних досягнень учнів на уроці.	0-1	
	Усього за 5 розділ (0-6):		

Висновки щодо проведення уроку та рекомендації

Заступник директора з НВР ЗП(ПТ)О

(підпис)

(П.І.Б.)

Методист НМЦ ПТО у Харківській області:

(підпис)

(П.І.Б.)

Викладач:

(підпис)

(П.І.Б.)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ**
Державний навчальний заклад
«Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій
Харківської області»

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА УРОКУ:

Практичне заняття:

«ВИБОРИ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»

Виконав:
викладач предмета
«Громадянська освіта»
Джафаров Р.З.

Харків, 2024

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Демократичний режим передбачає активну участь суспільства в житті держави, яке впливає на її розвиток та події, що відбуваються. Вибори є одним з ключових та фундаментальних інструментів цього процесу. Це дієвий механізм передачі політичної влади від громадян (джерела влади) до посадових представників, обраних для виконання покладених на них громадських функцій. Цінність виборів, прозорість проведення, дотримання чинної нормативно-правової бази, їх легітимність, є свідченням справжнього народовладдя в країні, індикатором рівня свободи та прав громадян в державі.

Урок "Практичне заняття: «Вибори до органів місцевого самоврядування» вивчається на I курсі, – урок №3 у тематичному розділі IV: "Демократичне суспільство та його цінності". Матеріал уроку є дуже важливим: вибори є показником рівня демократії в нашій країні, важливість розуміння молодим поколінням необхідності брати активну участь у суспільно-політичному житті держави, бути рушійною силою цього процесу та нести відповідальність за свої дії.

Практичне заняття базується на опрацьованих раніше уроках розділа IV, а саме: "Виникнення і зміст демократії. Демократичні цінності" та "Вибори і референдум як інструменти демократії". Таким чином, здобувачі освіти підготовлені до сприйняття і розуміння матеріалу практичного заняття. На цьому уроці вони повинні удосконалити знання про виборчий процес, його етапи; закріпити навички аналізу та роботи з нормативно-правовими документами; змодельювати виборчий процес, процедуру голосування під час виборів. Здобувачі освіти повинні уміти застосовувати отримані знання, їх аналізувати, робити висновки.

Самостійна командно-групова робота дає можливість здобувачам освіти активно навчатися, проводити пошуково-дослідницьку діяльність, що реалізується під час аналізу нормативно-правових документів, закріплювати на практиці й поглиблювати теоретичні знання, формувати ключові уміння і навички.

Загальний успіх залежить від чіткої організації діяльності викладачем: постановки навчально-виховного завдання, ознайомлення з навчальними засобами, необхідними для виконання роботи, надання інструкцій задля оволодіння прийомами навчальної роботи і оформлення результатів виконання завдань, підведення підсумків.

Таким чином, доцільно обрати типом уроку – удосконалення знань, умінь та навичок та сформулювати триєдину мету уроку:

1) охарактеризувати виборчий процес, його етапи; визначити роль виборців у формуванні органів державної влади та місцевого самоврядування; закріпити навички аналізу та роботи з нормативно-правовими документами;

2) сприяти розвитку політичної свідомості та політичної культури; розвинути вміння здобувачів освіти аналізувати, узагальнювати та критично оцінювати інформацію, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розвинути творче та логічне мислення;

3) сформулювати розуміння важливості виборів, їх прозорості як критерію рівня демократії; висловити власне ставлення щодо важливості участі громадян

в політичному житті своєї держави шляхом виборів; виховувати в здобувачах освіти доброзичливість, вміння слухати, бажання до співпраці та спілкування, повагу до позицій, думок інших людей.

Структура даного уроку дозволяє працювати зі здобувачами освіти різнорівневої підготовки та використовувати різноманітні наочні засоби.

Урок можна провести як у синхронному (в аудиторії), так й асинхронному режимі (за допомогою технологій дистанційного навчання – Google Meet або Zoom, використовуючи Jamboard, Google forms й ін.).

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Урок "Практичне заняття: «Вибори до органів місцевого самоврядування». Хронометраж уроку – 45 хвилин.

№	Етапи уроку	Таймінг	Метод проведення	Форма роботи
1	Організаційний момент	3 хв.	Словесний	Підключення та приєднання здобувачів освіти до відеоконференції Google Meet, організація навчального простору, розподіл групи на команди.
2	Повідомлення теми та мети уроку	1 хв.	Словесний	
3	Актуалізація опорних знань і вмінь	10 хв.	<i>Частково-пошуковий, пошуковий, аналіз та синтез, репродуктивний, практичний</i>	Робота в малих групах з нормативно-правовими документами та виконання завдань на Jamboard
4	Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності	5 хв.	<i>Аналіз та синтез</i>	Аналіз проблемних ситуацій (відео та презентаційний матеріал)
5	<u>Практична частина</u>	12 хв.	<i>Практичний</i>	Моделювання виборчого процесу, робота Google forms або QR-код
6	Узагальнення та систематизація знань	10 хв.	<i>Бесіда, аналіз та синтез, репродуктивний</i>	Робота в малих групах та виконання завдань на Jamboard, виступи-переконання, робота над проблемним питанням
7	Підведення підсумків. Рефлексія	3 хв.	Репродуктивний	Вправа на оцінку та самооцінку отриманого досвіду, презентація результатів роботи в малих групах
8	Домашнє завдання	1 хв.	Словесний	Інструкції до виконання домашнього завдання

ХІД ЗАНЯТТЯ

Слайд № 1-5

I. Організаційний момент (3 хв.)

На даному етапі уроку відбувається взаємне вітання викладача і здобувачів освіти. Викладач перевіряє приєднання учасників до відеоконференції на платформі Google Meet; встановлює комфортний психологічний клімат; демонструє мультимедійну презентацію

(<https://docs.google.com/presentation/d/17GUL15V9fepXMr0roUd-8HYb4qFVQNHscI6Hme0GxDI/edit?usp=sharing>); проводить короткий інструктаж дотримання правил БЖД та правил поведінки під час повітряної тривоги; оголошує назви та склади команд, формування яких було випереджувальним завданням до практичного заняття (слайд № 1-4); демонструє лист оцінювання навчальних досягнень, в який під час групової роботи здобувачі освіти будуть самостійно записувати оцінки (бали), отримані протягом заняття, та інструктує щодо його оформлення (додаток № 1, стор. 18) (слайд № 5).

Слайд № 6

II. Повідомлення теми та мети уроку (1 хв.)

Викладач акцентує увагу здобувачів освіти на темі уроку: "Практичне заняття: "Вибори до органів місцевого самоврядування", яка розміщена на слайді презентації. Здобувачі освіти записують її в свої зошити, викладач ставить перед ними мету уроку: охарактеризувати виборчий процес, його етапи; визначити роль виборців у формуванні органів державної влади та місцевого самоврядування; закріпити навички аналізу та роботи з нормативно-правовими документами; висловити власне ставлення щодо важливості участі громадян в політичному житті своєї держави шляхом виборів.

Слайд № 7-8

III. Актуалізація опорних знань і вмінь (10 хв.)

Мета даного етапу: 1) виявлення рівня базових знань, необхідних для виконання практичної частини уроку; 2) розвитку пам'яті (повторення – універсальний засіб не вимушеного запам'ятовування); 3) виховання бажання до співпраці (виховна мета уроку), роботи в команді.

Викладач звертає увагу здобувачів освіти на слайди № 7-8, де розміщені посилання на нормативно-правові документи, ознайомлення з якими було випереджувальним завданням (ст. 71 Конституції України (1996 р.)

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv#n4396> та ст. 3-9, 11 ч. 2-3 Закону України «Про місцеві вибори» (2015 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19/conv#n61>), та посилання на Jamboard

(https://jamboard.google.com/d/1ZsUkOr_Wj7cy9oKR4uQZUCoy34hgWVvtXpurSPxkYc/edit?usp=sharing), де на фреймах команд опубліковані питання, відповідь на які вони мають з'ясувати (додатки № 2-3, стор. 19-22); викладач надсилає ці посилання в чат відеозустрічі; оцінює відповіді (додаток № 1, стор. 18). Визначається час на аналіз інформації. Команди працюють самостійно, викладач виступає у ролі консультанта та спостерігача. Представники кожної

групи **презентують** свої відповіді на поставлені завдання, а інша група їх записує в свої зошити. А потім навпаки. Отримані бали здобувачі освіти фіксують у листі оцінювання навчальних досягнень (додаток № 1, стор. 18).

Робота в групах дає змогу набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці. Вона стимулює роботу в команді; ідеї, вироблені в групі, допомагають учасникам бути корисними один одному, висловлення думок допомагає кожному здобувачу освіти відчутти особисті можливості та зміцнити їх. Кінцева мета дослідницько-пошукової роботи – вирішення проблеми. **Таким чином завдяки роботі в групі**, реалізується виховна мета – виховувати вміння слухати, бажання до співпраці та спілкування.

На даному етапі уроку здобувачами освіти використовуються наступні **методи: частково-пошуковий, пошуковий, аналізу та синтезу, репродуктивний, практичний.**

На цьому етапі уроку застосовуються інтерактивні вправи: "Робота в малих групах", "Перевернутий клас", "Пошук інформації", "Інтерактивне читання", "Займи позицію", "Акваріум".

Даний етап уроку є підготовкою для практичної частини заняття.

Слайд № 9-10

IV. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності (5 хв.)

Щоб зацікавити здобувачів освіти до матеріалу уроку, його подальшої практичної частини, викладач демонструє на слайді № 9 кумедні ситуації, що відбуваються під час виборів та відефільм (<https://drive.google.com/file/d/1sKeYA76Q3IY4j0A-13wPgiJZYhwnY7F-/view?usp=sharing>) про порушення під час виборчого процесу; формулює та акцентує увагу на проблемному питанні, яке розміщене на слайді № 10. **Це є одним з елементів розвитку критичного мислення** здобувачів освіти **та реалізує розвиваючу мету:** сприяти розвитку політичної свідомості та політичної культури; розвинути вміння здобувачів освіти аналізувати, узагальнювати та критично оцінювати інформацію, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розвинути творче та логічне мислення. Метод: аналіз та синтез. **Принцип навчання – цілеспрямованість і мотивація.**

Слайд № 11-14

V. Практична частина (12 хв.)

Викладач моделює виборчий процес (слайд № 11-14); оголошує кандидатів на посаду Президентів групи, проводить жеребкування та надає їм слово, керує подальшою дискусією та відкриває доступ до Google forms для процедури голосування; акцентує увагу на QR-коді, зображеному на слайді № 14 та надсилає посилання на Google forms в чат відеозустрічі. Здобувачі освіти уважно слухають доповідачів та приймають участь у подальшій дискусії, здійснюють процедуру голосування шляхом роботи з Google forms.

На даному етапі уроку здобувачами освіти використовуються практичний **метод.** Застосовуються **інтерактивні вправи:** "Мікрофон", "Акваріум".

Слайд № 15-16

VI. Узагальнення та систематизація знань (10 хв.)

Мета даного етапу:

- 1) виявлення рівня осмислення матеріалу уроку;
- 2) формування навичок спілкування та співпраці, роботі в команді;
- 3) виховання самостійності та вміння самоорганізовуватись;
- 4) розвиток зорового та слухового сприйняття, невимушеної уваги, мислення.

Принципи навчання – свідомість, стійкість засвоєння знань, умінь і навичок учнів. ***Цей етап уроку проводиться з використанням інтерактивних вправ: "Інтерактивні вправи: "Робота в малих групах", "Займи позицію", "Акваріум", "Мікрофон", "Мозковий штурм". Методи: бесіда, аналіз та синтез, репродуктивний.***

Викладач звертає увагу здобувачів освіти на слайди № 15, на якому розміщено посилання на Jamboard (https://jamboard.google.com/d/1ZsUkOr_Wj7cy9oKR4uQZUCoy34hgWVvt_XpurSPxkYc/edit?usp=sharing), де на фреймах команд опубліковані питання, відповідь на які вони мають з'ясувати (додаток № 4, стор. 23-24); викладач надсилає ці посилання в чат відеозустрічі; оцінює відповіді (додаток № 1, стор. 18). Визначається час на аналіз інформації. Команди працюють самостійно, викладач виступає у ролі консультанта та спостерігача. Представники кожної групи ***презентують*** свої відповіді на поставлені завдання, а інша група їх записує в свої зошити. А потім навпаки. Отримані бали здобувачі освіти фіксують у листі оцінювання навчальних досягнень (додаток № 1, стор. 18) та повертають заповнений лист оцінювання викладачеві.

Робота в групах дає змогу набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці. Вона стимулює роботу в команді; ідеї, вироблені в групі, допомагають учасникам бути корисними один одному, висловлення думок допомагає кожному здобувачу освіти відчувати особисті можливості та зміцнити їх. Кінцева мета дослідницько-пошукової роботи – вирішення проблеми. ***Таким чином завдяки роботі в групі***, реалізується виховна мета – виховувати вміння слухати, бажання до співпраці та спілкування.

Після завершення групової роботи викладач оцінює навчальні досягнення здобувачів освіти (додаток № 1, стор. 18) шляхом фронтального опитування та розв'язання проблемного питання (слайд № 16).

Слайд № 17-18

VII. Підведення підсумків (3 хв.)

Підведення підсумків уроку проводиться з метою: 1) формування та розвитку вміння робити висновки; 2) усвідомлення та розуміння роботи, яка була виконана на уроці; 3) виявлення необхідної корекції; 4) планування подальшої роботи. Метод: репродуктивний.

На даному етапі уроку викладач проводить короткий огляд змісту уроку, підбиває його підсумки уроку (слайд № 17-18) та оголошує командні оцінки (бали) з коротким коментарем (додаток № 1 стор. 18). Здобувачі освіти уважно слухають викладача; за допомогою смайликів у полі швидких реакцій у конфе-

ренції Google Meet (слайд № 18) аналізують свою діяльність на уроці, актуальність та важливість теми уроку, вміння працювати в команді та самостійно.

Слайд № 19

VIII. Домашнє завдання (1 хв.)

Викладач акцентує увагу здобувачів освіти на різномісному домашньому завданні (слайд № 19), здійснюючи короткий коментар щодо його виконання. Здобувачі освіти записують у зошиті домашнє завдання.

Вирішення домашнього завдання потребує самостійного пошуку нової інформації та сприяє розвитку їх творчих здібностей здобувачів освіти, опрацюванню нормативно-правового документа (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17#Text>). На даному етапі використовуються інтерактивні вправи: "Пошук інформації", "Інтерактивне читання". Метод: словесний.

Таким чином структура уроку підпорядкована триєдиній меті та сприяє досягненню результату. Урок являє собою цілісну систему і дозволяє досягти поставленої мети, а також реалізує принцип єдності освітніх, розвиваючих, виховних функцій навчання.

3. ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТКА УРОКУ

План-конспект уроку

Тема уроку: "Практичне заняття: «Вибори до органів місцевого самоврядування»".

Навчальна мета: охарактеризувати виборчий процес, його етапи; визначити роль виборців у формуванні органів державної влади та місцевого самоврядування; закріпити навички аналізу та роботи з нормативно-правовими документами.

Розвиваюча мета: сприяти розвитку політичної свідомості та політичної культури; розвинути вміння здобувачів освіти аналізувати, узагальнювати та критично оцінювати інформацію, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розвинути творче та логічне мислення.

Виховна мета: сформувати розуміння важливості виборів, їх прозорості як критерію рівня демократії; висловити власне ставлення щодо важливості участі громадян в політичному житті своєї держави шляхом виборів; виховувати в здобувачах освіти доброзичливість, вміння слухати, бажання до співпраці та спілкування, повагу до позицій, думок інших людей.

Ключові компетентності: спілкування державною мовою; математична, інформаційно-цифрова, соціальна та громадянська компетентності.

Очікуваний результат: здобувачі освіти зможуть характеризувати поняття «вибори», пояснювати принципи виборчого права; визначати етапи виборчого процесу до органів місцевого самоврядування, їх особливості; висловлювати власне ставлення щодо важливості громадян брати участь у політичному житті своєї держави.

Обладнання: підручник (Бакка Т. В. Інтегрований курс "Громадянська освіта" (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / Т. В. Бакка, Л. В. Марголіна, Т. В. Мелешенко. – Київ: УОВЦ "Оріон", 2018. – 240 с.), комп'ютер, презентація, додатки Google (зокрема, Google Meet, Google forms та Jamboard) та QR-код.

Основні поняття: "демократія", "виборчий процес", "вибори", "абсентеїзм".

Основні дати: 26 червня 1994 р. – перші місцеві вибори в Україні.

Міжпредметні зв'язки:, правознавство, інформатика, математика, історія, українська мова.

Тип уроку: удосконалення знань, умінь та навичок.

Вид уроку: практична робота.

Методи: *бесіда, частково-пошуковий, пошуковий, аналіз та синтез, репродуктивний, практичний.*

ХІД УРОКУ

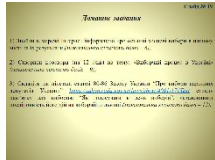
Етапи уроку	Форми та методи роботи	Діяльність викладача	Діяльність здобувачів освіти	Візуальний супровід
1) Організаційний момент	Словесний	Викладач вітається зі здобувачами освіти; перевіряє їх приєднання до відеоконференції на платформі Google Meet; встановлює комфортний психологічний клімат; демонструє мультимедійну презентацію; проводить короткий інструктаж дотримання правил БЖД та правил поведінки під час повітряної тривоги; оголошує назви та склади команд, формування яких було випереджувальним завданням до практичного заняття (слайд № 1-4); демонструє лист оцінювання навчальних досягнень та інструктує щодо його оформлення (додаток № 1, стор. 18) (слайд № 5).	Здобувачі освіти вітаються з викладачем та отримують лист оцінювання навчальних досягнень, в який під час групової роботи вони самостійно записують бали, отримані протягом уроку (додаток № 1, стор. 18) (слайд № 5).	
2) Повідомлення теми та мети уроку	Словесний	Викладач звертає увагу здобувачів освіти на слайд презентації, де записані тема уроку, його мета (слайд № 6).	Здобувачі освіти записують тему уроку, її мету (слайд № 6) у своїх зошитах.	
3) Актуалізація опорних знань і вмінь	Методи: частково-пошуковий, пошуковий, аналіз та синтез, репродуктивний,	Викладач звертає увагу здобувачів освіти на слайди № 7-8, де розміщені посилання на нормативно-правові документи, ознайомлення з якими було випереджувальним завданням, та посилання на	Здобувачі освіти переходять за посиланням на фрейми команд у Jamboard та виконують завдання (додатки № 2-3, стор. 19-22); за потребою	

Інтерактивні
вправи: "Робота в
малих групах",
"Перевернутий
клас", "Пошук
інформації", "Ін-
терактивне чи-
тання", "Займи
позицію", "Аква-
ріум".

Jamboard, де на фреймах команд опубліковані питання, відповідь на які вони мають з'ясувати (додатки № 2-3, стор. 19-22); викладач надсилає ці посилання в чат відеозустрічі; оцінює відповіді (додаток № 1, стор. 18).

звертаються за посиланням до нормативно-правових документів; команди презентують результати своєї роботи та записують отримані бали в лист оцінювання (додаток № 1, стор. 18).

[illegible]

	вий штурм”.	навчальні досягнення здобувачів освіти (додаток № 1, стор. 18) шляхом фронтального опитування та розв’язання проблемного питання (слайд № 16).	вертають заповнений лист оцінювання викладачеві; відповідають на питання під час фронтального опитування, в тому числі й на проблемне питання (слайд № 16).	
7) Підведення підсумків уроку. Рефлексія	Метод: репродуктивний.	Викладач підбиває підсумки уроку (слайд № 17-18) та оголошує командні оцінки (бали) з коротким коментарем (додаток № 1, стор. 18).	Здобувачі освіти слухають викладача; за допомогою смайликів у конференції Google Meet (слайд № 18) аналізують свою діяльність на уроці, актуальність та важливість теми уроку, вміння працювати в команді та самостійно.	
8) Домашнє завдання	Методи: словесний. Інтерактивні вправи: "Пошук інформації", "Інтерактивне читання".	Викладач акцентує увагу здобувачів освіти на різноманітному домашньому завданні (слайді № 19), здійснюючи короткий коментар щодо його виконання.	Здобувачі освіти записують у зошиті домашнє завдання (слайді № 19).	

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Бакка Т. В. Інтегрований курс “Громадянська освіта” (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / Т. В. Бакка, Л. В. Марголіна, Т. В. Мелещенко. – Київ: УОВЦ “Оріон”, 2018. – 240 с.;
- 2) Валентій Л. І. Громадянська освіта. Інтегрований курс. 10 кл. І-й семестр / Л. І. Валентій, О. П. Мокрогуз. – Харків: ВГ “Основа”, 2019. – 112 с.;
- 3) Конституція України : офіц. текст. – Київ: Право, 2024. – 76 с.;
- 4) Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv#n4396>;
- 5) Про місцеві вибори: Закон України від 04.09.2015 р. №676-VIII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – № 37-38. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19/conv#n61>;
- 6) Про вибори народних депутатів : Закон України від 17.11.2011 р. №4061-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 10-11. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17#Text>;
- 7) Відеофільм: “Порушення під час виборчого процесу” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=9iW0An8q_Vs

ДОДАТКИ

Додаток № 1

№ з/п	П І Б	Фрон- тальне опиту- вання	Робота в групах		Додаткові бали				
			Актуалі- зація знань та вмінь	Закріп- лення матеріа- лу	Вміння керува- ти	Взаємо- допомога	Вміння аналізу- вати	Вміння ставити питання	Вміння визнава- ти те, що опонент правий
1									
2									
3									
4									
5									
...									
23									
24									
25									
Всього (max.) балів		3	5	4	1	1	2	2	1

За кожен правильну відповідь команда отримує 0,6 бала.

1) Вибори на посаду міського голови відбулися за допомогою жеребкування. Ним став чоловік, який витягнув аркуш із позначкою “мер”;	2) На виборах до міської ради жінки мали по одному голосу, а чоловіки – по два, тому що їх у місті удвічі більше, ніж жінок;	3) Обирати на посаду міського голови отримали право лише ті мешканці, які мають роботу;

Загальне виборче право

Пряме виборче право

Право бути обраним

Особисте голосування

Вільні вибори

Так

Таємне голосування

Рівне виборче право

Для викладача

За кожну правильну відповідь команда отримує 0,6 бала.

1) Вибори на посаду міського голови відбулися за допомогою жеребкування. Ним став чоловік, який витягнув аркуш із позначкою “мер”;	2) На виборах до міської ради жінки мали по одному голосу, а чоловіки – по два, тому що їх у місті удвічі більше, аніж жінок;	3) Обирати на посаду міського голови отримали право лише ті мешканці, які мають роботу;
Ні Пряме виборче право	Ні Рівне виборче право	Ні Загальне виборче право
Так Так Так	Право бути обраним Особисте голосування Вільні вибори Таємне голосування	

Команда «РЕСПУБЛІКАНЦІ»

Завдання № 1: 1) Чи вважаєте Ви такі вибори справедливими?; 2) Які принципи виборчого права було порушено?

За кожну правильну відповідь команда отримує 0,6 бала.

1) Для виборів міського голови учасники зборів обрали невелику групу, яка мала винести остаточне рішення;	2) У виборах міського голови брали участь депутати міськради, які сиділи на передніх рядах, тому що у залі був безлад і галас;	3) Під час обговорення кандидатури міського голови виявилось, що гідних осіб серед мешканців міста не було. Тому вирішили, що мером буде відомий заможний бізнесмен з області.
Ні	Так	Так
Ні	Ні	Так
Вільні вибори	Особисте голосування	Рівне виборче право
Загальне виборче право	Пряме виборче право	Право бути обраним
		Таємне голосування

Команда «РЕСПУБЛІКАНЦІ»

Завдання № 1: 1) Чи вважаєте Ви такі вибори справедливими?; 2) Які принципи виборчого права було порушено?

За кожну правильну відповідь команда отримує 0,6 бала.

1) Для виборів міського голови учасники зборів обрали невелику групу, яка мала винести остаточне рішення;	2) У виборах міського голови брали участь депутати міськради, які сиділи на передніх рядах, тому що у залі був безлад і галас;	3) Під час обговорення кандидатури міського голови виявилось, що гідних осіб серед мешканців міста не було. Тому вирішили, що мером буде відомий заможний бізнесмен з області.
Ні	Ні	Ні
Пряме виборче право	Загальне виборче право	Право бути обраним
Таємне	Вільні	Особисте
	Так	Так
		Рівне виборче право
		Так

Команда «ДЕМОКРАТИ»							
Завдання № 2. Розташуйте послідовно етапи виборчого процесу місцевих виборів в Україні							
За кожен правильну відповідь команда отримує 0,4 бала.							
Послідовність етапів виборчого процесу місцевих виборів в Україні							
1	2	3	4	5	6	7	8
Висування та реєстрація кандидатів	Утворення одномандатних, територіальних виборчих округів	Утворення (у разі необхідності), формування складу територіальних виборчих комісій, утворення дільничних виборчих комісій	Складання списків виборців, їх перевірка та уточнення	Проведення передвиборної агітації	Оголошення призначення виборів	Голосування у день виборів	Підрахунок голосів виборців, установлення підсумків голосування і результатів місцевих виборів

Команда «ДЕМОКРАТИ»							
Завдання № 2. Розташуйте послідовно етапи виборчого процесу місцевих виборів в Україні							
За кожен правильну відповідь команда отримує 0,4 бала.							
Послідовність етапів виборчого процесу місцевих виборів в Україні							
1	2	3	4	5	6	7	8
Оголошення призначення виборів	Утворення одномандатних, територіальних виборчих округів	Утворення (у разі необхідності), формування складу територіальних виборчих комісій, утворення дільничних виборчих комісій	Складання списків виборців, їх перевірка та уточнення	Висування та реєстрація кандидатів	Проведення передвиборної агітації	Голосування у день виборів	Підрахунок голосів виборців, установлення підсумків голосування і результатів місцевих виборів

Команда «РЕСПУБЛІКАНЦІ»

Завдання № 2. Розташуйте послідовно етапи виборчого процесу місцевих виборів в Україні

За кожну правильну відповідь команда отримує 0,4 бала.

Послідовність етапів виборчого процесу місцевих виборів в Україні							
1	2	3	4	5	6	7	8

Висування та реєстрація кандидатів

Утворення одномандатних, територіальних виборчих округів

Утворення (у разі необхідності), формування складу територіальних виборчих комісій, утворення дільничних виборчих комісій

Складання списків виборців, їх перевірка та уточнення

Проведення передвиборної агітації

Оголошення призначення виборів

Голосування у день виборів

Підрахунок голосів виборців, установлення підсумків голосування і результатів місцевих виборів

Команда «РЕСПУБЛІКАНЦІ»

Завдання № 2. Розташуйте послідовно етапи виборчого процесу місцевих виборів в Україні

За кожну правильну відповідь команда отримує 0,4 бала.

Послідовність етапів виборчого процесу місцевих виборів в Україні							
1	2	3	4	5	6	7	8
Оголошення призначення виборів	Утворення одномандатних, територіальних виборчих округів	Утворення (у разі необхідності), формування складу територіальних виборчих комісій, утворення дільничних виборчих комісій	Складання списків виборців, їх перевірка та уточнення	Висування та реєстрація кандидатів	Проведення передвиборної агітації	Голосування у день виборів	Підрахунок голосів виборців, установлення підсумків голосування і результатів місцевих виборів

Команда «ДЕМОКРАТИ»

Заповніть таблицю якомога більшою кількістю правильних тверджень:
За кожен правильну відповідь команда отримує 0,2 бала.

Законний вплив на перебіг виборів					Незаконний вплив на перебіг виборів				
								Фото-, відеофіксація результатів голосування у кабіні для голосування	Тиск на членів виборчої комісії під час встановлення результатів голосування
«Каруселі виборців»	Здійснення інформаційного забезпечення виборів	Участь у передвиборній агітації іноземців	Псування бюлетенів на різних етапах голосування	Невключення громадян до виборчих списків	Включення до виборчих списків «мертвих душ»	Фальсифікація під час підрахунку голосів	Подання неправдивих даних про кандидата	Підкуп громадян	
«Вкидання» бюлетенів	Дотримання виборчого законодавства	Недотримання «дня тиші»	Порушення правил передвиборної агітації	Використання підроблених бюлетенів	Поширення політичної реклами (символіки, логотипів, портретів кандидатів)	Дотримання правил передвиборної агітації	Не відкриття виборчих дільниць	Участь у передвиборній агітації членів виборчих комісій	

Для викладача

Команда «ДЕМОКРАТИ»

Заповніть таблицю якомога більшою кількістю правильних тверджень:
За кожен правильну відповідь команда отримує 0,2 бала.

Законний вплив на перебіг виборів			Незаконний вплив на перебіг виборів			
Дотримання виборчого законодавства	Поширення політичної реклами (символіки, логотипів, портретів кандидатів)	Дотримання правил передвиборної агітації	«Вкидання» бюлетенів	Порушення правил передвиборної агітації	Участь у передвиборній агітації іноземців	Фото-, відеофіксація результатів голосування у кабіні для голосування
Здійснення інформаційного забезпечення виборів			Недотримання «дня тиші»	Фальсифікація під час підрахунку голосів	Підкуп громадян	Тиск на членів виборчої комісії під час встановлення результатів голосування
			Включення до виборчих списків «мертвих душ»	Невключення громадян до виборчих списків	Подання неправдивих даних про кандидата	«Каруселі виборців»
			Псування бюлетенів на різних етапах голосування	Не відкриття виборчих дільниць	Використання підроблених бюлетенів	Участь у передвиборній агітації членів виборчих комісій

Команда «РЕСПУБЛІКАНЦІ»

Заповніть таблицю якомога більшою кількістю правильних тверджень:
За кожену правильну відповідь команда отримує 0,2 бала.

Законний вплив на перебіг виборів					Незаконний вплив на перебіг виборів				
					Фото-, відеофіксація результатів волевиявлення у кабіні для голосування Здійснення інформаційного забезпечення виборів				
Поширення політичної реклами (символики, логотипа, портрети кандидатів)	Дотримання правил передвиборної агітації	Дотримання виборчого законодавства	Участь у передвиборній агітації членів виборчих комісій	Невключення громадян до виборчих списків	Фальсифікація під час підрахунку голосів	Участь у передвиборній агітації іноземців	«Вкидання» бюлетенів	Недотримання «дня тиші»	
Тиск на членів виборчої комісії під час встановлення результатів голосування	Використання підроблених бюлетенів	Подання неправдивих даних про кандидата	Підкуп громадян	Не відкриття виборчих дільниць	Включення до виборчих списків «мертвих душ»	«Каруселі виборців»	Порушення правил передвиборної агітації	Псування бюлетенів на різних етапах голосування	

Команда «РЕСПУБЛІКАНЦІ»

Заповніть таблицю якомога більшою кількістю правильних тверджень:
За кожену правильну відповідь команда отримує 0,2 бала.

Законний вплив на перебіг виборів				Незаконний вплив на перебіг виборів			
Дотримання виборчого законодавства	Дотримання правил передвиборної агітації	Поширення політичної реклами (символики, логотипа, портрети кандидатів)	Здійснення інформаційного забезпечення виборів	Участь у передвиборній агітації іноземців	Фото-, відеофіксація результатів волевиявлення у кабіні для голосування	«Вкидання» бюлетенів	Недотримання «дня тиші»
				Фальсифікація під час підрахунку голосів	Участь у передвиборній агітації членів виборчих комісій	Невключення громадян до виборчих списків	Порушення правил передвиборної агітації
				Включення до виборчих списків «мертвих душ»	«Каруселі виборців»	Не відкриття виборчих дільниць	Псування бюлетенів на різних етапах голосування
				Підкуп громадян	Подання неправдивих даних про кандидата	Використання підроблених бюлетенів	Тиск на членів виборчої комісії під час встановлення результатів голосування

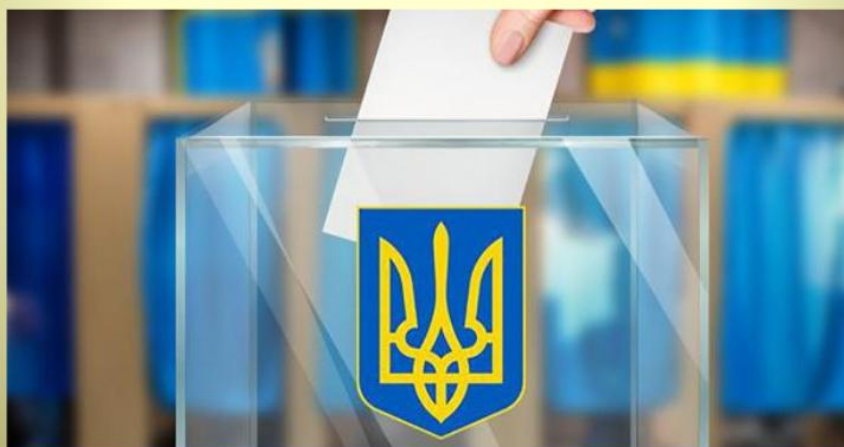
Слайд № 1

Розділ IV. «Демократичне суспільство та його цінності»

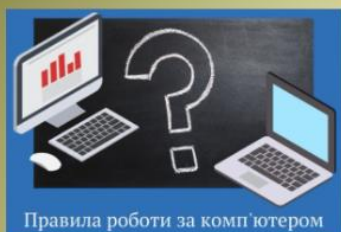
Тема уроку:

"Практичне заняття:

«Вибори до органів місцевого самоврядування»"

Слайд № 2

Інструктаж з БЖД

Знай:

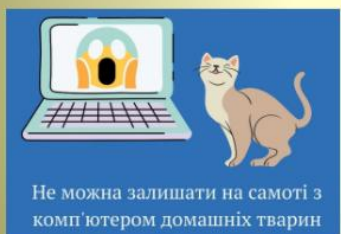
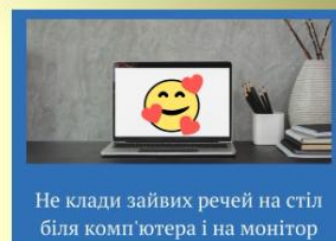
- ✓ робоче місце за комп'ютером потрібно тримати у порядку;
- ✓ не клади зайвих речей на стіл біля комп'ютера і на монітор.

Пам'ятай:

- ✓ Не можна торкатися з'єднувальних дротів;
- ✓ Не можна залишати на самоті з комп'ютером домашніх тварин.

Виконуй:

- ✓ Слідкуй за осанкою (спина повинна бути прямою);
- ✓ Очі розташовуй на відстані 50-60 см. від екрану монітору;
- ✓ Кожні 45 хв. роби перерву у своїй роботі.

Правила поведінки під час повітряної тривоги

- Закрити вікна, вимкнути всі прилади та світло
- Швидко одягнутися, взяти з собою тривожну валізу з необхідними речами
- Прямувати до найближчого укриття, стежити за повідомленнями місцевої влади
- Якщо поруч немає укриття, дотримуйтесь правила «двох стін»

У будівлі:

- ✓ взяти тривожний рюкзак;
- ✓ зайти в укриття (це може бути підвальне приміщення чи паркінг);
- ✓ якщо немає спеціального укриття, потрібно спуститися на нижчі поверхи будівлі та обрати безпечне місце (подалі від вікон).

У квартирі:

- ✓ важливо знайти місце за тримальною стіною (найчастіше це біля вхідних дверей);
- ✓ у жодному випадку не підходити до вікон;
- ✓ сісти на підлогу;
- ✓ накрити тіло й голову ковдрою чи іншими речами.

У потязі:

- ✓ нахилитися нижче рівня вікон і закрити голову руками.

На вулиці:

- ✓ зайти в найближче укриття (часто в містах є позначки «укриття» або маршруту до нього).

Якщо немає змоги знайти найближче укриття, то важливо:

- ✓ триматися на відстані від магазинів із вітринами;
- ✓ лягти на землю біля високого бордюру, бетонних блоків;
- ✓ закрити голову руками.

Якщо ви почули вибухи, залишайтеся в безпечному місці,

- ✓ не підходьте до вікон.
- ✓ не фотографуйте/не знімайте місце обстрілів.
- ✓ не виходьте з укриття раніше ніж за 10 хвилин після відбою повітряної тривоги.

Команди - учасниці:

«Демократи»

«Республіканці»

Лист оцінювання здобувачів освіти

№ з/п	П І Б	Фронтальне опитування	Робота в групах		Додаткові бали				
			Актуалізація опорних знань і вмінь	Закріплення матеріалу	Вміння керувати	Взаємодопомога	Вміння аналізувати	Вміння ставити питання	Вміння визнавати те, що опонент правий
1									
2									
3									
4									
5									
...									
23									
24									
25									
Всього (max.) балів		3	5	4	1	1	2	2	1

Тема уроку: "Практичне заняття: «Вибори до органів місцевого самоврядування»".

Мета уроку: охарактеризувати виборчий процес, його етапи; визначити роль виборців у формуванні органів державної влади та місцевого самоврядування; закріпити навички аналізу та роботи з нормативно-правовими документами; висловити власне ставлення щодо важливості участі громадян в політичному житті своєї держави шляхом виборів.

Актуалізація опорних знань і вмінь

Використовуючи матеріали випереджуючого завдання: ст. 71 Конституції України (1996 р.) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv#n4396> та ст. 3-9 Закону України «Про місцеві вибори» (2015 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19/conv#n61>, розгляньте ситуації та дайте відповіді на питання на фреймі команди у Jamboard:

- 1) Чи вважаєте Ви такі вибори справедливими?;
- 2) Які принципи виборчого права було порушено?

Посилання на Jamboard:

https://jamboard.google.com/d/1ZsUkOr_Wj7cy9oKR4uQZUCoy34hgWVvt_XpurSPxkYc/edit?usp=sharing

За кожен правильну відповідь команда отримує 0,6 бала.

Актуалізація опорних знань і вмінь

Використовуючи матеріали випереджуючого завдання: ст. 11 ч. 2-3 Закону України «Про місцеві вибори» (2015 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19/conv#n61>, розташуйте послідовно етапи виборчого процесу місцевих виборів в Україні на фреймі команди у Jamboard.

Посилання на Jamboard:

https://jamboard.google.com/d/1ZsUkOr_Wj7cy9oKR4uQZUCoy34hgWVvt_XpurSPxkYc/edit?usp=sharing

За кожен правильну відповідь команда отримує 0,4 бала.

Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності.

Ознайомтеся з кумедними ситуаціями, які нерідко трапляються
в нашому житті під час виборів:

1) Син питає в батька:

- Тату, а це правда, що всі казки починаються словами: «Жили собі дід та баба...»?
- Ні синку. Справжні казки починаються словами: «Якщо Ви проголосуєте за мене на виборах...»

2) Неділя, чергові вибори. Чоловік іде на дільницю. Назустріч стрімголов мчить сусід.

- Ти куди летиш?
- До бабусі!
- Вона ж три роки як померла.
- Я теж так вважав, але голова комісії сказав, що вона щойно проголосувала й пішла додому.

Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності.

Проблемне питання: Чому вибори є необхідними? Які суспільні загрози несуть у собі порушення виборчого процесу?

Практична частина

Проведення виборів на посаду Президента групи 1 МР-2 ДНЗ «РЦПО БТ ХО»:

1) Жеребкування (визначає, хто із кандидатів першим виступає);

2) Дебати:

- оголошення власної передвиборчої програми кандидатами;
- дискусія;
- завершальний виступ кандидатів;

3) Процедура голосування (посилання на Google forms:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScg-daKYdX5-X3DiDRiNePFxOajwR33tFgmWjWS8TtRh1eVCg/viewform>).

Практична частина

Кандидат на посаду Президента групи 1 МР-2 ДНЗ «РЦПО БТ ХО»:

«Шановні учні нашого навчально закладу, багато хто з вас знає мене, я – Перевозник Дарія Геннадіївна, мені 17 років. Я дуже люблю цей навчальний заклад, тут гарні люди, вчителі та достойні суперники. Я розумію, що в такий тяжкий час наш навчальний заклад випускає найкращих спеціалістів, які вже котрий рік роблять для країни дуже великі речі. Дівчата та хлопці, ви теж станете спеціалістами, але для того щоб ви стали ще кращими голосуйте за мене».

Практична частина

Кандидат на посаду Президента групи 1 МР-2 ДНЗ «РЦПО БТ ХО»:

«Я, Місюра Олексій Віталійович, мені 17 років. Висуваю свою кандидатуру на пост Президента групи 1МР-2, бо хочу змінити ситуацію в середині групи та налагодити дисципліну наших одногрупників. Після цього я хочу змінити встигаймість учнів. Та додати ще кілька нововведень. І я зроблю все можливе, щоб нам вдалося стати спеціалістами, не дивлячись на вік».

Практична частина

Кандидати на посаду Президента групи 1 МР-2 ДНЗ «РЦПО БТ ХО»:

**Перевозник
Дарія Геннадіївна**

**Місюра
Олексій Віталійович**

Процедура голосування (посилання на Google forms:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScg-daKYdX5-zX3DiDRiNePFxOqjwR33tFgmWjWS8TtRh1eVCg/viewform>)

Узагальнення та систематизація знань

Заповніть таблицю якомога більшою кількістю правильних тверджень на фреймі групи у Jamboard:

Законний вплив на перебіг виборів	Незаконний вплив на перебіг виборів

Посилання на Jamboard:

https://jamboard.google.com/d/1ZsUkOr_Wj7cy9oKR4uOZUCoy34hgWVvt_XpurSPxkYc/edit?usp=sharing

За кожне правильне твердження група отримує 0,2 бала.

Узагальнення та систематизація знань

1) Чи є у Вашому оточенні люди, які не ходять на вибори та не голосують. Уявіть, що Ви спілкуєтесь з ними та намагаєтесь їм пояснити важливість участі в голосуванні. Якими словами Ви переконували б їх?

За кожну правильну відповідь здобувач освіти отримує 1 бал.

2) Чи є порядок проведення виборів тестом на демократію? Чому? Чи може організація виборчої кампанії й самих виборів бути показниками того, що держава є демократичною? Чому?

За кожну правильну відповідь здобувач освіти отримує 1 бал.

Проблемне питання: Чому вибори є необхідними? Які суспільні загрози несуть у собі порушення виборчого процесу?

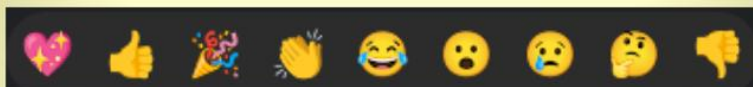
За кожну правильну відповідь здобувач освіти отримує 1 бал.

Підведення підсумків**Лист оцінювання здобувачів освіти**

№ з/п	П І Б	Фронтальне опитування	Робота в групах		Додаткові бали				
			Актуалізація опорних знань і вмінь	Закріплення матеріалу	Вміння керувати	Взаємодопомога	Вміння аналізувати	Вміння ставити питання	Вміння визнавати те, що опонент правий
1									
2									
3									
4									
5									
...									
23									
24									
25									
Всього (тах.) балів									

Підведення підсумків**Рефлексія.**

Проаналізуйте заняття та оцініть свою роботу за допомогою смайликів у полі швидких реакцій у конференції Google Meet:

Актуальність теми заняття

Користь від наданої інформації

Задоволеність від виконаної роботи

Ваше вміння працювати із джерелами в групі

Ваше вміння висловлювати власну позицію

Ваше вміння працювати самостійно

Домашнє завдання

- 1) Знайти в мережі Інтернет інформацію про останні місцеві вибори в нашому місті та їх результати *(максимальна кількість балів – 6)*;
- 2) Створити кросворд (на 12 слів) на тему: «Виборчий процес в Україні» *(максимальна кількість балів – 9)*;
- 3) Складіть на підставі статей 80-86 Закону України “Про вибори народних депутатів України” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17#Text> стислу пам’ятку для виборця: “Як голосувати в день виборів”, установивши послідовність його дій на виборчій дільниці *(максимальна кількість балів – 12)*.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

ДЕРЖАВНИЙ ПРОФЕСІНО-ТЕХНІЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
РЕСТОРАННО-ГОТЕЛЬНОГО, КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА,
ТОРГІВЛІ ТА ДИЗАЙНУ»

ПЛАН УРОКУ

З ПРЕДМЕТА "ІСТОРІЯ УКРАЇНИ"
ПРОВЕДЕНИЙ НА ПЛАТФОРМІ ZOOM

ТЕМА: "ПРАВОВИЙ СТАТУС УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ
У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ"

Розробив:
викладач вищої
кваліфікаційної категорії
Дмитро Роденко

Харків 2024

1. План уроку з Історії України на тему: «Українські землі у складі Польщі в міжвоєнний період»

Урок № 34 з предмета «Історія України»

Тема навчальної програми:

«Західноукраїнські землі в міжвоєнний період».

Тема уроку: «Українські землі у складі Польщі в міжвоєнний період»

«Без незалежної України – не може бути незалежної Польщі»

(з «Федеративної концепції розвитку Польщі»)

Юзеф Пілсудський

Тип уроку: Урок засвоєння нових знань

Форма проведення уроку: Урок-презентація теми, з елементами бесіди, проблемного обговорення питань та пошукової роботи учнів.

Специфіка уроку: Урок розрахований на учнів, які навчаються за спеціальністю «Кухар. Кондитер» з повною загальною середньою освітою.

Навчальна:

- Засобами уроку за допомогою дидактичних інформаційних джерел сприяти засвоєнню учнями головних понять теми: «Лінія Керзона», «Східна Галичина» та «Західна Волинь»; «Східні креси»; господарські території «Польщі А» та «Польщі Б»; «Утраквістичні школи»; «Національна кооперація»; «Осадництво»; «Пацифікація».
- Засобами уроку, активізуючи знання учнів, які вони отримали на уроках з предметів «Історія України» по темам: – «Розпад Австро-Угорської імперії. Листопадовий зрив». Західно-Українська Народна Республіка та «Всесвітня історія» – «Відновлення польської державності. Становлення Другої Речі Посполитої», вивчити питання щодо: історичних обставин окупації західних українських земель Польщею; особливостей правового статусу та адміністративно-територіального устрою західних українських земель, що опинилися у складі Польщі за рішеннями держав Антанти, які погодили передачу Польщі територій: Східної Галичини, Західної Волині, Лемківщини, Бойківщини, Надсяння, Підляща, Західного Полісся; особливостей міжетнічних та міжрелігійних стосунків в Галичині і Волині;
- Характеризувати економічне становище українських земель та соціальний стан українського населення Польщі в міжвоєнний період;
- З'ясувати історичні обставини, причини та особливості проведення польською владою політики «осадництва» та «пацифікації» на українських землях.

- В ході уроку акцентувати увагу учнів на сучасній проблематиці українсько-польських відносин в умовах російсько-української війни та підготовки України до вступу в ЄС.

Розвиваюча:

- Засобами уроку, на основі роботи з дидактичними інформаційними матеріалами, розвивати здатність учнів системно мислити та уміння аналізувати.
- Сприяти розвитку загальної культури мислення учнів, висловлювання учнями власних думок; продовжити розвивати вміння учнів брати участь в обговоренні проблемних питань уроку, робити особисті висновки та узагальнення.
- Розвивати інтелектуальні та комунікативні здібності учнів засобами індивідуальної та фронтальної роботи.
- Сприяти формуванню активної життєвої позиції учнів в питаннях щодо необхідності дотримання державами норм міжнародного права та міжнародного світового порядку, відстоювання територіального та державного суверенітету.
- Мотивувати учнів здобувати нові знання, що матимуть користь в їхньому житті.

Виховна:

- Виховувати в учнів загальну дисципліну і повагу до діючих правових і моральних норм життя.
- Виховувати в учнів повагу до культурно-історичної традиції та історії свого народу.
- Виховувати в учнів почуття відповідальності за долю своєї держави.

Міжпредметні і внутрішньопредметні зв'язки

1. Предмети загальноосвітнього напрямку: «Історія України», «Всесвітня історія».
2. Предмети соціального (суспільного) та психологічного напрямків: «Громадянська освіта», «Основи правових знань».
3. «Інформаційні технології».

Методи проведення уроку

Урок є першим в темі №5 «Західноукраїнські землі в міжвоєнний період», який за типом є уроком засвоєння нових знань.

1. В ході уроку, на етапі актуалізації знань з метою підвищення мотиваційної зацікавленості, учням пропонуються питання для відповіді і обговорення; учні представляють інформаційні повідомлення стосовно головних фактів біографії Ю.Пілсудського та історичних обставин окупації українських земель Польщею..

2. В подальшому, на етапі засвоєння нових знань, урок має на меті презентувати нову тему з застосуванням засобів мультимедійної презентації, елементів лекції-бесіди з подальшою постановкою проблемних питань, що сприятиме активному залученню учнів до роботи по їх обговоренню.
3. Пояснення викладача відбувається за допомогою різних дидактичних та інформаційних матеріалів: підручнику, глосарію, мультимедійної презентації.
4. На етапі закріплення вивченого матеріалу учні виконують інтерактивну вправу «Складіть пазли» та складають мультимедійний тест.

Наочні посібники, законодавчі та нормативні документи

1. Власов В., Кульчицький С., Панарін О. Історія України: підручник для 10 кл. (рівень стандарту). – К.: «Літера ЛТД», 2023.
2. Губіна С. Історія України в таблицях і схемах . 10 – 11 кл., до ЗНО. – Х.: «Навчальна література», 2021.
3. Історія України: атлас для 10 кл. (рівень стандарту). – К.: ПрАТ «Інститут передових технологій», 2020.
4. Пометун О., Гупан Н.. Історія України (рівень стандарту): підручник для 10 кл. – К.: «Оріон», 2018.

Технічні засоби навчання:

1. Мультимедійна система підключена до платформи ZOOM.

Навчально-дидактичний матеріал

- Опорний конспект (План-конспект) (додаток 1).
- Термінологічний словник (додаток 2).
- Структурно-логічні схеми: «Історичні обставини входження українських земель у склад Польщі (слайд 13); «Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Польщі» (слайд 15); «Осадництво як засіб колонізації українських земель» (слайд 25); «Господарські зони Польщі» (слайд 27); «Економічний розвиток українських земель» (слайд 28); «Розвиток кооперативного руху» (слайд 29).
- Навчальна таблиця: «Українські території, що увійшли до складу Польщі» (слайд 20).
- Інфографіка «Етнічний склад українських земель за переписом 1931 р.» (слайд 22).
- Історичні карти: «Друга Річ Посполита» (слайд 1); «Східні креси» (слайд 2); «Лінія Керзона» (слайд 2); «Карта України, представлена на мирній конференції в Парижі» (слайд 7); «Карта трьох розділів Польщі» (слайд 9); «Карта активної фази Польсько-української війни (1918 – 1919 рр.)» (слайд 11); «Карта активної фази Польсько-радянської війни (1920 р.)» (слайд 12); «Карта українських земель у складі Польщі з елементами

інфографіки» (слайд 16);. «Карта етнічного складу населення Польщі за переписом 1931р.» (слайд 21);

- Картосхеми з елементами інфографіки: «Чисельність українського населення у складі Польщі та його релігійний склад» (слайд 18); «Політика асиміляції на українських землях» (слайд 19);
- Електронна презентація уроку (додаток на електронному носії).

Очікувані результати уроку

Поняття і терміни	Вміння і навички
• «Лінія Керзона», • «Східна Галичина» та «Західна Волинь» • «Східні креси» • господарські території Польщі «Польщі А» та «Польщі Б» • «Утраквістичні школи» • «Національна кооперація» • «Осадництво» • «Пацифікація».	• працювати з текстом історичних документів з питань уроку • розвивати навички самостійної роботи, опрацьовувати отриману інформацію з різних дидактичних та інформаційних джерел • працювати з історичною картою • брати участь в обговоренні питань теми, висловлювати і аргументувати власну думку • працювати з текстом інформаційних пам'яток • розв'язувати проблемні питання та брати участь в їх обговоренні • відповідати на питання мультимедійного тесту.

Знати історичні дати:

- 19 жовтня/1 листопада 1918 р. – утворення на землях бувшої Австро-Угорської імперії Української Держави (ЗУНР) та її органу вищої влади – Української Національної Ради.
- 25 червня 1919 р. – ухвалення рішення Радою міністрів закордонних справ Великої Британії, Франції, Італії та США, яким уповноважено Польщу окупувати Східну Галичину по річці Збруч.
- 20 листопада 1919 р. – ухвалення рішення Найвищою Радою Послів держав Антанти про надання Польщі мандату на Східну Галичину на 25 років.
- 18 березня 1921 р. – підписання т.зв. Ризького миру.
- 14 березня 1923р.– ухвалення рішення Вищою Радою Послів держав Антанти про передачу в управління Польщі Східної Галичини та Західної Волині.

Осмислення та закріплення нового матеріалу

- За підсумком розгляду питань уроку учні виконують інтерактивну вправу «Складіть пазли» та відповідають на питання Google тесту (посилання на слайді 32).

Оцінювання знань, умінь та навичок учнів.

Викладач на протязі розгляду питань теми уроку визначає рівень активності та підготовленості учнів до уроку, рівень володіння учнями навчальним матеріалом, відповідними вміннями і навичками роботи та заохочує найбільш активних учнів.

Оцінювання знань, умінь та навичок учнів відбувається за встановленою дванадцятибальною шкалою оцінювання, при цьому враховується творчий підхід кожного учня до опанованого питання, його активність при виконанні поставлених завдань та загальний рівень культури і навчальної підготовки. При виставленні оцінок викладач обґрунтовує своє рішення та, при необхідності, заслуховує думку учнів.

Домашнє завдання.

За підсумком вивчення теми, використовуючи навчальні матеріали §26 підручника та Плану-конспекту №34 учні мають виконати такі завдання:

1) Записати у зошит поняття теми: «Східні креси», стор.224; «Польща А» та «Польща Б» («східні креси»); «Осадництво», стор.178 та «Пацифікація» (за Планом-конспектом №34, питання №1 – 3).

2) Опрацювати документ: – витяг зі «Спогадів українського в'язня польського концтабору в Березі Картузькій В.Макара про табірний режим в'язнів» та дати відповідь на питання: Як ви думаєте, ким був автор документа? Які дімки і почуття викликає у вас інформація, подана в документі? Із чим пов'язане, на вашу думку, таке ставлення до ув'язнених в польському концтаборі?

3) За підсумком вивчення теми написати історичне есе на тему: «Політика Польщі щодо західних українських земель у 1921–1926 рр.» за таким алгоритмом:

1.Правовий статус та адміністративний розподіл українських земель у складі Польщі після прийняття *Рішення Ради Послів держав Антанти від 14 березня 1923 р. про передачу Східної Галичини та Західної Волині під управління Польщі.*

2.Особливості економічної політики Польщі на окупованих українських землях (розвиток промисловості, кооперації та сільськогосподарської галузі).

3.Проведення польським урядом політики «осадництва» щодо українського населення на окупованих українських землях.

4.По завершенню роботи зробити висновок щодо наслідків антиукраїнської політики польської влади по відношенню до українського населення.

5.Переглянути освітній відеофільм «Українські землі у складі Польщі» за посиланням <https://youtu.be/bZgJ8aNlrx8?si=TUIuqeexWZtvUphj>

Слава Україні!
Слава ЗСУ!

Питання Дистанційного навчання по групам: 04.04.2024

Урок 4

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ:

Інструкційна карта до уроку:

Група 7 «Кухар. Кондитер» – «Українські землі у складі Польщі /Історія України (рівень стандарту): підручник для 10 кл./ В.Власов, С.Кульчицький, О.Панарін. – К.:«Літера ЛТД», 2023, (електронна версія); **опрацюйте за підручником §26.1., стор.224–228 та Планом-конспектом №34 питання щодо:** *Історичних обставин окупації (приєднання) західних українських земель до складу Польщі (Другої Речі Посполитої), стор.224; Особливостей правового (міжнародного) статусу та адміністративно-територіального устрою західних українських земель у складі Польщі після підписання Ризького мирного договору (від 18.03.1921 р.) та рішень держав Антанти щодо передачі Польщі українських територій (т.зв. Польща «Б»), а саме: Східної Галичини/Східної Малополющі (Львівське Тернопільське, Станіславське воєводства); територій Лемківщини, Бойківщини, Надсяння (межиріччя річок Сян і Танев); Холмищини (у складі Люблінського воєводства); Підляща (міст Дорогичина та Бяла-Підляски у складі Підляського воєводства); території Західного Полісся (північно-східних територій, що перебувають на сьогодні у складі т.зв. республіки білорусь (Пінищина, Берестейщина у складі Поліського воєводства); території Західної Волині (міста Луцьк, Ковель, Володимир, Кременець, Острог, Дубно, Рівно – теперішньої південної частини Волинської та Рівненської обл. в Україні) та північних земель поліщуків (Волинське воєводство)) – всього загальною площею 132 тис. км² з населенням 9 млн. осіб, з який 5 600 тис. – складали українці із загальної кількості населення Польщі – у 127 млн.); змісту головних положень рішень Держав Антанти щодо передачі прав Польщі на окупацію («приєднання») та управління західними українськими землями; Особливостей політики польської адміністрації на українських землях (східних кресах (територіях) та міжетнічних і міжрелігійних відносин в Галичині і Волині, стор. 224–226; Особливостей економічного та соціального стану українських земель у складі Другої Речі Посполитої в міжвоєнний період, стор. 227–228; Причин, змісту та особливостей проведення політики «осадництва» та заходів з «пацифікації» щодо українського населення у складі Польщі, стор.228; розуміти зміст історичних термінів та понять: «Лінія Керзона», стор.224; «Східна Галичина» та «Західна Волинь», стор.226; «Східні креси», стор.224; господарські території «Польщі А» та «Польщі Б» («східні креси»); «Утраквістичні школи», стор.227; «Національна кооперація», стор.227; «Осадництво», стор.178; «Пацифікація» (за Планом-конспектом №34, питання №3); знати: головні історичні факти щодо вирішення українського і польського питань на Паризькій мирній конференції (Рішення Ради Послів від 25 червня 1919 р.) та факти, пов'язані із окупацією західних українських земель Польщею у 1918–1919 рр.; назви, територіальне розмежування та адміністративно-територіальний устрій українських земель, що опинилися у складі Польщі; головні історичні факти, пов'язані і плануванням та проведенням політики «осадництва» та акцій з «пацифікації», що проводила*

польська адміністрація на західних українських землях; **вміти**: встановлювати хронологічну послідовність історичних подій періоду окупації західних українських земель Польщею (1918–1919 рр.) та всього історичного міжвоєнного періоду Польщі; давати власну оцінку політики «Осадництва» та «Паціфікації» польської адміністрації на українських землях; аналізувати причини та наслідки антиукраїнської політики Польщі на українських землях; **розуміти головну сутність та природу** антиукраїнської асиміляційної політики (уподібнення/уніфікації), що проводив польський уряд на українських землях в міжвоєнний період; **за підсумком вивчення теми, використовуючи навчальні матеріали §26 підручнику та Плану-конспекту №34 виконайте такі завдання:**

1)Запишіть у зошит поняття теми: «Східні креси», стор.224; «Польща А» та «Польща Б» («східні креси»); «Осадництво», стор.178 та «Паціфікація» (за Планом-конспектом №34, питання №1 – 3).

2)Опрацюйте документ: – витяг зі «Спогадів українського в'язня польського концтабору в Березі Картузькій В.Макара про табірний режим в'язнів» та дайте відповідь на питання: Як ви думаєте, ким був автор документа? Які дімки і почуття викликає у вас інформація, подана в документі? Із чим пов'язане, на вашу думку, таке ставлення до ув'язнених в польському концтаборі?

3)За підсумком вивчення теми напишіть коротке історичне есе на тему: «Політика Польщі щодо західних українських земель у 1923–1939 рр.» за таким алгоритмом:

1.Правовий статус та адміністративний розподіл українських земель у складі Польщі після прийняття *Рішення Ради Послів від 14 березня 1923 р. про передачу Східної Галичини під управління Польщі.*

2.Особливості економічної політики Польщі на окупованих українських землях (розвиток промисловості, кооперації та сільськогосподарської галузі).

3.Проведення польським урядом політики «осадництва» та «паціфікації» щодо українського населення на окупованих українських землях.

4.По завершенню роботи зробіть висновок щодо наслідків антиукраїнської політики польської влади по відношенню до українського населення.

<https://youtu.be/bZgJ8aNlrx8?si=TUIuqeexWZtvUphj>
відеофільм «Українські землі у складі Польщі»

НАВЧАЛЬНА ТАБЛИЦЯ

Львівське (з Лемків.), Станіславське (з Бойків.), Тернопільське в-во Східної Галичини (Малопольщі); Волинське в-во (Західна Волинь); Люблінське в-во (з Холмщиною, Надсянням та Південним Підляшшям); Поліське в-во (Західне Полісся – Пінщина, Берестейщина (табір Береза-Картузька), землі Поліщуків);

Білостоцьке в-во (Північне Підляшшя) **унітарного підпорядкування**

А-Т поділялися на: воєводства - повіти - гміни – найменша базова А-Т одиниця Польщі

Українські території, що увійшли до складу Польщі («Б»)	
<u>Східна Малопольща</u> Львівське – Лемківщина, Станіславське – Бойківщина, Тернопільське воєводства	<u>Східна Галичина</u> – під Австро-Угорщиною (Львівська; Ів.-Франківська, Тернопільська обл. у складі України); <u>Лемківщина, Бойківщина</u>
всього 3 млн. українців переважно греко-католики	
<u>Волинське воєводство (Луцьк)</u>	<u>Західна Волинь</u> – під російською імперією з 1796 р. (міста Луцьк, Ковель, Володимир, Кременець, Острог, Дубно, Рівне, Сарни (з 1930р.) – південної частини Волинської та Рівненської обл. у складі України).
<u>Люблінське воєводство</u>	<u>Холмщина; Надсяння</u> (межі річок Сян і Танев), <u>Південне Підляшся</u> (міста Бяла-Підляська, Костянтинів) //з 1815р. під російською імперією Царства польського (за рішенням Віденського конгресу – Холмська губ.); з 15 листопада 1918р.–у складі УНР
<u>Поліське воєводство (Брест над Бугом) з 1921</u> <u>(80 % православних)</u>	Західне Полісся (північно-східні етнічні українські території, що перебувають на сьогодні у складі т.зв. республіки білорусь – Пінщина, Берестейщина); південні землі – поліщуків (міста: Пінськ, Кобрин, Береза-Картузька, Сарни – до 1930р.)
<u>Білостоцьке (колишнє – Підляське) воєводство (Білосток)</u>	Північне Підляшся – під російською імперією з 1796р.; за рішенням Брест-Лі. договору від 9 лютого 1918 р. – у складі Польщі (міста: Дорогичин, Гродно, Суwalkи).
всього 2,6 млн. українців переважно православного віросповідання	
Всього: землі – загальною площею 132 тис. км ² з населенням – близько 10 млн., з яких – 5,6 млн. українці (з 27млн. загального населення Польщі)	

Навчальний предмет «Історія України»

План-конспект № 34

Тема освітньої програми № 5: «Західноукраїнські землі в міжвоєнний період»

Тема уроку: Українські землі у складі Польщі.

Питання теми уроку:

1. Окупація Польщею західних українських земель. Правовий статус та адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Польщі (Другої Речі Посполитої).
2. Українське населення східних кресів. Міжетнічні та міжрелігійні стосунки. Політика асиміляції. Осадництво.
3. Соціально-економічний стан українських земель у складі Польщі в міжвоєнний період.

Історична довідка:

Голова Регентської ради Польщі Архієпископ Варшави Кардинал Александр Каковський.

Історична довідка: І розділ Польщі 1772р. – до Австрійської імперії відішли Східна Галичина з Надсянням.

ІІІ розділ Польщі 1795 р. – до Австрійської імперії відішла частина Холмщини + (Люблінське та Краківське в-ва).

До Пруссії відійшли – частина Підляшшя та Краківського в-ва + землі Мазовії з Варшавою, частина Литви та Білорусі до р. Неман.

До росії – Західна Волинь, західні Білоруські землі, частина Холмщини, частина Підляшшя.

За Віденським конгресом 1815р. – до росії відійшло все Підляшшя, вся Холмщина, землі Бельського в-ва та Варшавське герцогство.

Розгляд першого питання уроку:

«Окупація Польщею західних українських земель. Правовий статус та адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Польщі (Другої Речі Посполитої)»

Спочатку розглянемо як розвивалися події, пов'язані з окупацією західних українських земель Польщею.

Коли Перша світова війна добігала кінця і армії Центральних держав були близькі до військової поразки, **в серпні 1917р. в Женеві поляками** був створений **Національний комітет**, який прийняв рішення про відродження незалежної Польщі. Паралельно в Варшаві **у вересні 1917р.** була створена польська Регентська Рада (на чолі з Кардиналом Александром Каковським), яка запропонувала у якості очільника нової польської держави – Юзефа Пілсудського.

Весною 1918р. командування німецьких військ Західного фронту погодилося на мирний план Вудро Вільсона, щодо відновлення незалежної Польщі та підтримало рішення Регентської Ради. **11 листопада 1918р. Регентська Рада визнала Пілсудсь-**

кого Верховним головнокомандувачем польської армії, а 14 листопада – проголосила Начальником польської держави.

18 листопада голова уряду **Енджей Морачевський** призначив спеціальну державну ліквідаційну комісію по Галичині, що мала прибути до Львову та перебрати на себе державні повноваження від айстро-угорської до польської адміністрації.

Проте коли ліквідаційна комісія прибула до Львову з'ясувалося, що представників Австро-Угорщини у Львові вже немає а Галичину представляє влада – **ЗУНР**. Євген Петрушевич відмовився визнати права Польщі на Східну Галичину та повернув польську комісію до Варшави. Це вкрай розлютило Пілсудського, який розпочав збройну агресію проти ЗУНР.

Активна фаза польсько-української війни тривала з листопада 1918р. – до липня 1919р. На початку війни, вже 22 листопада 1918р війська краківського військового гарнізону захопили Львів, та впродовж кількох місяців польські війська просулуся на більшість території ЗУНР Після того, як навесні 1919р. з Франції до Галичини була введена нова 60-тит. польська армія генерала Ю.Галлера, УГА не витримала польського натиску та після поразки у Чортківській афензиві – **28 червня 1919р.** відступила за річку Збруч.

Через рік – в серпні 1920р., в ході Польсько-радянської війни, в результаті успішного контрнаступу польських військ під Варшавою (Диво на Віслі) (13/25 серпня 1920 р.) Польща змогла зупинити червону армію та **18 березня 1921р.** підписала з радянською росією, УСРР та БСРР сепаратний Ризький договір, за яким українські землі Східної Галичини, Західної Волині, Холмщини, Підляшшя та Західного Полісся переходили до складу Польщі. В обмін на це – Польща визнала юридичні права радянської України на всі українські землі, на схід від річки Збруч (Східну Волинь, Наддніпрянську та Східну Україну).

Таким чином в результаті зазначених подій українська держава перестала існувати повністю втративши свій сувереніте

Розгляд другого питання уроку:

«Українське населення східних кресів. Міжетнічні та міжрелігійні стосунки. Політика асиміляції. Осадництво»

Спочатку розглянемо важливе питання щодо розбіжностей, які існували між громадами українців Східної Галичини і Волині.

Українське населення Східної Галичини і Волині в силу історичних обставин не було єдиним. Українці Галичини і Волині впродовж великого проміжку часу, не маючи своєї держави, розвивалися під впливом, двох різних цивілізаційних культурно-історичних традицій (Європейської та Євразійської) та належали до різних релігійних конфесій.

Так, понад 3 млн. українців Східної Галичини (з Лемківщиною), що перебували під владою А-У імперії становили окрему автономну громаду та належали до греко-католицької церкви (з 1596р.). З іншого боку – понад 2 млн. українців, які населяли землі Західної Волині, Полісся, Холмщини, Підляшшя довгий час пере-

бували під владою російської імперії, не мали традиції вільного автономного життя та сповідували православ'я.

Відтак, в силу історичних обставин, культурні зв'язки між обома українськими громадами, що мали різну історичну долю і віросповідання, були слабкими. **Польська ж влада усіляко намагалася такий стан роз'єднаності українців зберігати та поглиблювати. Польська правляча еліта побоювалася того, що українці Галичини і Волині зможуть за підтримки Греко-католицької церкви об'єднатися під національним прапором України в єдиний антипольський рух.**

Відтак польська влада усіляко протидіяла об'єднанню українців Галичини і Волині. Зокрема на межі між Галичиною і Волинню (Львівським і Волинським в-ми) був організований т.зв. «Сокальський [адміністративний] кордон», який мав максимально послабити зв'язки між галицькою та волинською українськими громадами.

Варшава не дозволяла поширення на Волинь і Холмщину українських книжок та преси з Галичини, забороняла на Волині діяльність українських Просвіт, шкіл та інших українських організацій, зокрема, молодіжних, таких як: «Січ», «Сокіл». Максимально обмежувала міграцію українського населення Галичини і Волині.

Політика Польщі, спрямована на роз'єднання українців Галичини і Волині, була частиною загальної антиукраїнської політики – асиміляції українського населення, яка проводилася з метою – повного поглинання українського етносу – польським, що особливо мало місце на Волині.

На початку польська влада намагалася проводити на Волині більш м'яку політику асиміляції. Поляки тимчасово відмовилися від проведення національної асиміляції і обмежившись лише державною асиміляцією, тобто спочатку ставили за мету – підпорядкувати українське населення польським державним органам влади, нав'язати українцям обов'язки, закони і правила Великої Польщі, а вже в подальшому – провести повну – національну асиміляцію, остаточно витіснивши з українського життя все українське.

Проте т.зв. м'яка асиміляція була недовгою. **Вже наприкінці 1920 рр.** (протягом 1929–1934) польська влада під приводом боротьби з антидержавною діяльністю ОУН поступово знищила всю мережу українських інституцій на Волині і максимально обмежила діяльність УГКЦ за межами Галичини.

У 1925р. польський уряд підписав Конкордат з Апостольським Римом, що надало юридичного права на землях Волині підпорядкувати віруючих римо-католицькій церкві.

Для здійснення повної національної асиміляції у 1924р. в Польщі був прийнятий закон про переведення українських народних шкіл на двомовне навчання. Були створені т.зв. – утраквістичні (двомовні) школи. Спочатку в цих школах викладали польською лише історію і географію, проте згодом – польською стали викладати більшість предметів, оскільки польські вчителі не знали української. Ця політика була розрахована на тривалий період і передусім мала впливати на українських дітей і молодь.

У 1920р. Сейм затвердив закон, який передбачав планомірне заселення «східних кресів» польськими військовими й цивільними осадниками-колоністами, яким польська влада роздавала українські землі. Водночас уряд Польщі видав таємний наказ про обмеження продажу землі українським селянам.

Упродовж 1921 – 1922 рр. осадникам на Волині було виділено 112 тис. га, на Поліссі – 113 тис., у Східній Галичині – близько 200 тис. га землі. (425 тис. га).

Така політика уряду спричинила колосальну соціальну й національну напругу. Нерідко самі осадники не витримували ворожого ставлення і поверталися додому. Ще частіше вони не справлялися з господарством і змушені були відмовлятися від наділів.

Хоча політика осадництва тривала весь міжвоєнний період і підтримувалася майже всіма впливовими політичними силами Польщі **вона не досягла своєї мети.**

На кінець 1930-х рр. у Західній Україні збереглися лише 47 тис. осадницьких господарств. Цього було замало, щоб істотно вплинути на національний склад населення «східних кресів». Панівні кола Польщі досягли протилежного результату: вони **розхитали внутрішню стабільність держави й посилили міжнаціональну ворожнечу.** Крім того, дискримінаційний характер аграрної політики призвів до посилення еміграції українських селян за океан. Вцілілому до Канаду, США і Латинської Америки у міжвоєнний період виїхало майже 350 тис. українців.)

Розгляд третього питання уроку:

«Соціально-економічний стан українських земель у складі Польщі в міжвоєнний період»

Вступ: Всі території на схід від Вісли (природного кордону коронних польських земель), які увійшли до складу Польщі за умовами Ризького мирного договору та Рішенням Ради Послів держав Антанти **у 1921–1923 рр.** за польською традицією називали – **східними кресами** – (що з польської – kres – означає **границя, кінець, край**, прикордоння) – тобто польські крайні землі.

Економічна ситуація в. східних кресах була вкрай важкою.

Вся територія Польщі від 1923р. була поділена на дві господарські зони: **Польща «А» та Польща «Б».** За законом **Польща «А»** – включала західні польські коронні землі, а **Польща «Б»** – т.зв. «східні креси», землі що простягалися на схід від Вісли та становили території **Віленського, Поліського, Волинського, Львівського, Станіславського, Тернопільського Білостоцького та Люблінського воєводств.**

Польща «А» – була краще промислово розвиненою територією та постачала близько 85% національного виробництва електроенергії та 100% сталі.

Економіка Польщі «Б» – була набагато біднішою і більше зосередженою на розвитку сільського господарства. **Станом на 1937р. в Польщі «Б»** працювало лише **12,2%** усіх робітників, зайнятих у польській промисловості.

Загальний рівень диверсифікації всього польського виробництва можна представити у співвідношенні два до одного (2:1) на користь Польщі «А».

Польська влада максимально сприяла розвитку своїх коронних територій **Польщі «А»**, вкладаючи інвестиції в такі промислові галузі як: **металообробка, хімічна, сталеливарна, текстильна промисловість та енергетика.**

На території східних кресів **Польщі «Б»** розвивалися переважно **сировинні галузі**, що не потребували значних капіталовкладень: **деревообробної, харчової, нафтовидобувної промисловості та сільське господарство.** Переважно, особливо на Волині, **85%** були дрібними підприємствами.

Заробітна плата робітників **Польщі «Б»** була **в півтора – два рази нижчою** порівняно із середньою по країні. У відповідь на це робітники вдавалися до масових страйків.

Більше 90% всіх українців Польщі проживали на селі де їх становище було дуже важким. На землі домінувала велика приватна земельна власність, що належала полякам. Проте значна частина селян були малоземельними із наділом до 2 гектарів. Лише кожен десятий землевласник в східних кресах був українцем.

Українські селяни **гостро відчували земельний голод** та змушені були працювати на невеличких клаптиках землі, вони не мали змоги купувати с/г машини й мати передову агротехніку. Більшість господарств була нерентабельною. Держава обкладала селян непосильними податками.

Кооперативний рух

Українське селянство намагалося захистити свої економічні інтереси в правовий спосіб, **використовуючи кооперативні товариства** та інші неформальні осередки опору, що починають з'являтися в українському середовищі. Так з'явився **кооперативний рух**.

У кооперативи об'єднувалися селяни-виробники й торговельні організації. Розгалужена мережа кооперативів мала кредитні й торгові спілки. Так спілка переробників молока «Масло-союз» постачала вершкове масло до **Австрії, Швеції та Палестини**.

Міську торгівлю координувала спілка **«Народна торгівля»**. За два передвоєнні десятиріччя кількість кооперативів у Східній Галичині зросла з 580 до 4000 і налічувала майже 700 тис. працюючих.

ВИСНОВКИ

В цілому: політику польської влади на українських землях («Східних кресах») можна характеризувати як комплексну програму заходів, спрямованих на повну асиміляцію (полонізацію) українців, що опинилися у складі Польщі :

1. Керівниками місцевого самоврядування в громадах – гмінах призначалися лише поляки.
2. Українцям заборонялося займати адміністративні посади в державних установах, офіцерські посади в армії, поліції та таємних службах.
3. Для Східної Галичини була прийнята окрема назва – «Східна Малопольща». Називати ці землі Україною та називатися українцями – було заборонено.
4. Польська мова поступово витіснила українську з усіх державних і муніципальних установ та освітніх закладів. Українські прізвища та імена – замінювалися польськими.
5. Польською владою проводилися політика переслідування православних українців та масового примусового навертання їх до католицької віри, знищення православних храмів.
6. Проводилася політика осадництва – політика переселення на українські землі польських колоністів.
7. Польська влада поділила територію держави на дві господарські зони – **Польщу «А»** (т.зв. – **корінні землі**) та **Польщу «Б»** (**українські землі**), яка поступово перетворювалася на аграрно-сировинний придаток, ринок збуту й джерело сировини та дешевої робочої сили для т.зв. Великої Польщі.
8. Наслідками такої політики стали: матеріальна скрута; нестерпні умови життя; непосильна експлуатація українського населення; еміграція українців .

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ (до питання 1)

В середині грудня 1918р. для боротьби з Польщею була створена Українська Галицька Армія – **УГА** під командуванням **Дмитра Вітовського**, що мала військовий успіх на початку війни. Проте військові сили були нерівними.

«Умови Ризького миру (18 березня 1921р)»

В серпні 1920 р. т.зв. радянська росія і Польща розпочали в Мінську переговори про перемир'я. За цих умов збройні формування УНР продовжили військову боротьбу проти радянських військ самостійно. В ситуації, що склалася, т.зв. червона армія, скориставшись перемир'ям, перегрупувала свої сили й листопаді 1920 р. вибила частини армії УНР з України на територію Польщі.

За результатами польсько-радянської війни 1920 р був підписаний **Ризький мир (18 березня 1921р.)** між Польщею з одного боку і т.зв. рсфср та т.зв. квазіутвореннями – УСРР і (БСРР), делегаціями у складі (від т.зв. УСРР (Е.Квірінг, Ю.Коцюбинський, Д.Мануїльський; від т.зв. Галицької соціалістичної радянської республіки (М.Баран); загальне керівництво здійснював керівник делегації рсфср А.Йоффе, який представляв інтереси делегації т.зв. білорусі. С.Петлюра відрядив до Риги також делегацію УНР на чолі із С.Шелухиним але її до офіційної частини переговорів її не було допущено, оскільки польська сторона (Л.Валевський, Є.Сапіга) погодилася, що Україну на переговорах буде представляти уряд т.зв. квазіутворення – УСРР. 26 вересня 1920р. до Риги прибула делегація ЗУНР на чолі з Костем Левицьким, яка мала вирішити проблеми самовизначення Східної Галичини через проведення плебісциту.

1. **За умовами договору:** обидві сторони зобов'язувалися припинити воєнні дії.
2. Договір анулював Варшавську угоду між Польщею й УНР та встановив нові кордони, за якими Східна Галичина, Західна Волинь та західні білорусь. землі входили до складу Польщі, а по дніпрянська, східна і південна Україна – до т.зв. УСРР.
3. Новий міждержавний кордон між Польщею і т.зв. рсфср-усрр встановлювався на відстані 150–200 км на схід від «лінії Керзона», тобто **Східна Галичина, більша частина Волині й Західного Полісся відходили до Польщі** (за обрисом цей кордон майже збігався із кордоном, визначеним Варшавською угодою між УНР і Польщею 1920р.).
4. **14 березня 1923р.** – східний кордон Польщі по річці Збруч (притока Дністра) визнала і Рада Послів держав Антанти в Парижі (Франція).
5. Ризький мир заборонив перебування на території Польщі «антирадянських організацій».
6. т.зв. рсфср мала виплатити 30 млн. золотих рублів компенсації Польщі у зв'язку з визнанням «історичної господарської значимості польських земель у складі російської імперії».
7. У ст.7 договору офіційна Варшава зобов'язувалася надати «особам російської, української й білоруської національностей, всі права, що забезпечують вільний розвиток культури, мови і виконання релігійних обрядів».
8. Крім того, «особи російської, української і білоруської національності» у відновленій Речі Посполитій «отримували право, в межах внутрішнього законодавства, культивувати свою рідну мову, організовувати і підтримувати свої школи, розвивати свою культуру і створювати з цією метою товариства і спілки (проте польський уряд систематично не виконував умови договору щодо забезпечення національно-політичних та культурних прав українців)

ПОНЯТТЯ ТЕМИ

Східні креси – (з польської – *kres* – границя, кінець, край, прикордоння) – польська назва всіх західних українських, білоруських та литовських етнічних земель, що увійшли до складу Польщі у **1921–1923 рр.** Термін «Креси» з'явився в середині XIX ст. у творах польського поета Вінцента Поля, зокрема в поемі «Могорт» (1854), в якій описуються події незадовго після «Взяття Умані», на кордоні Речі Посполитої і Кримського ханства. Поширенню терміну сприяло уявлення поляків про цивілізаторську місію на цих землях, і походження найбільших польських поетів – Адама Міцкевича та Юліуша Словацького з цих земель, які до кінця 1772 р. належали Речі Посполитій.

Малопольща – назва українських земель Східної Галичини у міжвоєнний період історії Польщі, які були передані під управління польській державі рішенням Найвищої Ради Послів держав Антанти (**14 березня 1923р.**) та адміністративно становили території Львівського, Тернопільського та Станіславського воєводств (з переважною більшістю українського населення), на яких, відповідно до Конституції Польської Республіки від **1921р.** було запроваджено місцеве самоврядування (з 1795р. і до закінчення Першої світової війни Східна Галичина входила до складу Австро-Угорської імперії і після її розпаду, де-факто, в результаті польсько-радянської війни увійшла до складу Польської Республіки за умовами Ризького мирного договору від **18 березня 1921р.**

Західна Волинь – історичні українські землі, що з **1795р.** входили до складу російській імперії та були **передані під юрисдикцію Польщі за Ризьким мирним договором від 18 березня 1921р.** Складають більшу частину сучасної території Волинської та Рівненської обл. зі східною межею по річці Горинь. З 1920 по 1939 рр. входила до складу **Волинського воєводства Польщі.**

Східна Галичина – (за польською термінологією 1919–1939 рр. **Малопольща**) історичні українські землі, що з **1772 р.** входили до складу Австрійської імперії (а з 1867р. – Австро-угорської імперії), увійшли до складу Польщі за Рішенням Вищої Ради Послів держав Антанти від **14 березня 1923 р.** Складають більшу частину сучасної території Львівської Івано-Франківської Тернопільської обл. З 1923 по 1939 рр. входила до складу **Львівського, Станіславського та Тернопільського воєводств Польщі.**

Лінія Керзона – умовна демаркаційна лінія польсько-українського кордону та лінія етнічного розмежування між поляками і українцями, яку запропонував міністр закордонних справ Великої Британії лорд Дж. Керзон у грудні **1919р.** як лінію державного кордону між Польщею й радянської росією. Але пропозиція не була реалізована у зв'язку з успішним контрнаступом польського війська під Варшавою («Диво на Віслі» в серпні **1920р.**). За умовами **Ризького миру (18 березня 1921р.)** польсько-український кордон проходив на 150-200 км. на схід від Лінії Керзона по р. Збруч.

Лінія Керзона не повністю враховувала межі етнічного розселення українців. На захід від неї опинилися чотири українські етнічні історико-культурні регіони: **Підляща, Холмщина, Надсяння та Лемківщина.**

«Закерзоння» – умовна назва найзахідніших українських етнічних земель: Підляща, Холмщини, Надсяння, Західної Бойківщини та Лемківщини, розташованих на захід від Лінії Керзона (за межею сучасного польсько-українського кордону), що увійшли до Польщі в 1921р. (за підсумками Другої світової війни залишені під юрисдикцією Польщі); більшість мешканців становили поляки – 70%, а українці – близько 20%.

Осадництво – політика заселення польськими колоністами (осадниками) західноукраїнських земель, яку проводив уряд Польщі в 1920–1930-х рр. Осадники мали сприяти асиміляції українського населення та, в разі потреби, виконували каральні та адміністративні функції. Осадники отримували від держави найкращі земельні наділи та грошові субсидії, очолювали місцеві адміністрації та органи самоврядування.

Освітня тема № 5 «Західноукраїнські землі в міжвоєнний період» (1918 – 1939)

Тема уроку: «УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1921 – 1926)» «Без незалежної України не може бути незалежної Польщі» (Ю.Пілсудський «Федеративна концепція»)

МЕТА УРОКУ

**засвоїти головні
поняття теми:**

«Східні креси»,
«Східна Галичина» («Малопольща»),
«Західна Волинь»,
«Лінія Керзона», політика
«Асиміляції» (Полонізації)
українського населення,
«Утраквістичні школи»,
«Осадництво»,
господарські території Польщі
– «Польща А» «Польща Б»,
«Національна кооперація»

МЕТА УРОКУ

ВИВЧИТИ ПИТАННЯ ПРО:

- історичні обставини окупації західних українських земель Польщею та рішення держав Антанти про передачу Східної Галичини, Західної Волині, Холмщини, Підляшшя та Західного Полісся під управління Польщі;
- особливості правового статусу та адміністративно-територіального устрою українських земель у складі Польщі;
- історичні обставини, причини та особливості проведення польською владою політики асиміляції та «осадництва» на українських землях.
- особливості економічних, міжрелігійних та міжетнічних стосунків, що склалися на українських територіях «східних кресів» в міжвоєнний період.

План уроку:

1. Окупація Польщею західних українських земель. Правовий статус та адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Польщі (Другої Речі Посполитої).
2. Українське населення східних кресів. Міжетнічні та міжрелігійні стосунки. Політика асиміляції. Осадництво.
3. Соціально-економічний стан українських земель у складі Польщі в міжвоєнний період.

ПИТАННЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЗНАНЬ:

1. До складу яких держав увійшли західноукраїнські землі після Першої світової війни?

2. Коли була проголошена Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР)? Кого було обрано головою держави? Хто очолив військо ЗУНР?

Не удается отобразить рисунок. Возможно, рисунок поврежден или недостаточно памяти для его открытия. Перезагрузите компьютер, а затем снова откройте файл. Если вместо рисунка все еще отображается красный крестик, попробуйте удалить рисунок и вставить его заново.

3. Коли та за яких обставин Директорія УНР прийняла Універсал про возз'єднання УНР і ЗУНР?

В чому полягає його історичне значення?

4. Які міждержавні договори, укладені після Першої світової війни, закріпили новий розподіл українських земель між європейськими державами?

ПИТАННЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЗНАНЬ:

1. До складу яких держав увійшли західноукраїнські землі після Першої світової війни?

Польща
132,2 тис.км²
8,200 тис.

Румунія
17,6 тис.км²
1,240 тис.

Чехословаччина
14,9 тис.км²
735 тис.

Східна Галичина, Західна Волинь, Західне Полісся, Холмщина, Підляшся

Північна Буковина, частина Бесарабії

Закарпаття

Підсумки теми: «Українська революція. Постанова національної держави Української Народної Республіки. Боротьба за українську незалежність (1918 – 1921)»

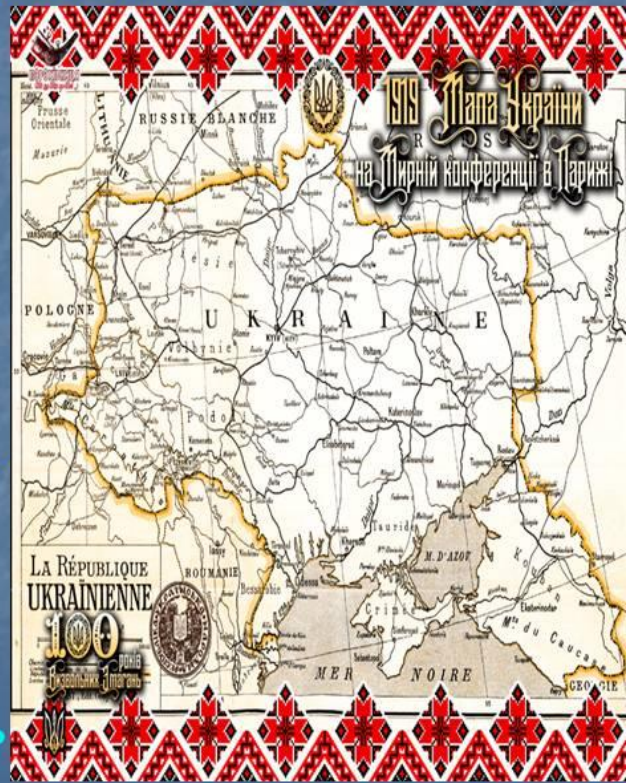
ПРОБЛЕМНЕ ПИТАННЯ №1:

В чому, на ваш погляд, полягають історичні уроки поразки Української національної революції та війни УНР за незалежність у 1918–1921 рр.?

Які, на ваш погляд, були зроблені історичні помилки, що призвели до падіння української держави у 1921р.?

ПРОБЛЕМНЕ ПИТАННЯ №2:

Чому, на ваш погляд, держави Антанти не визнали юрисдикції УНР та дали згоду на окупацію західних українських земель Польщею?

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА:

Річ Посполита — офіційна історична назва об'єднаної Польсько-Литовської держави з часів прийняття Люблінської унії (1569р.), що існувала до III-го, остаточного поділу Польщі у 1795р.; повернута новій польській державі у 1921р.

польська держава *Rzeczpospolita Polska*;

II Rzeczpospolita відновилася 11 листопада 1918 р.

**БІОГРАФІЯ ДЕРЖАВНОГО ДІЯЧА
Юзеф Пілсудський (1867–1935)**

Начальник польської держави, автор федеративної концепції розвитку Польщі, яка передбачала розпад російської імперії після Першої світової війни й утворення на її теренах слов'янської федерації у складі Польщі, України і Білорусії. Йому належить відома фраза: **«Без незалежної України не може бути незалежної Польщі!».**

1.Окупація Польщею західних українських земель. Правовий статус та адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Польщі (Другої Речі Посполитої).

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА:

В результаті трьох поділів Польщі між Австрією, Пруссією та росією наприкінці XVIII ст. Річ Посполита надовго втратила свою державність.

1772 р. – під австрійську корону дому Габсбургів відійшла

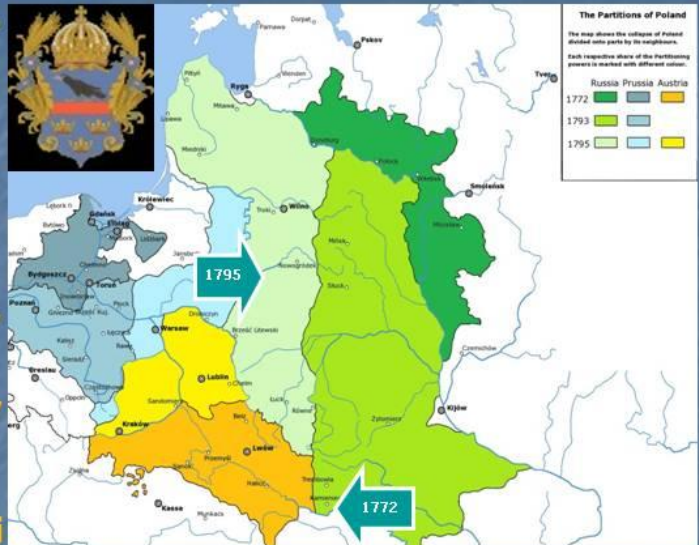
Східна Галичина з Надсянням, яка у **1873р.** набула автономії.

1795 р. – під російську корону дому Романових відійшли землі

Західної Волині з містами Луцьк, Рівно та частина Холмщини і Підляшшя (1815)

1918 – 1919 рр. – саме ці землі були окуповані новою польською державою, що постала після Першої світової війни.

1923 р. Вища Рада Послів держав Антанти визнала за Польщею право на державне управління західними українськими землями.

1.Окупація Польщею західних українських земель. Правовий статус та адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Польщі (Другої Речі Посполитої). ІСТОРИЧНІ ОБСТАВИНИ входження 3-У земель до складу Польщі

Парад Війська Польського у Львові. Польське військо марширує. Кіннота, озброєна карабінами і піками. **22 листопада 1918 р.**

Енджей Морачевський

Фото - з архіву Центру досліджень визвольного руху

Активна фаза війни листопад 1918р. – червень 1919р.

Є.Петрушевич відмовився визнати права Польщі на Галичину 18.11.1918р.

польська відзнака за участь у т.зв.
«руський» (польсько-українській) війні
1918-1919 рр.
(36 піхотний полк)

1.Окупація Польщею західних українських земель. Правовий статус та адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Польщі (Другої Речі Посполитої).

ІСТОРИЧНІ ОБСТАВИНИ ВХОДЖЕННЯ З-У ЗЕМЕЛЬ до складу ПОЛЬЩІ

Просування польської армії генерала Галлера територією ЗУНР у травні 1919р.
Поразка УГА у Чортківській афензиві 28 червня 1919 р. Відступ за р. Збруч.

Активна фаза
польсько-української
війни
листопад 1918р. –
червень 1919р.

Завершення окупації
Галичини польськими
військами
у липні 1919 р.

1.Окупація Польщею західних українських земель. Правовий статус та адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Польщі (Другої Речі Посполитої).

ІСТОРИЧНІ ОБСТАВИНИ ВХОДЖЕННЯ З-У ЗЕМЕЛЬ до складу ПОЛЬЩІ

Через рік – в серпні 1920р., в ході Польсько-радянської війни, в результаті успішної контрнаступальної операції польських військ проти червоної армії під Варшавою (Диво на Віслі) (13/25 серпня 1920 р.) Польща змогла зупинити просування радянських військ та 18 березня 1921р. підписала з радянською росією, УСРР та БСРР т.зв. сепаратний Ризький договір, за яким Східна Галичина, Західна Волинь, Холмщина, Підляшшя та Західне Полісся переходили до складу Польщі в обмін на визнання Польщею юрисдикції УСРР.

Активна фаза
польсько-радянської
війни (травень –
серпень 1920р.)

Диво на Віслі

Правові обставини входження українських земель у склад Польщі:

Обставини входження українських земель до складу Польщі

Рішення країн Антанти щодо Східної Галичини			Варшавська угода	Ризький договір
25 червня 1919 р.	20 листопада 1919 р.	14 березня 1923 р.	21 квітня 1920 р.	18 березня 1921 р.
Рада міністрів закордонних справ Англії, Франції, Італії, США уповноважила Польщу окупувати Східну Галичину по річку Збруч.	Найвища Рада Антанти надала Польщі мандат на Східну Галичину строком на 25 років, після чого долю краю мав вирішувати всенародний плебісцит.	Найвища Рада Антанти передала Східну Галичину в управління Польщі.	Директорія УНР передавала до складу Польщі Східну Галичину, Західну Волинь, Холмщину, Підляшшя та Полісся в обмін на визнання Польщею незалежності УНР.	До Польщі відійшли: Східна Галичина, Західну Волинь, Холмщина, Підляшшя та Західне Полісся в обмін на визнання Польщею УСРР.

* За Сен-Жерменським мирним договором Австрією (від 10 вересня 1919р.) Австрійська республіка зобов'язувалася виконувати будь-які рішення держав Антанти щодо Галичини, яка на час підписання договору була окупована Польщею.

Правові обставини входження українських земель у склад Польщі:

Витяг з рішення Ради послів держав Антанти щодо східних кордонів Польщі від 14 березня 1923 р.

«... 14 березня 1923 р. в Парижі Вища Рада Послів великих держав (Антанти) – Великої Британії, Франції, Італії та Японії – ухвалила рішення про визнання суверенітету Польщі над всією територією «східних кресів», якою вона фактично володіла ... в тому числі – над Східною Галичиною...

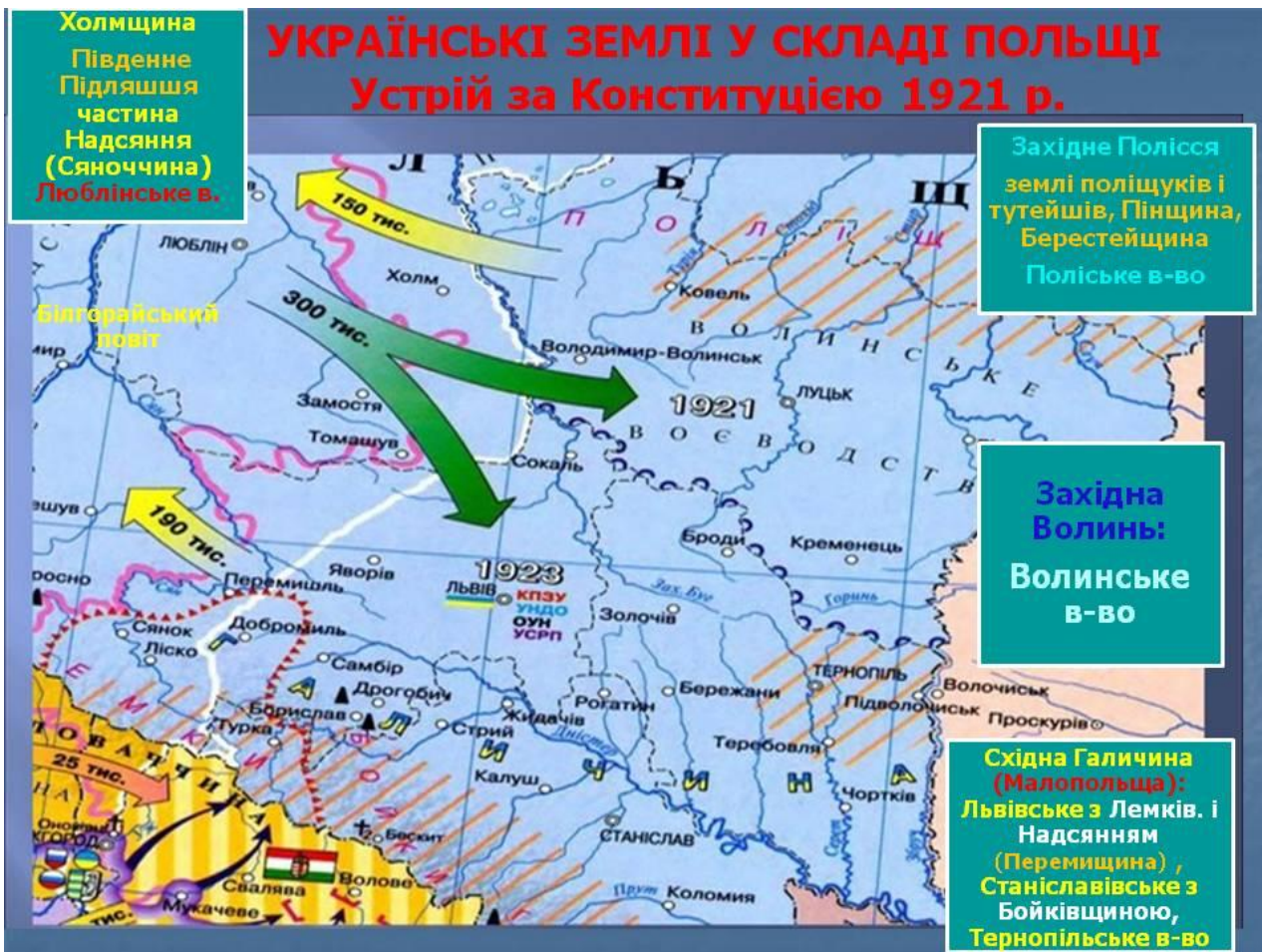
Відповідно до рішень Сен-Жерменського договору від 10 вересня 1919р. Рада Послів держав Антанти **визнає непорушність кордонів Польщі** і враховуючи, що Польща визнає той факт, що **етнографічні умови вимагають автономного статусу для Східної Галичини** – **визнає польський східний кордон з росією по лінії, що визначена Ризьким договором від 18 березня 1921 р. та делімітована згідно з Договором між двома країнами на власну відповідальність від 23 листопада 1922 р. «Про делімітацію кордону між Польщею і УСРР»**, за яким «... за Польщею визнаються: західна частина Волинської губернії з містами Луцьк, Рівно і Кременець...»

* таким чином за Польщею визнавалися території **Східної Галичини, Західної Волині, Холмщини, Підляшшя та Західного Полісся.**

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ

СХІДНІ КРЕСИ 1921р. (в межах адм. кордонів польських в-во по лінії р. Західний Буг, р. Сян, р. Вісла та р. Збруч): Львівське, Станіславівське, Тернопільське в-во (Східна Галичина – **Малопольща**)

Волинське в-во (Західна Волинь), Поліське в-во (землі Поліщуків), Білостоцьке в-во (Північне Підляшшя – білоруські землі), Люблінське в-во (Холмщина, част. Надсяння, Південне Підляшшя) – **7 воєводств унітарного підпорядкування**, що склалися з повітів, повіти з гмін

2. Українське населення східних кресів. Міжетнічні та міжрелігійні стосунки. Політика асиміляції. Осадництво.

Східні креси – (з польської – *kres* – границя, кінець, край, прикордоння) – польська назва всіх західних українських, білоруських та литовських етнічних земель, що увійшли до складу Польщі у 1921–1923 рр.

Термін «Креси» з'явився в середині XIX ст. у творах польського поета **Вінцента Поля** а саме в поемі «Могорт» (1854), в якій описуються події «**Коліївщини**» після «**Взяття Умані**» Максимом Залізняком і Іваном Гонтою у 1768 р., на кордоні Речі Посполитої з Кримським ханством. Польська шляхта, що залишилася живою після «уманської різанини» **збігла до «східних кресів»**. Поширенню терміну сприяло уявлення поляків про свою особливу цивілізаторську місію на цих землях, і походження великих польських поетів – **Адама Міцкевича та Юліуша Словацького** з цих земель, які до 1772 р. належали Польщі.

Лінія Керзона – умовна демаркаційна лінія польсько-українського кордону та **лінія етнічного розмежування між поляками і українцями по р. Сян**, яку запропонував міністр закордонних справ Великої Британії лорд **Дж. Керзон у грудні 1919 р.** як **лінію державного кордону між Польщею й радянської росією**. Ця пропозиція не була реалізована у зв'язку з успішним контрнаступом польського війська під Варшавою («**Диво на Віслі**» в серпні 1920 р.).

За умовами **Ризького миру (18 березня 1921 р.)** польсько-український кордон проходив на **150–200 км. на схід від Лінії Керзона по р. Збруч. На захід від Лінії Керзона знаходяться українські землі Закарпаття:**

Холмщина, Підляшся, Надсяння, Лемківщина.

РОЗБІДЖНОСТІ, що існували між українськими громадами західної волині та СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ

Українське населення Східної Галичини і Волині в силу історичних обставин не було єдиним. Українці Галичини і Волині впродовж великого проміжку часу, не маючи своєї держави, розвивалися під впливом, двох різних культурно-історичних традицій (Європейської та Євразійської) та належали до різних релігійних конфесій.

Відтак культурні зв'язки між обома громадами, що мали різну історичну долю і віросповідання, були слабкими. Польська ж влада усіляко намагалася такий стан роз'єднаності українців зберігати та поглиблювати.

Польська правляча еліта побоювалася того, що українці Галичини і Волині зможуть за допомогою Греко-католицької церкви об'єднатися під українським національним прапором в єдиний антипольський рух.

РОЗБІДЖНОСТІ, що існували між українськими громадами ЗАХІДНОЇ ВОЛИНІ та СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ

Відтак польська влада усіляко протидіяла об'єднанню українців Галичини і Волині.

Зокрема на межі між Галичиною і Волинню (Львівським і Волинським в.) був організований т.зв. «Сокальський адміністративний кордон», який мав максимально послабити зв'язки між галицькою та волинською громадами.

Варшава не дозволяла поширення на Волинь і Холмщину українських книжок та преси з Галичини, забороняла на Волині діяльність українських Просвіт, шкіл, молодіжних організацій таких як: «Сокіл» та «Січ». Максимально обмежувала міграцію українського населення між Галичиною і Волинню.

ПОЛІТИКА АСИМІЛЯЦІЇ на українських землях

Волинь
Польща
Галичина

СОКАЛЬСЬКИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ КОРДОН

СРСР

УРСР

Така політика була частиною загальної антиукраїнської політики Польщі, а саме асиміляції українського населення.

Вона проводилася з метою повного поглинання українського етносу – польським, що особливо прослідковується на Волині.

Приєднані Польщею «східні креси»

УКРАЇНСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ

НАСЕЛЕННЯ СХІДНИХ КРЕСІВ 1921 р.: Львівське, Станіславське, Тернопільське в-во (Східна Галичина); Волинське в-во (Західна Волинь); Люблінське (Холмщина, Надсяння, Підляшся), Поліське (землі Поліщуків), Білостоцьке в-во (Північне Підляшся – білоруські землі) унітарного підпорядкування

Українські землі, що увійшли до складу Польщі – СХІДНІ КРЕСИ (Польща «Б»)

<u>Малопольща</u> Львівське – з Лемківщиною і Надсянням Станіславське – з Бойківщиною Тернопільське в-во	<u>Східна Галичина</u> – під Австро-Угорщиною (Львівська; Ів.-Франківська, Тернопільська обл. у складі України); <u>Лемківщина, Бойківщина</u>
всього 3 млн. українців переважно греко-католики з 1596 р.	
<u>Волинське</u> воєводство (Луцьк)	<u>Західна Волинь</u> – під російською імперією з 1795 р. (міста Луцьк, Ковель, Володимир, Кременець, Острог, Дубно, Рівне, Сарни (з 1930р.) – більшої частини Волинської та Рівненської обл. у складі України).
<u>Люблінське</u> воєводство Римо-католики – 1 900 тис. (77 %) Православні – 211 тис. (8,5 %)	<u>Холмщина</u> ; част. <u>Надсяння</u> (південна частина Білгородського повіту) <u>Південне Підляшся</u> (міста Бяла-Підляська, Костянтинів) //з 1815р. під російською імперією Царства польського (за рішенням Віденського конгресу – Холмська губ.); з 15 листопада 1918р. – у складі УНР
<u>Поліське</u> воєводство (Брест над Бугом) з 1921 р. (80 % православних)	<u>Західне Полісся</u> (північно-східні етнічні українські території, що перебувають на сьогодні у складі т.зв. республіки білорусь – <u>Пінщина, Берестейщина</u>); південні <u>землі – поліщуків</u> (міста: Пінськ, Кобрин, Береза-Картузька, Сарни – до 1930р.)
<u>Білостоцьке</u> (колишнє – Підляське) воєводство (Білосток)	<u>Північне Підляшся</u> – під російською імперією з 1795р.; за рішенням Брест-Л. договору від 9 лютого 1918 р. – у складі Польщі (міста: Дорогичин, Гродно, Сувалки) // Білоруські землі
всього 2,6 млн. українців переважно православного віросповідання	
<u>Всього:</u> землі східних кресів – загальною площею 132 тис. км² з населенням – близько 10 млн. , з яких – 5,6 млн. українці (20,7 % від загальної кількості населення Польщі у 27 млн.)	

Східні креси склалися з воєводств – повітів – гмін (найменша адміністративно-територіальна одиниця Польщі) на чолі з війтами, бургомістрами, президентами

ЕТНІЧНИЙ СКЛАД УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ПОЛЬЩІ 1931 р.

Nationalities in Poland 1931

Відсоток населення, яке визнало своєю рідною мовою **українську польську** за переписом населення 1931 р.

львівське в-во — **укр. — 34%; пол. — 58%**
 станіславівське — **укр. — 69%; пол. — 23%**
 тернопільське в-во — **укр. — 45%; пол. — 50%**
 волинське в-во — **укр. — 68%; пол. — 17%**
 білостоцьке в-во — **укр. — 1%; пол. — 67%**
 білор. — 16%
 поліське в-во — **укр. — 5%; пол. — 14%**
 тутейші — 63%

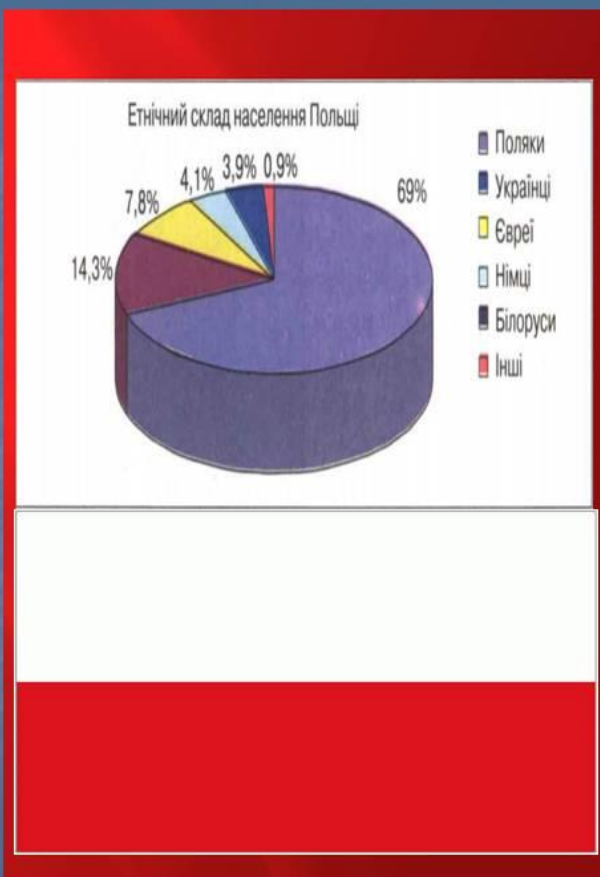
єврейське населення — в межах від 6 — до 12%

* У великих містах більшою була питома вага польського населення:

ЛЬВІВ — українців — 16,2 %
 — поляків — 50,8 %
 — євреїв — 31,9 %

Всього 10 млн. населення **східних кресів**, з яких — 5,6 млн. **українці** — 20,7% від загальної кількості населення Польщі у 27 млн.

ЕТНІЧНИЙ СКЛАД УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ПОЛЬЩІ 1931 р.

Відсоток населення, яке визнало своєю рідною мовою

львівське в-во — **укр. — 34%; пол. — 58%**
 станіславівське — **укр. — 69%; пол. — 23%**
 тернопільське в-во — **укр. — 45%; пол. — 50%**
 волинське в-во — **укр. — 68%; пол. — 17%**
 білостоцьке в-во — **укр. — 1%; пол. — 67%**
 білор. — 16%
 поліське в-во — **укр. — 5%; пол. — 14%**
 тутейші — 63%

єврейське населення — в межах від 6 — до 12%

У великих містах більшою була питома вага польського населення:

поляків — 69 %
українців — 14,3% (20,7% за нашими даними) — 1 730 000 українців визнали рідною польську
євреїв — 7,8 %
німців — 4,1%
білорусів — 3,9%

ПОЛІТИКА ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ – АСИМІЛЯЦІЯ

політику польської влади на українських землях можна поділити на три етапи:

Перший етап 1919-1923 (державної асиміляції) – намагання польської влади довести свої права на українські землі та переконати держави Антанти в тому, що Польща здатна забезпечити усім національним меншинам рівні права для національного розвитку. **Відповідно до Конституції 1921 р.** 26 вересня 1922 р. польський Сейм прийняв закон «Про засади загального самоврядування» Східної Галичини (Малопольщі): Львівського, Тернопільського, Станіславівського воєводств. Закон передбачав створення у цих воєводствах окремих двопалатних – польських й українських – самоврядних сеймиків, з широкими повноваженнями. Українцям гарантувалася участь у державних та самоврядних адміністраціях, рівноправність у використанні рідної мови та сповідання греко-католицької віри. Проте закон залишився на папері. До кінця існування Другої Речі Посполитої Польща залишалася унітарною державою.

Політика польської влади щодо українських земель

Перший період

1919 – 1923 рр.

Учні та вчителі однієї з українських шкіл. 1923 р.

Намагання влади довести свої права на українські землі та забезпечення усіх прав національних меншин

- ❖ польська конституція 1921 р. гарантувала права українців на рідку мову на побутовому рівні і у навчанні в початкових школах;
- ❖ закон від 26 березня 1922 р. надав самоврядування Східній Галичині (Львівському, Станіславському та Тернопільському воєводствам).

ПОЛІТИКА АСИМІЛЯЦІЇ на українських землях

Другий етап 1923-1926 – проведення політики національної асиміляції (полонізації) українського населення Польщі.

Асиміляція – з лат. *Assimilatio* – (у подібнення), державна політика спрямована на поглинання (польським народом українського народу)

Політика державної та національної (повної) асиміляції – (примусова асиміляція) комплекс державних заходів, спрямованих на повне культурне поглинання одним народом (панівним) – іншого (підлеглого) народу.

Призводить до: руйнування етносу; проводиться шляхом колонізації (осадництва), політичного диктату, економічної експансії або економічних обмежень; передбачає повне культурне, мовне та релігійне домінування з боку панівного етносу; обмеження прав національних меншин, насильницькі депортації та фізичне знищення інтелект. еліти.

На першому етапі **1919-1923** – уряд Польщі проводив переважно – **державну асиміляцію**, намагаючись спочатку – підпорядкувати українське населення польській державним органам влади, нав'язати українцям обов'язки, закони і правила Великої Польщі, а вже –

На другому етапі **1923-1926** – проводив повну – **національну (етнічну) асиміляцію**, намагаючись повністю витіснити з життя українців все українське.

На третьому етапі **1926 – 1939** – уряд намагався проводити т.зв. **політику «пошуку компромісу»**

ЗАХОДИ З АСИМІЛЯЦІЇ

1. Польська мова поступово витісняла українську з усіх державних і муніципальних установ та освітніх закладів (у 1924р. в Польщі був прийнятий закон про переведення українських шкіл на двомовне навчання, були створені т.зв. – **утраквістичні (двомовні) школи**).

На Волині у 1925/1926 діяло 366 двомовних шкіл і 395 – з польською мовою навчання.

На Галичині діяло: 2 тис. польських та 2 тис. двомовних шкіл і 360 – з українською мовою навч.

2. Українські прізвища та імена – замінювалися на польські.

3. Проводилася політика **переслідування православних церков та православних прихожан, яких примусово наvertsали до католицької віри**, знищувалися православні храми на Волині.

4. Проводилася політика **осадництва** – переселення на українські землі польських колоністів

5. Проводилася політика, спрямована на **роз'єднання українців Галичини і Волині** шляхом створення **Сокальського адміністративного кордону** між Львівським і Волинським в-ми.

СКЛАДОВОЮ ЧАСТИНОЮ ПОЛІТИКИ АСИМІЛЯЦІЇ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ БУЛО «ОСАДНИЦТВО»

Осадництво – політика колонізації українських земель. Заселення польськими колоністами (осадниками) західноукраїнських земель, яку проводив уряд Польщі в 1920-х–1930-х рр. Осадники отримували від польської держави найкращі ділянки землі на східних кресах, сприяли асиміляції українського населення та, в разі потреби, виконували каральні та адміністративні функції. Крім землі осадники отримували від держави грошові субсидії, очолювали місцеві адміністрації та органи самоврядування (**425 тис. га**)

Дія Закону 1920р. «Про заселення «східних кресів» польськими військовими й цивільними осадниками-колоністами» призвела до переселення на українські землі **біля 300 тис. поляків.**

Осадництво як засіб полонізації краю

Осадництво як засіб колонізації краю

Марш польських військових колоністів вулицями Рівного. Середина 30-х рр.

1921 р.	→	8 тис. осіб
1922 р.	→	12 тис. осіб
1923 р.	→	20 тис. осіб
виділено землі		
Волинь	→	112 тис. га
Полісся	→	113 тис. га
Сх. Галичина	→	200 тис. га

НАСЛІДКИ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІТИКИ «ОСАДНИЦТВА» НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

- Політика осадництва спричинила колосальну соціальну й національну напругу в польському суспільстві. Нерідко самі осадники не витримували ворожого ставлення до себе з боку українців і поверталися додому. Ще частіше вони не справлялися з господарюванням на землі і змушені були відмовлятися від земельних наділів.

- Хоча політика осадництва тривала весь міжвоєнний період і підтримувалася майже всіма політичними силами Польщі вона не досягла своєї мети

- На кінець 1930-х рр. на україн. землях збереглися лише 47 тис. осадницьких господарств. Цього було замало, щоб істотно вплинути на національний склад населення «східних кресів».

Більшість селян були малоземельними із наділом до 2 га

- Панівні кола Польщі досягли протилежного результату вони розхитали внутрішню стабільність держави й посилили міжнаціональну ворожнечу.
- Дискримінаційна аграрна політика Польщі призвела до посилення еміграції українських селян. До Канади, США і Латинської Америки у міжвоєнний період виїхало 340 тис. українців.

3. Соціально-економічний стан українських земель у складі Польщі в міжвоєнний період.

Господарські зони Польщі 1923р.

польща «А»

польща «Б»

польські корінні землі –

західні промислово-розвинені польські етнічні землі, що постачали близько 85% національного виробництва електроенергії та 100% сталі

землі на яких розвивалися такі промислові галузі як: металообробка, хімічна, сталеливарна, текстильна промисловість та енергетика

інвестиційно привабливі території з високим вмістом капіталоемних та наукоємних виробництв

«східні креси» – землі

Поліського, Волинського, Львівського, Станіславського, Тернопільського, Білостоцького та Люблінського в-в,

на яких розвивалися сировинні галузі, виробництва, що не потребували значних капіталовкладень: деревообробна, харчова, нафтовидобувна промисловість та сільське господарство

Заробітна плата робітників Польщі «Б» була у 1,5 рази меншою за середню по країні.

Економіка Польщі «Б» – була набагато біднішою і більше зосередженою на розвиток с/г та сільського господарства.

Станом на 1937р. в Польщі «Б» працювало лише 12,2% з усіх робітників зайнятих у польській промисловості.

Загальний рівень співвідношення всього польського виробництва можна представити як два до одного (2:1) на користь Польщі «А», тобто уряд Польщі штучно стримував розвиток Польщі «Б»

3. Соціально-економічний стан українських земель у складі Польщі в міжвоєнний період

Економічний розвиток українських земель

Польща «А»

Польща «Б»

Корінні польські землі

Західноукраїнські та західнобілоруські землі

Підтримка розвитку економіки

Гальмування розвитку економіки

85% підприємств були дрібними

Засилля іноземного капіталу

Високі залізничні тарифи

Розвиток кооперативного руху

РОЗВИТОК КООПЕРАТИВНОГО РУХУ

Українське селянство намагаючись захистити свої економічні інтереси в правовий спосіб, використовувало кооперативні товариства

та інші неформальні осередки опору, що починають з'являтися в українському середовищі.

Так виник кооперативний рух.

У кооперативи об'єднувалися селяни - фермери, виробники й торговельні організації.

Розгалужена мережа кооперативів мала кредитні й торгові спілки.

Так спілка переробників молока «Масло-союз» постачала вершкове масло до Австрії та Швеції.

Міську торгівлю координувала спілка «Народна торгівля».

У міжвоєнний період кількість кооперативів у Східній Галичині зросла з 580 до 4 000 і налічувала майже 700 тис. працюючих.

Українська кооперація як засіб економічного виживання

Українська кооперація

Газета кооперативного руху.
Львів, січень 1928 р.

Галицькі українці намагалися протистояти іноземному впливу

Сформувалася мережа кооперативів

Польська влада штучно стримувала розвиток української кооперації, обмежуючи їх діяльність.

НАСЛІДКИ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІТИКИ АСИМІЛЯЦІЇ та ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

- ✓ керівниками органів місцевого самоврядування призначалися лише поляки;
- ✓ українцям заборонялося займати адміністративні посади в державних установах, в армії, поліції, таємних службах;
- ✓ для Східної Галичини було запропоновано назву «Східна Малопольща»;
- ✓ польська мова витісняла українську з усіх державних і муніципальних установ, освітніх закладів. Українські імена та прізвища замінювались польськими;
- ✓ переслідування православних українців, масове примусове навертання їх до католицької віри, знищення православних храмів;
- ✓ українські землі перетворювались на аграрно-сировинні придатки, ринки збуту й джерела сировини та дешевої робочої сили;
- ✓ матеріальна скрута, нестерпні житлові умови, непосильна експлуатація українського населення;
- ✓ активний еміграційний рух українців

Домашнє завдання

Історія України (рівень стандарту): підручник для 10 кл./ В.Власов, С.Кульчицький, О.Панарін. – К.: «Літера ЛТД», 2023
Історія України (рівень стандарту): підручник для 10 кл./ О.І. Пометун, Н.М. Гулан. – К.: Оріон, 2018

1) Напишіть у зошит поняття теми: «Східні креси», стор.224; «Польща А» та «Польща Б» («східні креси»); «Осадництво», стор.178 (за Планом-конспектом №34, питання №1 – 3).

2) Опрацюйте документ підручника, стор. 179: – витяг зі «Спогадів українського в'язня польського концтабору в Березі Картузькій В.Макара про табірний режим в'язнів» та дайте відповідь на питання: Як ви думаєте, ким був автор документу? Які думки і почуття викликає у вас інформація, подана в документі? Із чим пов'язане, на вашу думку, таке ставлення до ув'язнених в польському концтаборі?

3) За підсумком вивчення теми напишіть коротке історичне есе на тему: «Політика Польщі щодо західних українських земель у 1923–1939 рр.» за таким алгоритмом:

1. Правовий статус та адміністративний розподіл українських земель у складі Польщі після прийняття Рішення Ради Послів держав Антанти від 14 березня 1923 р. про передачу Східної Галичини під управління (юрисдикцію) Польщі.

2. Політика асиміляції на українських землях. Осадництво.

3. Особливості економічної політики Польщі на окупованих українських землях (розвиток промисловості, кооперації та сільськогосподарської галузі).

4. По завершенню роботи зробіть висновок щодо наслідків антиукраїнської політики асиміляції та економічної політики, яку проводила польська влада на українських землях (перегляньте за посиланням <https://youtu.be/bZgJ8aNIrx8?si=TUJugeexWZtyUpjh> відеофільм «Українські землі у складі Польщі»).

Завдання на закріплення:

1. Тест на закріплення у Google Forms

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSe75ssJEPeig4hWqmel_MZyreNnxbELiIFrVw3hHnbsumiV3q/viewform?usp=sf_link

2. Інтерактивна вправа «Складіть пазли»

<https://learningapps.org/19285368>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ №6»

**Конспект уроку
з історії України
розділ VI «УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ»
Тема:
*«Початок німецько-радянської війни»***

Підготувала:
*викладач історії та правознавства
Шарова Лариса Анатоліївна*

Харків-2024

Тема. ПОЧАТОК НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ.

Мета:

1. Формувати в учнів поняття про події німецько-радянської війни
2. Розвивати вміння аналізувати, критично мислити, висловлювати власні судження, формувати соціальну, комунікативну компетентності.
3. Виховувати повагу до історичного минулого держави та бажання вивчати історію.

Очікувані результати

Після уроку здобувачі освіти зможуть:

- * визначати хронологічні межі німецько-радянської війни;
- * пояснювати причинно-наслідковий зв'язок історичних джерел;
- * аналізувати вчинені злочини радянського режиму проти народу;
- * розуміти зміст понять: «бліцкриг», «евакуація», «мобілізація», «тактика випаленої війни»;
- * виробляти стиль співробітництва.

Обладнання: підручник: Історія України, автор Гісем О., дошка jamboard «Німецько-радянська війна», презентація «Робочий зошит», відео youtube «План Барбаросса», відео youtube вірш Морозової А. «Дитинство зранене війною».

Тип уроку: комбінований.

Форма уроку: дистанційний.

ПЛАН УРОКУ

1. Передумови, початок німецько-радянської війни.
2. Катастрофічні поразки Червоної армії 1941 року.
3. «Тактика випаленої землі».
4. Злочини радянського тоталітарного режиму.

СТРУКТУРА УРОКУ

№	Етап уроку	Назва вправи	Методи	Час
I	Організаційний момент	Привітання «Крилатий вислів»	Метод стимулювання інтересу до навчання, «Робочий аркуш» (дод.1)	2 хв.
II	Актуалізація опорних знань та вмінь учнів.	Вікторина «Початок Другої світової війни»	Метод контролю і самоконтролю	3 хв.
III	Мотивація навчальної діяльності	Дошка «Війна очима дітей» «Що? Де? Коли?»	Метод мотивації. Метод візуалізації.	4 хв.

IV	Оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів	«Мікрофон»	Метод критичного мислення	3 хв.
V	Опрацювання нового навчального матеріалу та закріплення знань, навичків <i>1. Передумови, початок німецько-радянської війни</i>	«Займи позицію» Робота з відео джерелом «Історичний диктант»	Аналітичний метод Наочний метод	2 хв. 5хв.
	<i>2. Катастрофічні поразки Червоної армії 1941 р.</i>	Робота з історичним джерелом «Редактор»	Практичний метод	3 хв.
	<i>3. Тактика випаленої землі</i>	Робота з термінами	Словесний метод	5 хв.
	<i>4. Злочини радянського тоталітарного режиму</i>	Захист проєкту	Метод перевернутого навчання. Дослідницький метод.	10 хв.
VI	Підведення підсумків уроку	Вправа «Все починається з літери»	Колективна робота	3 хв.
VII	Інструктаж до виконання домашнього завдання	1. Опрацювати параграф 35. 2. Виконати вправу «Хронологія подій». 3. Повторити терміни		1 хв.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Викладач:

Добрий день, шановне панство! Сьогоднішній урок хочу розпочати з крилатого виразу відомого винахідника Генріха Форда: «Зібратися разом — це початок, залишатися разом — це прогрес, працювати разом — це успіх». Бо тільки спільна діяльність приносить задоволення. В нашому випадку – це навчання!

Щоб не витратити час даремно пропоную вам скористатись «Робочим аркушем» протягом заняття(пояснення).

Посилання

https://docs.google.com/document/d/1vJqcVou2o_3luErrSOiOM8or2pdPpgoc/edit?usp=sharing&oid=103024456103892938055&rtpof=true&sd=true

II. Актуалізація опорних знань та вмінь учнів

Вікторина «Початок Другої світової війни»

<https://wordwall.net/play/70523/181/714>

III. Мотивація навчальної діяльності

Вправа «Що? Де? Коли?»

Викладач: Пропоную вам переглянути малюнки, відповісти на наступні запитання:

Що зображено?

Де ці події відбуваються?

Коли це було?

Посилання малюнки дітей

<https://jamboard.google.com/d/12Chlb8okM1tfjR3egyHDBNLMFZP8al9K882ypK87L04/viewer?f=0>

Викладач: Це роботи дітей, які приймали участь в конкурсі «Війна очима дітей». Про війну вони знають не з книжок, а так як і ви мають власну історію.

Постійно на земній кулі йдуть війни. Кожен день хтось десь воює, помирає.

Найбільше болять людині війни на її території. Україна страждала від воєн кожне століття. 83 роки тому, 22 червня о 4 годині ранку почалась німецько-радянська війна. Вона принесла багато смутку українському народові: смертей, сліз, руйнувань.

IV. Оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів

Протягом сьогоденішнього заняття «Початок німецько-радянської війни», ми зануримось у дослідження передумов цієї події, проаналізуємо причини поразки червоної армії на початку війни, визначимо злочини радянського тоталітарного режиму.

Посилання

https://jamboard.google.com/d/1ob5z1Ppidaz7uJzMN4c_6691tNGBB08J904pAhgofc0/viewer?f=0 (Дошка 1-2)

Викладач: Починали Другу світову війну Німеччина та СРСР союзниками, підписавши пакт Молотова -Ріббентропа (Дошка 3)

Вправа «Мікрофон»

- Чому союзники стали ворогами?

Орієнтовані відповіді

1. Німецький Генштаб стурбував похід Червоної армії влітку 1940 року у Естонію, Латвію та Литву, Бессарабію та Північну Буковину. За пактом Молотова – Ріббентропа Буковина не входила до зони радянського впливу. Але це була не єдина причина занепокоєння Берліна.

2. Військова машина Третього рейху сильно залежала від нафтових родовищ у Плоєшті (Румунія) та на озері Балатон (Угорщина). Улітку 1940-го Червона армія наблизилася до них ледь не впритул. Фактично Сталін міг в один удар позбавити Німеччину запасів пального. І німці вирішили не сподіватися на миролюбні наміри Кремля

3. Потреба в ресурсах, зокрема в пшениці й вугіллі.

4. Влітку 1941 року Радянський Союз готувався до нападу на нацистську Німеччину. Ситуація сприяла кремлівським планам. СРСР ні з ким не воював, а Німеччина вже була залучена на кількох фронтах. Удар Червоної армії за цих умов для Німеччини був би фатальним

V. Опрацювання нового навчального матеріалу та закріплення знань, навичків

1. Передумови, початок німецько-радянської війни.

(Робота в робочому аркуші) (Дошка 4)

Викладач. Навряд чи в Москві сумнівалися в реальності німецько-радянської війни. Однак розраховували, що це відбудеться не раніше 1942 року, а бойові дії негайно буде перенесено на територію противника. Серйозно замислитися про зіткнення з Німеччиною радянському керівництву довелося після швидкого падіння Парижа. Натомість перед Гітлером до осені 1940 року поставали два сценарії: атакувати оточену на островах Велику Британію (однак за нею виділили Сполучені Штати з найпотужнішою у світі економікою) або здійснити стрімкий напад на СРСР (до такого кроку нацистське керівництво спонукала потреба в ресурсах, зокрема в пшениці й вугіллі).

Вправа «Займи позицію» (здобувачі освіти стверджують або спростовують відповідь, використовуючи прийом «піднятої руки»).

- СРСР готувався до війни?

Викладач: У грудні 1940 року Гітлер наказав розпочати підготовку до війни з СРСР. План мав назву «Барбаросса» на честь німецького короля та імператора Священної Римської імперії, який очолював Третій хрестовий похід.

Робота з відеоджерелом

перегляд відеоматеріалу План Барбаросса

Посилання <https://www.youtube.com/watch?v=rd2Wc923xew&t=140s>

Вправа «Історичний диктант»

1. План «Барбаросса» – блискавичний план нападу Німеччини на СРСР.
2. 18 грудня 1940 року Гітлер підписав директиву плану «Барбаросса»+
3. Передбачав «бліц-криг» завершити окупацію протягом 4-6 тижнів. –
4. Завдання третього угруповання армії вермахту повинні були окупувати Наддніпрянщину+
5. Планувалось перемогти спочатку всю Європу а потім Радянський -
6. Гітлер хотів, щоб його війська захопили Ленінград, потім Донбас (заради вугілля), а тоді вже Москву. +

Бойові дії влітку-восени 1941 року (Дошка 5)

Викладач: Вторгнення почалося на світанку 22 червня 1941 року. Це була найбільша наземна військова операція у світовій історії. За лічені дні німецько-радянський фронт простягнувся від Балтійського до Чорного моря. Україну атакувала німецька група армій «Південь». Гітлерівські війська були краще організовані, радянська техніка поступалася німецькій. Нацисти контролювали повітря — раптовий напад люфтваффе знищив більшість радянських літаків на аеродромах, перш ніж вони встигли злетіти. Німецькі танкові дивізії швидко подолали спротив Червоної армії. Вони рухалися територіями, на яких СРСР не мав ані оборонних споруд, ані симпатій населення. За три тижні Вермахту вдалося просунутися на схід на 300–600 км по всьому фронту. Більшу частину українського Правобережжя було втрачено, а людські жертви було важко підрахувати. Попри острівці організованого спротиву, загальна картина свідчила про відчай.

2. Катастрофічні поразки Червоної армії 1941 р.

Непродумані контратаки, до яких удавалося радянське військове керівництво, призводили до оточень (так званих котлів) і тільки посилювали розпач і на-

строї поразки. Таким був, зокрема, танковий контрнаступ на лінії «Луцьк–Броди–Рівне» в останні дні червня. Далі стало ще гірше. У серпні поблизу Умані німецькі дивізії оточили й узяли в полон понад 100 тис. червоноармійців. У вересні в київському котлі така сама доля спіткала близько 700 тис. осіб. У жовтні й листопаді до німецького полону потрапили сотні тисяч червоноармійців, оточені між Мелітополем і Бердянськом, а також біля Керчі в Криму. Київ обороняли війська Південно-Західного фронту під командуванням Михайла Кириленка. Вони не могли протистояти німецьким механізованим дивізіям. Однак Сталін довго не дозволяв відступити з міста, зважаючи на його символічне для влади та громадськості значення. Німецькі війська ввійшли до Києва 19 вересня 1941 року. До кінця 1941 року Червона армія була змушена залишити майже всю територію України.

Робота з історичним джерелом (Дошка 6)

Посилання

https://jamboard.google.com/d/1ob5z1Ppidaz7uJzMN4c_6691tNGBB08J904pAhqofc0/edit?usp=sharing

Вправа «Редактор». Прочитайте міркування українського історика Ярослава Грицака. Підкресліть причини поразок радянської армії в 1941–1942 рр.

Орієнтовані відповіді

Початкова смуга поразок почасти пояснювалася системою організації управління радянською армією, що базувалася на терорі й придушенні ініціативи. Сильно позначилися на загальній боєздатності радянських частин **репресії офіцерського корпусу 1936–1938 років**. Свою роль відіграла й добра **підготовленість німецького війська до нападу**. Але не менш важливою причиною було **небажання багатьох солдатів та офіцерів захищати режим**, якого вони боялися і до якого не відчували емоційної прив'язаності. Значна частина місцевого **населення** відчувало певне полегшення при вигляді **краху сталінської системи**. Тим більше, що відступ радянської армії позначувався масовими репресіями й матеріальною руйною. **Ефект неочікуваності. Перевага і кількості війська, зброї, техніки.**

3. Тактика випаленої землі (Дошка 7)

Викладач: Як ви розумієте дане речення ? (за бажанням)

Тактика випаленої землі абсолютно не враховувала життя людей. Все, що потрібно було для Сталіна – створити ворогу нестерпні умови для життя за будь-яку ціну, що в певній мірі вдалося досягти. Але все скоєне – злочин проти власного народу. Мільйони жертв, зруйновані будинки, заводи, підприємства, важливі споруди та транспортні засоби, люди без води та хліба, все це – спланована владою операція з жорстокою сталінською логікою: ліс рубують – тріски летять.

Робота з термінами (Дошка 8) (вчитель пропонує здобувачам освіти дати визначення термінам).

Мобілізація – призов військовозобов'язаних на службу в діючу армію у зв'язку із запровадженням воєнного стану.

Викладач: 22 червня створено Ставку головного командування під керівництвом маршала С.Тимошенка (згодом перейменовано на Ставку Верховного головнокомандування начолі зі Сталіним);

- 29 червня прийнято Директиву партійним і радянським організаціям прифронтових областей, яка містила план оборони і евакуації;
- 30 червня створено Державний комітет оборони на чолі зі Сталіним, що об'єднав у своїх руках усю державну, господарську і воєнну владу в країні;
- розпочато формування дивізій народного ополчення, винищувальних батальйонів;
- мобілізація до лав Червоної армії (з України – понад 2 млн. осіб);
- розпочато мобілізацію населення на будівництво оборонних споруд;
- почалася перебудова економіки на воєнний лад.

Гасло «Все для фронту, все для перемоги!», що з'явилося в перші дні війни, визначало весь сенс життя і діяльності радянського суспільства. (Дошка 9)

Евакуація – це організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення.

На початку війни виникла необхідність евакуювати матеріальні і людські ресурси на схід СРСР. З України було евакуйовано на схід: понад 550 підприємств, майно радгоспів, колгоспів (зокрема понад 5 млн. голів худоби), Академію наук України, культурно-освітні заклади, понад 3,5 млн. робітників, селян і службовців. Усе, що не можна було вивезти, підлягало знищенню – тактика «ви-паленої землі». Перебазування на схід величезних матеріальних цінностей, переведення народного господарства на воєнний лад - у надзвичайно складних умовах і в найкоротший строк -стало всенародним трудовим подвигом. На сході країни, по суті, заново була створена першокласна воєнна економіка.

4. Злочини радянського тоталітарного режиму

Викладач: На минулому занятті я запропонувала вам зробити колективний короткостроковий дослідницький проєкт «Злочини радянського тоталітарного режиму», використовуючи інформаційні джерела.

Презентація учнівського колективного проєкту «Злочини радянського тоталітарного режиму»

Посилання

<https://docs.google.com/presentation/d/1VewomzqNxOO1Urs708eA4kQQMtgc0ten/edit?usp=sharing&ouid=103024456103892938055&rtpof=true&sd=true>

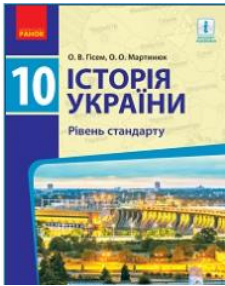
VI. Підведення підсумків уроку

Вправа «Все починається з літери»

На дошці літери алфавіту. Давайте пригадаємо слова, які можна віднести до теми уроку.

VII. Інструктаж до виконання домашнього завдання

1. Опрацювати параграф 35.
2. Виконати вправу «Хронологія подій».
3. Повторити терміни.
4. Надіслати «Робочий аркуш».

РОБОЧИЙ АРКУШ

із предмета «Історія України», 10 кл.

ПІБ здобувача освіти, група

Тема. Передумови, початок німецько-радянської війни. «Тактика випаленої землі». Депортації німців та інших народів з території України. Інші злочини радянського режиму. Катастрофічні поразки Червоної армії 1941 р.

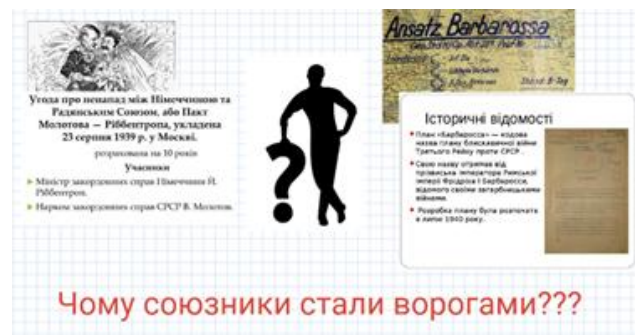
Перевірка домашнього завдання

Вікторина

«Початок Другої світової війни»

<https://wordwall.net/play/70523/181/714>

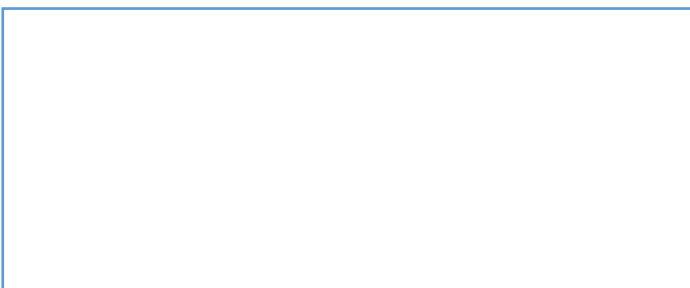
Вправа «Мікрофон»

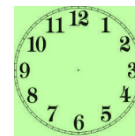
Чому союзники стали ворогами???

Опрацювання нового навчального матеріалу

Передумови
німецько-радянської війни

Початок
німецько-радянської війни

Вправа «Займи позицію»

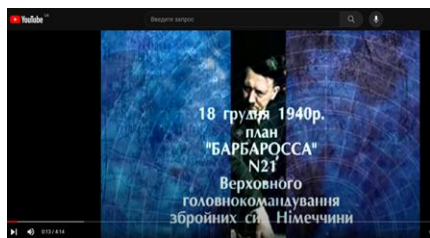
СРСР готувався до війни? (вибери і закресли варіант)

Робота з відеоджерелом перегляд відеоматеріалу План Барбаросса

Посилання <https://www.youtube.com/watch?v=rd2Wc923xew&t=140s>

Вправа «Історичний диктант»

№	Твердження	+/-
1	План «Барбаросса» - блискавичний план нападу Німеччини на СРСР	
2	18.12. 1940 року Гітлер підписав директиву плану «Барбаросса»	
3	План передбачав завершити окупацію за 4 тижнів	
4	Завдання третього угруповання армії вермахту повинні були окупувати Наддніпрянщину	
5	Планувалось перемогти спочатку всю Європу а потім Радянський Союз	
6	Гітлер хотів, щоб війська захопили Ленінград, потім Донбас (заради вугілля), а тоді вже Москву	

Бойові дії влітку-восени 1941 року

Вправа «Хронологія подій» (за підручником §35 п.1, 3 завершити роботу)

<http://surl.li/rvtra>

№	Час	Подія	Наслідки ↓ ↑
1		Луцьк—Рівне—Дубно—Броди	
2	5 липня		
3	8 вересня		
4		Одеса впродовж 73 днів тримала оборону	
5	30.10.1941- 04.08. 1942 р.		
6		Барвінківсько-Лозівська операція	
	22.07. 1942 р.		

Катастрофічні поразки Червоної армії 1941 р.

Вправа «Редактор» (прочитайте текст і підкресліть причини поразок радянської армії в 1941–1942 рр.)

Початкова смуга поразок почасти пояснювалася системою організації управління радянською армією, що базувалася на терорі й придушенні ініціативи. Сильно позначилися на загальній боєздатності радянських частин репресії офіцерського корпусу 1936–1938 років. Свою роль відіграла й добра підготовленість німецького війська до нападу. Але не менш важливою причиною було небажання багатьох солдатів та офіцерів захищати режим, якого вони боялися і до якого не відчували емоційної прив'язаності. Значна частина місцевого населення відчувало певне полегшення при вигляді краху сталінської системи. Тим більше, що відступ радянської армії позначувався масовими репресіями й матеріальною руїною.

Тактика випаленої землі «Ліс рубаять – тріски летять»

ТАКТИКА "ВИПАЛЕНОЇ ЗЕМЛІ" ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ КОМУНІСТИЧНОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

Відступ Червоної Армії супроводжувався застосуванням тактики «випаленої землі»

- Про її необхідність оголосив Сталін у своєму виступі 3 липня 1941 р. Численні урядові та партійні постанови наказували знищувати все, що не вдалося евакуювати у східні райони СРСР: устаткування заводів, техніку, збіжжя тощо. Одним із жорстоких злочинів сталінського режиму став підлив військами НКВД греблі Дніпрогесу у серпні 1941 р. Це спричинило загибель десятків тисяч червоноармійців та мирних мешканців, які перебували поблизу.

Перед здачею ворогу Києва і групи НКВС підірвали вокзал, електростанції, склади палива і продовольства, вивели з ладу водогін.

Були підірвані залізничні мости у Черкасах, Кременчузі, Каневі, Дніпропетровську, Запоріжжі.

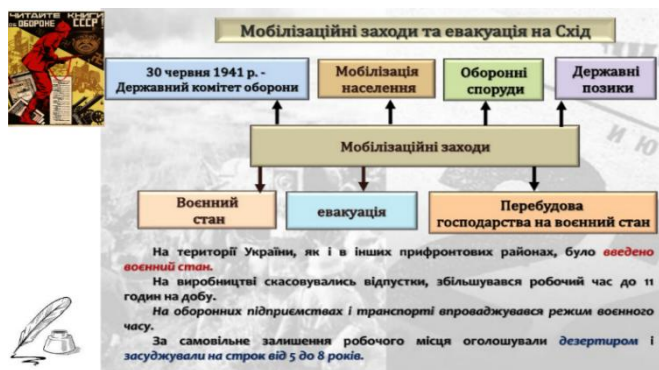
На Півдні Української НКВС підірвали Криворізьку й Дніпродзержинську ГЕС.

У Харкові були зафіксовані факти, коли при відступі радянські війська підпалювали не тільки господарські об'єкти, а й житлові будинки.

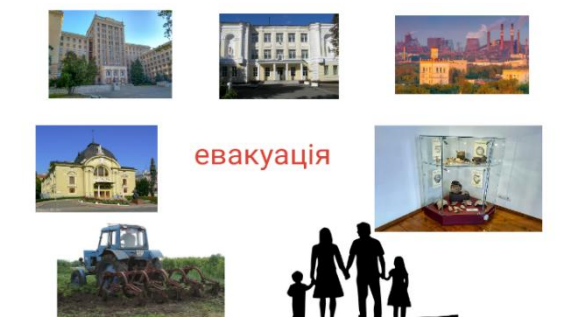
1941 року була зруйнована більша частина електрообладнання на Донбасі, затоплені вугільні шахти.

Вправа «Терміни»

Мобілізація -

Евакуація -

Домашнє завдання

- Опрацювати параграф 35.
- Виконати вправу «Хронологія подій».
- Повторити терміни.
- Надіслати «Робочий аркуш».

Використані джерела

- Гін А. Прийоми педагогічної техніки. – Луганськ: «Янтар», 2004.
- Єрмоленко А.О. Усі уроки до курсу «Історія України» 10 клас. – Х.: «Основа», 2018.
- Петровский В.В. Історія України: неупереджений погляд: Факти. Міфи, Коментарі. – Х.: «ШКОЛА», 2007.
- Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – К., А.П.Н., 2012.
- Родигіна І.В. Компетентнісно-орієнтований підхід до навчання. – Х., «Основа», 2016.

ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЗП (ПТ) О «ЧУГУЇВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА ОНЛАЙН – УРОКУ
З ПРЕДМЕТА «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

ЗА ТЕМОЮ: «Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни. «Українське питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях. Ціна війни.»

Розробила викладачка
вищої кваліфікаційної категорії
Римма ПЄНКІНА

Чугуїв 2024

Характеристика й навчально-виховні задачі теми «Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни. «Українське питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях. Ціна війни.»

Тема «Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни. «Українське питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях. Ціна війни.» входить до складу розділу «Україна в роки Другої світової війни.» На вивчення теми відводиться один урок:

Дана тема вивчається після теми «Культура в роки війни. Пропаганда в умовах Другої світової війни», в якій характеризується політика Йосифа Сталіна стосовно України. Характеризується розвиток української науки, літератури, освіти і мистецтва та є логічним продовженням в розкритті розуміння глибинної трагедії українців як бездержавної нації в той час. Це дає можливість учням краще зрозуміти тенденції становлення історії України та проникнутися ідеями національної течії Руху Опору України.

Тему «Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни. «Українське питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях. Ціна війни.» можна віднести до невисокого рівня складності, тому що в темі невеликий обсяг дат та подій, цікавий історичний матеріал про історичних постатей (Кузьма Дерев'янка, Іван Кожедуб, Олексій Берест).

Очікувані результати

Після вивчення теми здобувачі освіти будуть вміти:

- **характеризувати** участь українців у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни;
- **оцінювати** значення Ялтинської та Потсдамської конференції для України;
- **висловлювати** власні думки щодо наслідків війни для України та внесок українців у перемогу;
- **усвідомлювати** необхідність толерантного ставлення в суспільстві та один до одного.

Навчальна мета: розкрити зміст основних понять, термінів, ключові дати цього періоду; охарактеризувати вплив економічних і політичних процесів на хід війни.

Розвивальна мета: розвивати вміння аналізувати та узагальнювати документальний та картографічний матеріал, удосконалювати навички роботи з історичними документами; вдосконалювати вміння працювати в групі.

Виховна мета: виховувати здобувачів освіти національно - свідомими громадянами, яким притаманні риси гуманізму, толерантності, поваги до історичного минулого.

Робота на уроці формує такі ключові компетентності як: спілкування державною мовою, соціальну та громадянську компетентності.

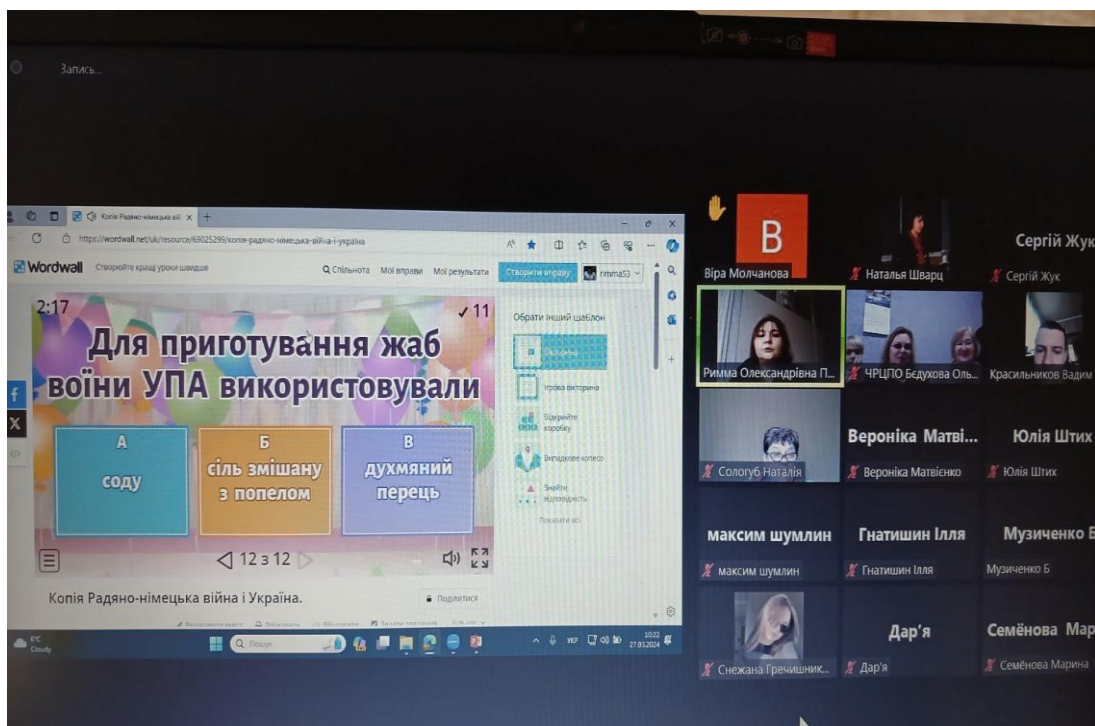
Предметні компетентності:

- хронологічна компетентність, тобто вміння орієнтуватися в історичному часі, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних умовах;
- просторова компетентність – вміння орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежності в розвитку суспільства;
- інформаційна компетентність – вміння працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їх надійність;
- логічна компетентність – вміння визначати і застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, ставити запитання та шукати відповіді, розуміти множинність трактувань минулого;
- аксіологічна компетентність – вміння формулювати оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу чи відповідної групи людей, осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям.

Цінності, які формуються під час уроку:

- загальнолюдські й національні цінності здобувачів освіти, які керуються морально-етичними критеріями і почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці;
- усвідомлення цінності людини (її життя, здоров'я, честі й гідності, недоторканності й безпеки); співпереживання за долю рідних і близьких, інших осіб, що потребують допомоги і підтримки; пошанування досвіду й цінностей власного й інших народів, держав;
- толерантне сприйняття і ставлення до життєвої позиції іншого.

Використовуються міжпредметні зв'язки з літературою, географією, інформатикою та зв'язок з предметами професійно-теоретичної підготовки з професії «Кухар; Кондитер».

Методичні рекомендації до проведення уроку № 49 на тему:

«Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни. «Українське питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях. Ціна війни.»

Комбінований урок доцільно проводити під час вивчення багатогодинних тем і тоді, коли новий матеріал тісно пов'язаний з темою попереднього уроку, хід якого необхідно відновити у пам'яті здобувачів освіти. Такий тип уроку гнучкий і придатний для вирішення широкого кола навчально-виховних завдань.

Дидактичні цілі уроку:

- перевірити раніше засвоєні знання;
- засвоїти нові знання;
- узагальнити, систематизувати знання;
- застосувати раніше вивчені знання на практиці;

Під час оцінювання навчальних досягнень з історії враховується:

- рівень оволодіння історичними знаннями; знання хронологічних меж періодів, найважливіших історичних подій і процесів; визначення характерних суттєвих рис історичних явищ і подій;
- рівень умінь групування (класифікації) фактів за вказаною ознакою, розкриття причинно-наслідкових зв'язків між подіями;
- рівень оволодіння практичними вміннями та навичками роботи з історичними джерелами; обґрунтування власного ставлення здобувача освіти щодо історичної події, явища, діяча.

Комбінований урок має таку структуру:

I. Організаційний момент

Мета даного етапу: привітатися один з одним, перевірити наявність здобувачів освіти, створити умови для психологічної готовності здобувачів освіти до уроку, налаштувати їх на співробітництво та партнерство. (Слайд №1)

II. Актуалізація опорних знань, умінь і уявлень та чуттєвого досвіду

Мета даного етапу: сприяти оволодінню здобувачами освіти нового навчального матеріалу, спираючись на наявні в їхній пам'яті уявлення, на їхній чуттєвий досвід та знання, якими вони оволоділи в процесі навчання на попередніх уроках. Ці знання повинні стати опорою при засвоєнні нових опорних понять. Для цього треба перед початком вивчення нової теми актуалізувати набуті знання навички здобувачів освіти. Мету цього етапу я досягаю за допомогою онлайн-ігор : «Випадкове колесо» посилання [Wheel of Names | Генератор випадкових імені/назв](#) та гру «Історична вікторина» посилання [Копія Радянсько-німецька війна і Україна. - Вікторина \(wordwall.net\)](#) (Слайди № 2, 3)

III. Мотивація навчальної діяльності учнів

Мета цього етапу: викликати інтерес до теми уроку, повідомити здобувачам освіти про значущість матеріалу, який вивчається; підготувати до свідомого сприйняття нового матеріалу за допомогою колективної роботи з цитатами про

війну та колективної роботи з темовою хмариною слів. Учні обговорюють цитати та озвучують меседж до слова війна. (Слайди № 6,7,8)

IV. Повідомлення теми, мети, завдань уроку

Мета етапу: цілеспрямовано і чітко сформулювати тему, завдання, навчальну, розвивальну і виховну мету уроку. Тема і план уроку подаються на слайді. (Слайди № 4,5,9)

V. Сприйняття та первинне засвоєння нового матеріалу

Мета етапу: активізувати мислення здобувачів освіти під час засвоєння і сприйняття нового матеріалу за допомогою меседжа «Мир – це не відсутність конфлікту, це здатність врегулювати конфлікт мирними засобами» *Рональд Рейган*; вчити уважно слухати усні повідомлення, занотовувати важливе, робити висновки, працювати з картою. Головним на цьому етапі є осмислення знань учнями: сприйняття історичного матеріалу, розуміння внеску українців у Перемогу над нацизмом та наслідків відсутності в українців власної держави. **Використовуються такі методи і прийоми:** повідомлення з презентацією учнів (випереджувальне групове завдання) «*Участь українців у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни*»; проблемні запитання, коло думок, перегляд відеоконтенту та його обговорення, колективне заповнення текстової таблиці. (Слайди № 10-21)

VI. Закріплення, систематизація та узагальнення

Мета етапу: сприяти запам'ятовуванню історичного матеріалу, розвивати процес мислення; навчити здобувачів освіти користуватися набутими знаннями, вміннями для закріплення вивченого та формування знань, умінь і навичок. Для закріплення, систематизації та узагальнення знань пропоную онлайн-гру «Вікторина» посилання [Копія Ціна війни - Вікторина \(wordwall.net\)](http://wordwall.net). (Слайд №22)

Всі здобувачі освіти в ігровій формі приймають активну участь в розв'язуванні тестів. Відповідаючи на запитання по вивченій темі, відбувається смислове запам'ятовування, при якому здобувачі освіти прагнуть зрозуміти те, що вимагається запам'ятати, встановити зв'язок нового матеріалу з раніше набутих знаннями.

VII. Підбиття підсумків уроку та рефлексія

Мета етапу: зробити висновки з теми уроку, прояснити зміст опрацьованого матеріалу, співставити реальні результати з очікуваними (триєдина мета і завдання уроку з одержаними результатами); провести фітбек, оцінити роботу спікерів груп та окремих здобувачів освіти; оцінити урок не тільки з точки зору викладача, а й з точки зору кожного здобувача освіти. Використати рефлексію як самоаналіз, вдумливе переосмислення отриманої інформації і свого стану, закріплення отриманого матеріалу. На цьому етапі проводжу самооцінювання. Здобувачі освіти самостійно оцінюють свою роботу на уроці, відсилаючи в чат повідомлення «все виходить», «маю сумніви», «потрібна допомога». (Слайди №23,25,26)

VIII. Повідомлення про домашнє завдання

Мета етапу: чітко і ясно пояснити здобувачам освіти сутність домашнього завдання та можливість диференційованого його виконання.

Домашнє завдання повинно служити розвитку особистості здобувачів освіти, які відчують задоволення від зробленої роботи. Звичка до регулярної самостійної роботи, виконання завдань різної складності - ось що відноситься до цілей, які я переслідую, даючи завдання додому. Здібним здобувачам освіти пропоную завдання твір –роздум «Ціна перемоги». (Слайди № 24)

ПЛАН-СХЕМА УРОКУ № 49

Етапи уроку	Інформаційне наповнення уроку	Змістовне наповнення уроку
Тема та мета уроку	Тема. Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни. «Українське питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях. Ціна війни. Очікувані результати: - здобувачі освіти зможуть характеризувати участь українців у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни; - оцінювати значення Ялтинської та Потсдамської конференції для України; - висловлювати власні думки щодо наслідків війни для України та внесок українців у перемогу; - усвідомлювати необхідність толерантного ставлення в суспільстві та один до одного.	Формулюємо тему, очікувані результати.
Актуалізація опорних знань, суб'єктивного досвіду учня	Пригадайте терміни. Пройдіть вікторину.	Пропонуємо онлайн-вправи. Гра «Випадкове колесо» Гра «Вікторина»
Мотивація навчальної діяльності	Послухайте цитати про війну. Поміркуйте, яке з визначень, на вашу думку, найбільш влучно відображає суть війни?	Розгляньте тегову хмарину слів та виберіть меседж, який для вас характеризує війну. Чому ??
Вивчення нового матеріалу та набуття навичок	<i>План</i> 1. <i>Участь українців у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої</i>	Робота з картою. Завдання: вкажіть українські території, які на момент війни знаходилися в

	світової війни 2. «Українське питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях 3. Ціна перемоги	складі сусідніх СРСР держав. Випереджальне завдання Участь українців у військових формуваннях держав ОН у роки Другої світової війни. Робота з відеоконтентом та його обговорення. Робота з презентацією та заповнення текстової таблиці «Наслідки Другої світової війни для України». Підведення висновку уроку.
Закріплення нових знань, умінь та навичок	Пройдіть вікторину.	Гра «Вікторина»
Оцінювання	Експрес-контроль	Експрес-контроль
Рефлексія, само-рефлексія	Проведення фітбеку Самооцінювання	Здобувачам освіти дається завдання продовжити речення Новим для мене..... Корисним для мене..... Практично застосую....

Конспект онлайн-уроку №49

Тема. Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни. «Українське питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях. Ціна війни.

Мета:

Навчальна: розкрити зміст основних понять, термінів, ключові дати цього періоду; охарактеризувати вплив економічних і політичних процесів на хід війни.

Розвивальна: розвивати вміння аналізувати та узагальнювати документальний та картографічний матеріал, удосконалювати навички роботи з історичними документами; вдосконалювати вміння працювати в групі.

Виховна: виховувати здобувачів освіти національно-свідомими громадянами, яким притаманні риси гуманізму, толерантності, поваги до історичного минулого.

Робота на уроці формує такі ключові компетентності як: спілкування державною мовою, соціальну та громадянську компетентності.

Предметні компетентності:

- хронологічна компетентність, тобто уміння орієнтуватися в історичному часі, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних умовах;
- просторова компетентність – уміння орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежності в розвитку суспільства;
- інформаційна компетентність – уміння працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їх надійність;
- логічна компетентність – уміння визначати і застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, ставити запитання та шукати відповіді, розуміти множинність трактувань минулого;
- аксіологічна компетентність – уміння формулювати оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу чи відповідної групи людей, осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям.

Цінності, які формуються під час уроку:

- загальнолюдські й національні цінності здобувачів освіти, які керуються морально-етичними критеріями і почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці;
- усвідомлення цінності людини (її життя, здоров'я, честі й гідності, недоторканності й безпеки); співпереживання за долю рідних і близьких, інших осіб, що потребують допомоги і підтримки; пошанування досвіду й цінностей власного й інших народів, держав;
- толерантне сприйняття і ставлення до життєвої позиції іншого.

Використовуються міжпредметні зв'язки з літературою, географією, інформатикою та зв'язок з предметами професійно-теоретичної підготовки з професії «Кухар; Кондитер»

Очікувані результати:

- здобувачі освіти зможуть характеризувати участь українців у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни;
- оцінювати значення Ялтинської та Потсдамської конференції для України;
- висловлювати власні думки щодо наслідків війни для України та внесок українців у перемогу;
- усвідомлювати необхідність толерантного ставлення в суспільстві та один до одного.

Обладнання: підручник (Г. Хлібовська, М. Крижановська, О.Наумчук Історія України: підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти.: рівень стандарту, академічний рівень / Г. Хлібовська, М. Крижановська, О. Наумчук. – Тернопіль.: Астон, 2023. – 296 с.), мультимедійна презентація.

Тип уроку: комбінований

Вид уроку: інтерактивний

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

(перевірка приєднання здобувачів освіти та їх готовність до уроку, створення ситуації успіху) (Слайди № 1)

Розділ 6. УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

МЕСЕДЖ

«Мир – це не відсутність конфлікту, це здатність врегулювати конфлікт мирними засобами»

Рональд Рейган

II. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти (перевірка домашнього завдання)

Гра «Випадкове колесо»

<https://wheelofnames.com/uk>

Вікторина

«Україна в Другій світовій війні»

<https://wordwall.net/uk/resource/69025299/копія-радянсько-німецька-війна-і-Україна> (Слайди № 2,3)

III. Мотивація навчальної діяльності

Слово викладача.

Історія людства рясніє війнами. Чи був хоч один день, коли ніде на планеті не точилася війна? В історії людства, починаючи з 3600 року до нашої ери, у світі відбулося приблизно 14600 воєн, в яких загинули понад 80 млн. осіб. А уся людська історія знала лише 292 роки без війни.

Хто б міг повірити, що і наша держава - Україна, яка, здобувши мирним шляхом незалежність, через 23 роки опиниться у вогнищі війни, яке триває вже 10 років!! Ми молимося і сподіваємося на припинення кровопролиття. (Слайди № 6,7)

Слово викладача: давайте послухаємо вислови історичних постатей про війну

Колективна робота з цитатами. Повідомлення здобувача освіти. (Слайд № 8)

Війна - це деяка акція, завдяки якій люди, які не знають один одного, один одного вбивають заради слави і вигоди людей, які знають один і один одного і не вбивають.

Виграно війну, але не мир.

Альберт Ейнштейн

стягає кров, з інших — слюзи.

Вільям Теккерей

Війна приємна тільки тим, хто не зазнав її. Флавій Веґецій Ренат

Якби людина вміла задовольнятися тим, що має, а не зазіхати на надбання сусіда, вона б завжди насолоджувалась світом і свободою.

Жан де Лабрюйєр

Питання для обговорення:

- яке з визначень, на вашу думку, найбільш влучно відображає суть війни? (Здобувачі освіти висловлюють свої думки).

 Колективна робота з теговою хмарою слів: розгляньте тегову хмарину слів та виберіть меседж, який для вас характеризує війну. Чому?
(Слайд№9)

!

! (здобувачі освіти після короткого обговорення висловлюють свої думки та роблять висновок)

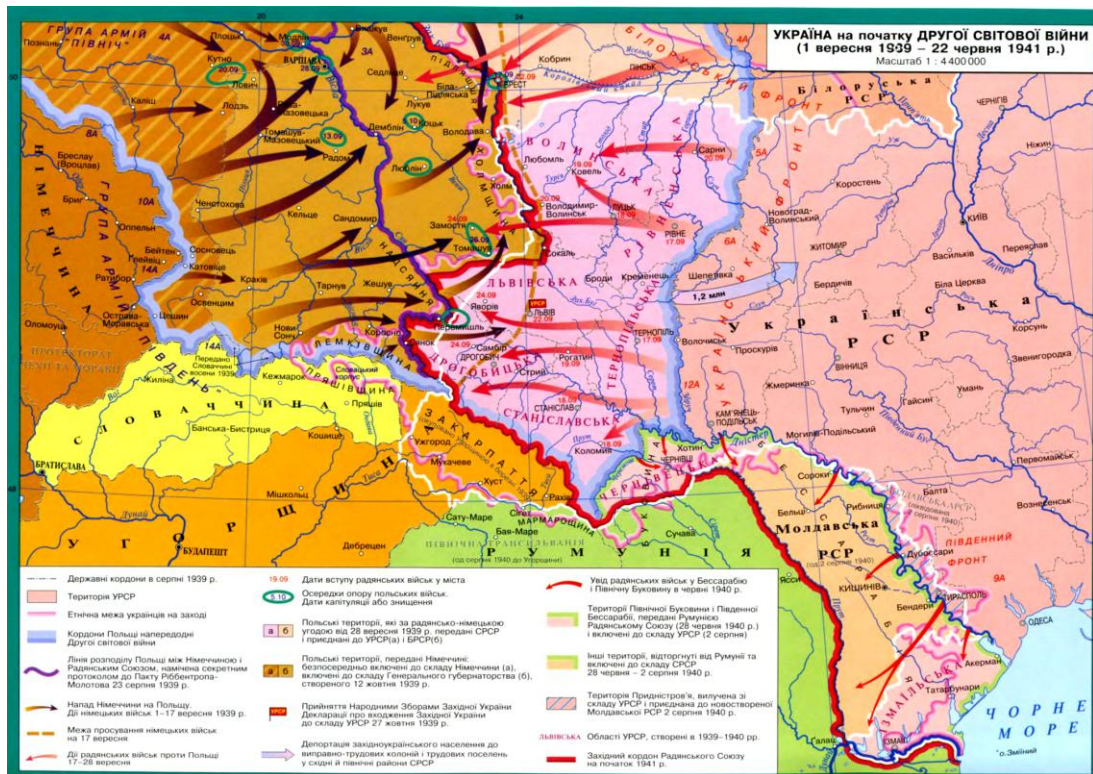
IV. Вивчення нового матеріалу

План

1. Участь українців у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни
2. «Українське питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях
3. Ціна перемоги

Колективна робота з картою (електронний атлас)

Завдання: вкажіть українські території, які на момент війни знаходилися в складі сусідніх СРСР держав.

1. Участь українців у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни (Слайди № 10-12)

Робота в групах. (Здобувачі освіти отримують випереджальне завдання та спікери підводять підсумки роботи груп)

1 група. Участь українців у військових формуваннях Польщі та Чехословаччини. Робота з підручником.

Завдання

1. Складіть кластер про участь українців у військах Польщі та Чехословаччини.

2 група. Участь українців у військових формуваннях Канади та США.

Завдання

1. Складіть кластер про участь українців у військах Канади та США.

3 група. Участь українців у військових формуваннях Великої Британії та Франції.

Завдання

1. Складіть кластер про участь українців у військах Великої Британії та Франції.

Опрацювавши матеріал, спікери груп підводять підсумки своєї роботи та роблять висновки.

Висновок

Руханка.

<https://www.youtube.com/watch?v=K1Ui8WXTrUY>

2. «Українське питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях

Робота з відеоконтентом. (Перегляд документального кіно)

<https://www.youtube.com/watch?v=QS-RRRsx6Cg&t=1s> (Слайд №13)

Викладач: на яких конференціях було розглянуто повоєнний устрій Європи і світу?

Робота з презентацією та обговорення відео (Слайди № 14-15)

1. Коли розпочала роботу Ялтинська та Потсдамська конференції?
2. Хто був учасниками конференції?
3. Які питання вони мали вирішити?
4. Яке значення ці конференції мали для України?

Висновок.

Робота з презентацією (Слайди № 16-17)

3. Ціна перемоги

Робота з історичним джерелом (Слайд №18)

Із спогадів командуючого 1-м Українським фронтом маршала І. Конєва: «Останній салют – салют перемоги в Москві... Я слухав по радіо на своєму передовому командному пункті. Разом зі мною були в той час... командуючі родами військ і начальники служб фронту... Урочистість обстановки посилювалася тим, що з усіх сторін гриміли, якщо можна так висловитися, салюти... палили з усіх видів зброї. Палили в небо і ракетами, і холостими снарядами, і бойовими патронами з автоматів, карабінів і револьверів. Словом, кожен салютував чим міг... Пам'ятаю товариську вечерю, не дуже довгу, пам'ятаю багато і з особливим відчуттям співали, але більш за все запам'яталося відчуття природи у той вечір. Весна була в розпалі, все духмяніло, і було таке відчуття, начебто ти заново побачив природу».

Запитання

1. Про що йдеться у документі?
2. Як зустрічали День Перемоги у армії? Чому?

Колективна робота здобувачів освіти з відеоконтентом та презентацією, заповнення таблиці. (Слайди № 19-21)

<https://www.youtube.com/watch?v=YxUCo2XRp-A&t=53s>

Внесок українців у перемогу над Німеччиною	Наслідки війни для населення України	
	Людські втрати	Матеріальні втрати

Коллективне заповнення таблиці

Запитання: оцініть наслідки війни.

Висновок

V. Узагальнення та систематизація знань (Слайд № 22)

Вікторина.

<https://wordwall.net/uk/resource/69991524/копія-ціна-війни>

VI. Підсумки уроку (Слайди №23, 25, 26)

1. Підбиття висновків
2. Проведення фітбеку
3. Результати експрес-контролю

VII. Домашнє завдання (Слайд №24)

1. Підготуватися до уроку узагальнення опрацювавши параграфи 43-50.
2. *Написати твір-роздум « Ціна перемоги».

Список використаної літератури

Історія України: підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти.: рівень стандарту, академічний рівень / Г. Хлібовська, М. Крижановська, О. Наумчук. – Тернопіль.: Астон, 2023. – 268-270 с.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shkola.in.ua/3027-istoriia-ukrainy-10-klas-khlibovska.html>

Пометун О. І. Історія України: підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл.: рівень стандарту, академічний рівень / О. І. Пометун, Н. М. Гупан. – К.: Оріон, 2018. – 254 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shkola.in.ua/2269-istoriia-ukrainy-10-klas-pometun-2018.html>

Інтернет-ресурси:

Сайт. Український інститут національної пам'яті. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/8-travnya-vshanovuyemo-pamyat-borciv-z-nacyzmom-i-zhertv-drugoyi-svitovoyi-viyny-infografika>

Сайт. На урок. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/asociaci-do-slova-viyna-hmarka-tegiv-55794.html>

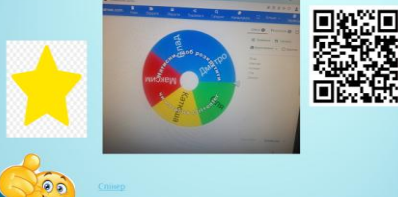
Сайт. Всеосвіта. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/ukraintsi-u-viiskovykh-formuvanniakh-krain-obiednanykh-natsii-i-derzhav-visi-vnesok-ukrainskoho-narodu-v-peremohu-nad-natsystskoiu-nimechchynoiu-tsina-682896.html>

1

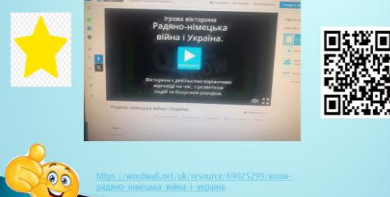
Розділ 6. УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

2

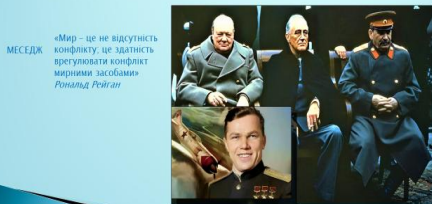

3

4

Тема "Українці у військових формуваннях країн Об'єднаних Націй і держах півдня. Внесок українського народу у перемогу над нацистською Німеччиною. Українське питання на Ялтинській і Потсдамській конференціях. Українська армія в Німеччині".

Очікувані результати :

1. Охарактеризувати участь українців у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни.
2. Проаналізувати вирішення «українського питання» на Ялтинській та Потсдамській конференціях.
3. Визначити, яку ціну мала війна для українців.
4. Розвинути вміння аналізувати та узагальнювати історичний матеріал.
5. Удосконалити навички роботи з історичними документами.

6

8 ☐ Війна - не дика акція, застосування зброї, як не означає один одного, один одного вбивають заради слави і вигоди людей, які знають один одного і один одного не вбивають.

☐ Якби людина вміла задовольнитися тим, що має, а не зазіхати на надбання сусіда, вона б завжди насолоджувалася світом і свободою.

Жан де Лабрюйєр

- Війна в однаковій мірі обкладає
людину чоловіків і жінок, але з
їх тягаче кров, з інших —
озі.

10

Учась українців у військових формуваннях Канади та США

Українці також входили до збройних формувань Канади США. В канадській армії воювало 35-45 тис українців. Вони діляли як на Американському континенті, так і на території Європи і Азії. До прикладу, Богдан Панчук, капітан військово-повітряних сил Канади, за успішні висадки у Нормандії був нагороджений орденом Британської імперії.

Вальтер Сізіз
 1910-1990
 Українець з жидівським походженням, який воював у Канадській армії.

Гайман Мисіур
 1900-1980
 Українець з жидівським походженням, який воював у Канадській армії.

УКРАЇНЦІ
у Другій світовій війні

6 тис Українців в американській армії	100 тис Українців в британській армії
80 тис Українців в французькій армії	45 тис Українців в радянській армії

Українці брали участь у війні на території Європи, Азії та Африки. Вони воювали в складі різних армій, включаючи Канадську, Американську, Британську, Французьку та Радянську.

Близько 80 тис. американців українського походження воювали у Тихому океані, в Міддлі Азії, Панамі й Азії Середній.

Сотні американців українців відзначено за хоробрість Меморіалом Мисіур пошани нагороджений Погоди конгресовою медалью за те, що сам атакував і знищив величезну цистерку. Морський підполковник 5-ї американської дивізії Майкл Стрэн, лівано-український єврей в івриті солдате, їм підняли американський на острові Кокос (Японія).

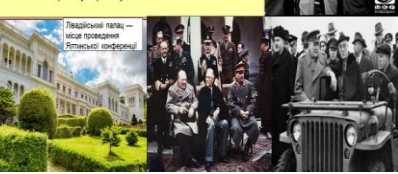
11

12

13

[illegible]

15

Потсдамська міжнародна конференція відбулася 17 липня – 2 серпня 1945 р. Делегати СРСР очолював Йосип Сталін. США — Гаррі Трумен, Великій Британії — Вінстон Черчилль, а також представники Франції, Китаю, Канади, Австрії, Польщі, Чехії, Югославії, Румунії, Болгарії, Радянської України, Радянської Білорусії, Радянської Литви, Радянської Латвії, Радянської Естонії. У Потсдамі СРСР переконав союзників визнати чинники його кордонів за ставом на 22 червня 1941 р., тобто в склад СРСР увійшли Закарпатська, Волинська, Північна Буковина та Бессарабія.

Яке значення мали ці конференції для України??

16

Після вигнання нацистських окупантів з України німецько-радянська війна тривала. У заповненні країн Європи і штурмі Берліна взяли участь 92 радянські оперативні з'єднання, в яких воювали десятки тисяч воїнів-українців. У повітряному бою над Берліном збив свій 64-й ворожий літак – тріумф Героя Радянського Союзу Івана Кожедуба. Одним із тих, хто встановлював прапор Перемоги над Рейхстагом у Берліні, був лейтенант Червоної армії українець Олексій Берест.

17

8 травня 1945 р. антитерористична коаліція прийняла Акт капітуляції Німеччини, але оскільки за московським часом уже було 9 травня, то саме ця дата увійшла у нашу історію як День Перемоги над нацистською Німеччиною. Згідно Указу Президента України, з 2014 р. 8 травня відзначається як День пам'яті і примирення. Улітку 1945 р. українці у складі радянських військ брали участь у розгромі Японії. 2 вересня 1945 р. на лінійці «Вісність» генерал-лейтенант Червоної армії українця Кузьма Дерев'яко від імені СРСР підписав Акт капітуляції Японії. Так завершилася Друга світова війна.

18

Робота з історичним джерелом

Із спогадів командуючого 1-м Українським фронтом маршала І. Конєва: «Останній салют – салют перемоги в Москві... Я слухав по радіо на своєму передовому командному пункті. Разом зі мною були в той час... командуючі родами військ і начальники служб фронту... Урочистість обстановки посилювалася тим, що з усіх сторін гриміли, якщо можна так висловитися, салюти... палили з усіх видів зброї. Палили в небо і ракетами, і холостими снарядами, і бойовими патронами з автоматів, карабінів і револьверів. Словом, кожен салютував чим міг... Пам'ятаю товариську вечерю, але дуже довгу, пам'ятаю багато і з особливим відчуттям співали, але більш за все запам'яталося відчуття природи у той вечір. Весна була в розпалі, все духмяніло, і було таке відчуття, начебто ти зовсім побачив природу».

Залитання
Про що йдеться у документі? Як зустрічали День Перемоги у армії? Чому?

19

3. Ціна перемоги

Переглянути відео та заповнити таблицю

Внесок українців у перемогу над Німеччиною	Наслідки війни для населення України
Людські втрати	Матеріальні втрати

20

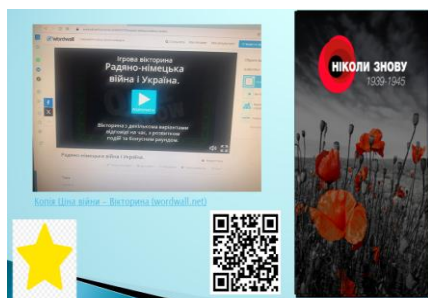
<https://www.youtube.com/watch?v=YxUCo2X0p-A&list=PL>

21

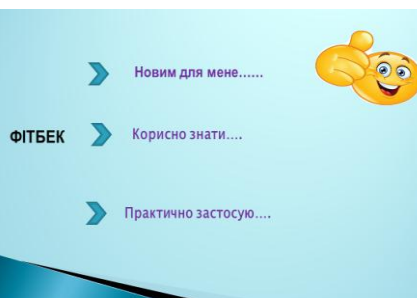

Внесок українців у перемогу над Німеччиною	Наслідки війни для населення України
Людські втрати	Матеріальні втрати

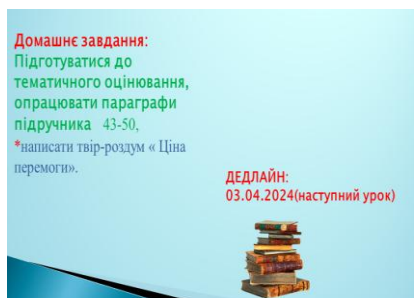
22

23

24

25

26

27

Державний навчальний заклад
«Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій
будівництва та промисловості»

Відкритий урок з предмета «Громадянська освіта»

Тема: «Маніпуляції в медіапросторі»

**Підготувала викладач
Л.М. Васильєва**

ТЕМА УРОКУ: «МАНІПУЛЯЦІЇ В МЕДІАПРОСТОРІ».

Мета уроку:

Методична:

- удосконалення методики навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти;

Навчальна:

- навчити здобувачів освіти виявляти маніпулятивні технології;
- розкрити технології механізму маніпулювання в медіа;
- продемонструвати різницю між інформуванням та пропагандою;
- визначити основні ознаки замовних матеріалів у медіапросторі;
- сформувати навички перевірки джерел інформації;

Виховна:

- виховувати у здобувачів освіти вміння протистояти маніпулятивному впливу в повсякденному житті.

Очікувані результати діяльності здобувачів освіти:

- ✚ **знання і розуміння:** знають зміст понять, характеризують функції медіа в демократичному суспільстві та наводять приклади їх впливу;
- ✚ **уміння і навички:** знають, яким чином перевірити достовірність інформації, можуть надати підтвердження переваг, недоліків і обмежень джерел інформації, описують відмінність між фактом та судженням;
- ✚ **установки і цінності:** усвідомлюють критичний підхід до медіа текстів.

Тип уроку: комбінований.

Форма проведення: урок-дослідження.

Методи і прийоми: інформаційно-пошуковий, пояснювально-ілюстративний (робота в мережі інтернет).

Обладнання: комп'ютер, проектор, відеоматеріали, мережа інтернет, підручник «Громадянська освіта» Вербицька П.В., Волошенюк О.В.

Словник термінів: ЗМІ, цензура, пропаганда, джінса, фейк, клікбейт, «мова ворожнечі», маніпуляція.

Міжпредметні зв'язки: історія, правознавство, суспільствознавство

Структура уроку

1. Організаційний етап	1 хв.
2. Оголошення теми і мети уроку	3 хв.
3. Актуалізація опорних знань	5 хв.
4. Мотивація навчальної діяльності учнів.	5 хв.
5. Сприйняття і засвоєння учнями навчального матеріалу	20 хв.
6. Застосування знань і вмінь з метою формування навичок	6 хв.
7. Підведення підсумків уроку. Оцінювання	3 хв.
8. Домашнє завдання. Інструктаж по д/з	2 хв.

План уроку

1. Поняття пропаганда. Види пропаганди.
2. Мова ворожнечі.
3. Поняття «джінса», види «джінси».
4. Поняття фейк, види фейків, засоби перевірки фейкової інформації.

Хід уроку

Ніколи і нікому не дозволяйте собою маніпулювати! Вистава завершиться, кукловоди підуть, а призначення маріонеток — вкриватися пилом на кладовищі реквізиту.

Блогерка Зульнора

I. Організаційний етап

Привітання, перевірка готовності та налаштування здобувачів освіти до уроку.

II. Оголошення теми і мети уроку

Тема нашого уроку «Маніпуляції в медіапросторі», ми будемо вчитись розкривати механізми маніпулювання в медіа, та критично ставитись до інформації, яку чуємо, чи бачимо в засобах масової інформації.

III. Актуалізація опорних знань

Щодня ви, ваші батьки, сусіди, друзі слухають радіо, читають газети, журнали, дивляться телевізор, багато часу проводять у мережі Інтернет.

Для чого це потрібно? Чому це стає звичкою?

«Евристична бесіда»

1. Що таке ЗМІ?
2. Які функції ЗМІ ви знаєте?
3. Чому ЗМІ називають четвертою гілкою влади?

Протягом уроку ми будемо розглядати різноманітну інформацію, яка стосується використання в медіапросторі різних технологій спрямованих на формування громадської думки.

IV. Мотивація навчальної діяльності:

Людина в сучасному світі постійно перебуває в полі впливу та тиску мас-медіа. У загальному медійному просторі окремій людині складно зберегти свою індивідуальність. Мас-медіа, можуть впливати на спосіб життя, мислення, вчинки, переконання, можуть змінювати настрої, бажання та поведінку людей. Тому мета нашого сьогоднішнього уроку: навчитись розрізняти інформування та маніпуляції в медіа і протистояти негативному впливу на наші думки.

Давайте спробуємо розібратись в даній темі за допомогою вправи

«Займіть позицію».

Дайте відповіді «Так», «Ні», «Не можу сказати», на запитання та прокоментуйте свою позицію:

1. Медіа транслюють лише достовірну інформацію?
2. Медіа не нав'язують ставлень, а лише висвітлюють факти?
3. Медіа об'єктивно показують усі категорії людей?
4. Медіа формують ставлення людей до проблем, подій, людей?

V. Вивчення нового матеріалу

1. Поняття пропаганда. Види пропаганди.

Як ви вже знаєте, мас-медіа мають значний вплив на формування громадської думки. Існують різні рівні впливу мас-медіа. Найлег-

ше впливати на людей, які раніше визначеної думки з певного питання не мали. Проте мас-медіа можуть також посилити й закріпити переконання, які вже існують в індивіда або їх групи, або послабити їх і навіть змінити на протилежні. За наведеним QR – кодом перегляньте відеоролик в якому показано, як медіа можуть впливати на аудиторію за допомогою заголовків та їх коментарів. Чи знаєте ви, як відрізнити інформацію від пропаганди? Ознайомтесь з картою [практичних маркерів](#), та використовуйте цю інформацію для виконання завдання.

Американський письменник Нейл Постман, який у своїх книжках точно спрогнозував роль медіа в сучасному суспільстві, вважає, що з усіх слів, які ми використовуємо, говорячи про мовлення, слово «пропаганда» є найуживанішим.

Пропаганда – це форма комунікації, що має на меті вплинути на ставлення суспільства до певної проблеми/ситуації/явища.

Пропаганда в більших чи менших обсягах є в новинах та журналістських матеріалах, рекламі та зв'язках із громадськістю, а також у сфері освіти, в музиці, телевізійних шоу, фільмах, відеоіграх і соцмережах. В Україні медіа, якими найбільше послуговуються українці, - це провідні телеканали (наприклад «1+1», «Інтер», «Україна», ICTV,

«112 канал»), є власністю олігархів і нажаль використовуються, як інструменти впливу.

Прочитайте інформацію про те, кому належать українські медіа, як ви вважаєте, чи впливає це на формування громадської думки? Чи присутня в цих медіа маніпуляція та пропаганда?

2. Мова ворожнечі.

Мова ворожнечі – це зміст, що свідомо чи підсвідомо програмує людину на агресію. Це мова нетерпимості, спрямована на несприйняття відмінностей притаманних іншим людям.

«Мовою ворожнечі» часто називають використання та апелювання до негативних емоцій аудиторії в медіатексті, проте насправді це поняття використовують в іншому значенні. Воно походить від англійської «hate speech», що дослівно перекладають як

«промова ненависті».

Поняття «мова ворожнечі» означає систематичне публічне вираження несприйняття певної особи чи групи осіб за будь-якою ознакою: расовою, етнічною, національною, релігійною. Майже всі російські (і не тільки) ЗМІ вдаються до «мови ворожнечі».

Основні маркери, за якими можна розпізнати мову ворожнечі:

- ✓ емоційність;
- ✓ дегуманізація (людина зображується як тварина, неприємна істота)
- ✓ поширення негативних стереотипів.

3 Поняття «джинса», види «джинси».

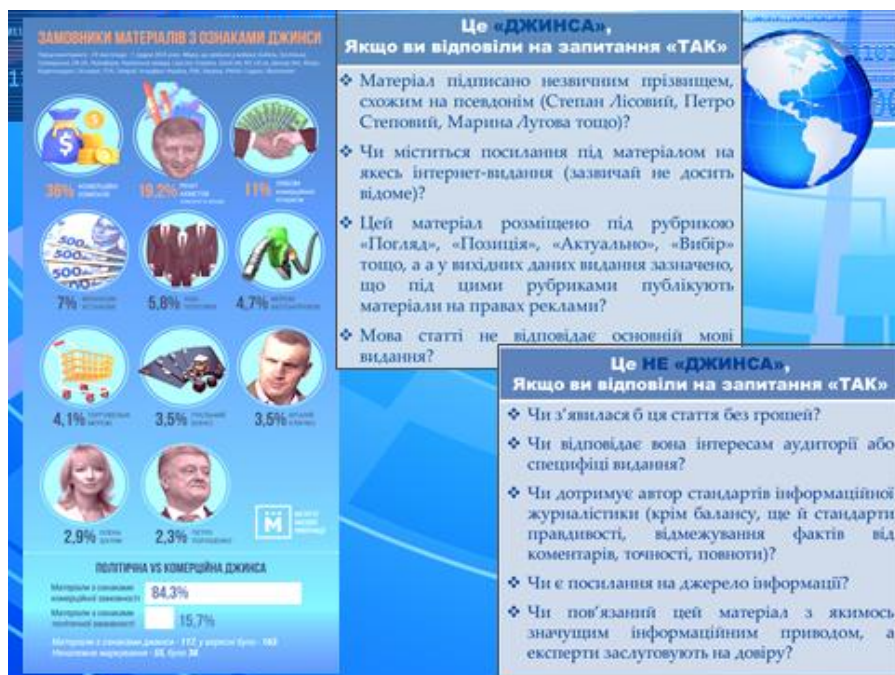
Джинса – проплачений матеріал або навмисно прихована реклама

Точно невідомо, чому за прихованою рекламою закріпилася саме така назва — «джинса». Однією з версій є те, що отримані за розміщення такої реклами кошти журналісти або редактори кладуть собі в кишеню джинсів — звичного робочого одягу. Джинсу поділяють на **комерційну** та **політичну**.

Перша рекламує товари або послуги певної компанії, а друга – політичних діячів чи партії. Джинса намагається маскуватися під журналістські матеріали, але це є маніпуляцією читацької чи глядацької аудиторії.

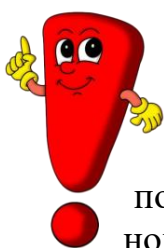
Ознайомтесь з пам'яткою та визначте ознаки джинси. За допомогою нових знань, спробуйте відповісти на питання: *хто і навіщо є замовниками матеріалів з ознаками джинси?*

Ще одним розповсюдженим прикладом джинси є **продактплейсмент** — прихована реклама товарів чи послуг у фільмах, серіалах чи кліпах. *Спробуйте навести приклади прихованої реклами, які ви бачили в своїх улюблених фільмах.*

4. Поняття фейк. Види фейків, засоби перевірки фейкової інформації.

Сьогодні завдяки інтернет-журналістиці новини стають більш оперативними але менш достовірними. Ледве не щодня через сторінки інтернет-видань проходять неточні або зовсім неправдиві повідомлення. Такі повідомлення називаються фейковими.

Так, фейк — це неправдива інформація, але це й інформація, що навмисно спотворена. Фейк, побудований так, щоб задовольняти інтереси й очікування читача, бо тільки так він має шанс поширитися. Не поширюватиметься й те, у чому немає відтінку новизни, отже фейк — це новина. *«Якщо собака вкусила людину, це не новина. Новина якщо людина*

Фейк (англійською «fake») — це спеціально поширювана в мас-медіа й соціальних мережах відверто неправдива інформація, фальсифікації, підробки.

вкусил собаку!», так гадає частина журналістів.

Фейк не страшний, поки його не запускають в обіг системно й індустріально. Тоді з поодинокого струмочка він може перетворитися на могутню інформаційну річку, яка змітає на своєму шляху будь-які політичні постаті й навіть режими.

Для того щоб розпізнати фейк існують спеціальні сайти: FactCheck, Stopfake, заснований 2014 року, функціонує 13 мовами, **Mediadrive, VoxCheck** (перевіряє твердження українських політиків та публікує їх з поміткою «правда», «неправда» або «маніпуляція»).

Ще один спосіб відволікти увагу людей від важливих подій і новин, який використовують медіа – це **клікбейт**

Перегляньте відеоролик за наведеним QR – кодом, та дізнайтесь, як медіа та соціальні мережі відволікають увагу.

Клікбейт — це навмисно спотворений заголовок матеріалу, метою якого є викликати у людини бажання перейти по посиланню та дізнатися щось важливе або цікаве.

5 простих правил, як розпізнати фейк

Але як би медіа не намагались впливати на вашу думку, ви повинні знати, що є можливість цьому протистояти і визначати що є правдою, а що фейком.

- Ставте під сумнів гучні, шокуючі цитати.
- Аналізуйте фотоілюстрації.
- Перевірте, що пишуть інші медіа.

- Не обмежуйтеся читанням заголовків.
- Звертайте увагу на джерела інформації.

VI. Застосування знань і вмінь з метою формування навичок

Сьогодні ви отримали багато різноманітної інформації що стосується маніпулятивного впливу медіа. Мас-медіа можуть використовувати свій вплив на соціум із корисливою метою. Одним із найпоширеніших способів такої діяльності є спотворення інформації та маніпулювання нею, задля формування потрібної суспільної думки. Для того, щоб зрозуміти, як ви запам'ятали пройдений матеріал давайте пограємо у гру: **«Фейк чи правда»**.

Перейдіть за посиланням, та дайте правильні відповіді

<https://learningapps.org/display?v=p8zpu9q6324>

Я хочу запропонувати вам ще декілька способів перевірити ваші знання по сьогоднішній темі, які ви можете використовувати для отримання нової інформації, цікавого проведення вільного часу, та використання цих матеріалів для підготовки своїх презентацій, рефератів чи проектів.

Все це ви можете зробити, переходячи за наданими посиланнями.

VII. Підведення підсумків уроку. Оцінювання

Ми з вами сьогодні розширили свої знання з медіа-освіти. З'ясували різницю між інформацією та пропагандою, навчилися знаходити фейки, дізналися ознаки джінси та мови ворожнечі. Ця інформація допоможе вам в майбутньому критично сприймати отримувану інформацію, та протистояти маніпулятивному впливу медіа.

Виставлення оцінок.

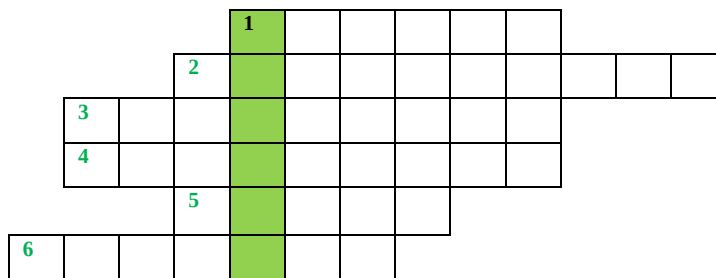
VIII. Домашнє завдання.

Перейдіть за посиланням та пройдіть фейкотест «Знайдіть правду серед брехні».

<https://voxukraine.org/longreads/factcheck-test/index.html>

Дайте відповідь на питання кросворду.

Кросворд «Знайди кодове слово»

1. Як називається проплачений матеріал або навмисно прихована реклама?
2. Як називається джинса підготовлена професійними рекламистами, яка розміщується на сторінці поруч зі звичайними статтями без позначення «реклама»?
3. Що журналісти використовують підписуючись під джинсою?
4. Як називається джинса, яку пишуть прес-служби політичних партій або окремих політиків?
5. Що отримує журналіст за джинсу?
6. Що потрібно замовнику джинси?

Джерела

1. Васильків І. Д., Кравчук В. М., «Громадянська освіта» //Тернопіль, Астон, 2018.
2. Вербицька П.В., Волошенюк О.В., «Громадянська освіта»//Літера ЛТД, Київ, 2018.
3. https://www.youtube.com/watch?v=s0D5AK_ZkKg «Секрети маніпуляцій. Як відволікають увагу в мережі» відеоролик.
4. <https://www.youtube.com/watch?v=SgDcQudLm74> «Секрети маніпуляцій. Маніпуляція коментарів» відеоролик.
5. Інтернет-портал [Media Sapiens](#)
6. <https://medialiteracy.org.ua> Академія української преси. Портал медіаосвіти та медіаграмотності.
7. <https://filter.mkp.gov.ua/dlya-vsih/igry-ta-kvesty/> Онлайн ігри та тести проекту «Фільтр».
8. <https://sites.google.com/view/svit-media/головна-сторінка?authuser=0> Сайт «Світ інформації та мас-медіа»
9. <https://nus.org.ua/news/dobirka-onlajn-resursiv-pro-mediagramotnist-vid-osvitnogo-ombudsmena/> Добірка онлайн-ресурсів про медіаграмотність від освітнього омбудсмена.
10. <https://detector.media> Детектор медіа.
11. <http://mediadriversonline> Медіа драйвер твій навігатор у світі медіа.

Державний професійно-технічний навчальний заклад
«Харківське вище професійне училище будівництва»

РОЗРОБКА УРОКУ
з предмета «Громадянська освіта»
на тему: «Класифікація прав людини»

Розробив:
викладач історії
Ярослав ДУДКА

Харків 2024

Тема: «Класифікація прав людини»

Мета уроку: дати уявлення про поняття «права людини», види прав, покоління прав людини, описувати види прав та наводити приклади, виховувати толерантне ставлення до прав інших людей. Розвивати компетентності, а саме: спілкування державною мовою, спілкування іноземною мовою, математична, інформаційно-цифрова, уміння вчитися впродовж життя, соціальна та громадянська, екологічна грамотність і здорове життя.

Тип уроку: вивчення нових знань та формування компетентностей

Дидактичне забезпечення уроку: презентація, відеоролик

Міжпредметні зв'язки: історія, біологія, англійська мова, математика

Очікувані результати:

- знають: покоління прав людини, класифікацію прав людини
- вміють: систематизувати необхідну інформацію для характеристики класифікацій прав людини.
- оцінюють і прогнозують: значення прав людини, важливість захисту прав людини.

ПЛАН УРОКУ

I. Організаційний етап (1 хв.)

II. Мотивація навчальної діяльності (2 хв.)

Навіщо мені знати свої права?

- Для уникнення ситуацій їхнього порушення
- Для можливості захисту
- Для відновлення порушення прав
- Для поваги до прав інших людей, які мене оточують
- Для того, щоб мати високий рівень правової культури

*Свобода дає право робити те, що не шкодить іншим
(Е. Клодіс)*

- III. Актуалізація опорних знань (2 хв.)
- IV. Вивчення нового матеріалу (35 хв.)
- V. Підбиття підсумків (4 хв.)
- VI. Домашнє завдання (1 хв.)

ХІД УРОКУ

I. Організаційний етап

- привітання;
- перевірка наявності здобувачів освіти, їх готовність до уроку.

II. Мотивація навчальної діяльності

Переглянувши відеоролик дайте відповідь на запитання

Права людини - визнані міжнародним правом норми забезпечення людині прав на вільне життя й розвиток як особистості, задоволення своїх потреб, закріплені законодавством. Права людини їй належать від народження.

III. Актуалізація опорних знань

Поняття людини не є застиглими поняттями, вони розвиваються та збагачуються – еволюціонують разом з людиною, державою, наукою, науковим прогресом. Викладач просить подумати здобувачів освіти подумати над тим, що вони вже знають з теми даного уроку.

IV. Вивчення нового матеріалу

План

1. Поняття прав людини
2. Покоління прав людини
3. Класифікація прав людини

Здобувачі освіти переглядають ще раз визначення поняття «права людини» та працюють з діаграмою. Дають відповіді та аналізують статистичні дані.

Розгляд поколінь прав людини, визначення хронологічних меж, історичних подій, які пов'язані з розвитком прав людини. Приділення уваги особливо 4му поколінню, як найбільш новому та близькому до сьогодення. Визначення нових прав людини у медицині, генетиці та мікробіології (наведення прикладів від здобувачів освіти)

Історична довідка

- XVII - XIX ст. -

перше покоління прав людини - громадянські та політичні права (право на життя, свободу та особисту недоторканність тощо);

- поч. XX - сер. XX ст. -

друге покоління прав людини, сформульоване Міжнародним біллем про права людини (економічні, соціальні і культурні права);

- 24.10.1945 р. -

подія, що започаткувала формування міжнародно-правових стандартів прав людини - заснування Організації Об'єднаних Націй;

- II-а пол. XX ст. -

третє покоління прав людини - колективні права, засновані на солідарності людей (право на здорове навколишнє середовище, право на мир тощо);

- поч. XXI ст. -

четверте покоління - права людини у сфері мікробіології, медицини, генетики.

Визначення найважливішого документа людства з прав людини, історія його прийняття, історичну постать яка вплинула на прийняття документа. Можливість ознайомитися з Декларацією прав людини на українській мові через qr-код.

Міжнародний акт, який відображає загальну домовленість народів світу і їх зобов'язання для членів міжнародного співтовариства називається **ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ**.

Прийнята **10.12.1948** року та є найбільш авторитетним джерелом міжнародних норм щодо прав людини.

Пам'ятна монета, присвячена 50-річчю Загальної декларації прав людини

Елеонора Рузвельт і Загальна декларація прав людини

Prezi

Розгляд класифікації прав людини, приклади прав до кожної категорії.

Класифікація прав людини

особисті права право на життя; право на свободу та особисту недоторканність; право на свободу думки і слова; право на свободу пересування та вільний вибір місця проживання	культурно-освітні права право на освіту; право на свободу літературної, художньої, наукової діяльності і творчості; право на доступ до науково-культурних ресурсів
політичні права право брати участь в управлінні державними справами, зокрема обирати та бути обраним; право на звернення до органів державної влади; право об'єднуватися в політичні партії та громадські об'єднання; право проводити збори, мітинги, демонстрації.	екологічні права право на безпечне для життя і здоров'я довкілля; право на відшкодування збитків, заподіяних погіршенням стану довкілля; право на отримання інформації про стан довкілля
соціально-економічні права право на приватну власність; право на підприємницьку діяльність; право на працю; право на достатній життєвий рівень; право на соціальний захист	права в галузі правосуддя право на справедливий суд; право на відшкодування матеріальних і моральних збитків; право на правову допомогу; право на дотримання презумпції невинуватості

Prezi

Права людини

0:04 | Вопросов: 6 | 0 из 0 (0%) приняли участие

1. Як називається основний Закон нашої держави, де прописані наші права і свободи? (Один вариант ответа) *

0/0 (0%) ответили

Конституція (0/0) 0%

Ухвала (0/0) 0%

Декларація (0/0) 0%

Універсал (0/0) 0%

2. У якому році була прийнята Загальна декларація прав людини? (Один вариант ответа) *

0/0 (0%) ответили

Можливості обмежень прав людини, відповіді на запитання

Стаття 22. Право і свободи людини і громадянина, закріплені Конституцією, не є вичерпними. Конституційні право і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані.

1. Що таке Конституція?
2. Що означає "обмеження прав"?
3. Про які обмеження прав ви чули або особисто зіштовхувалися?

Prezi

V. Підбиття підсумків

Виконання завдання та проходження ZOOM тестування. Кожний здобувач освіти отримує за тестування максимум 6 балів за урок, для тих хто протягом уроку активно працював додаються ще додаткові бали.

Висновки до теми

VI. Домашнє завдання

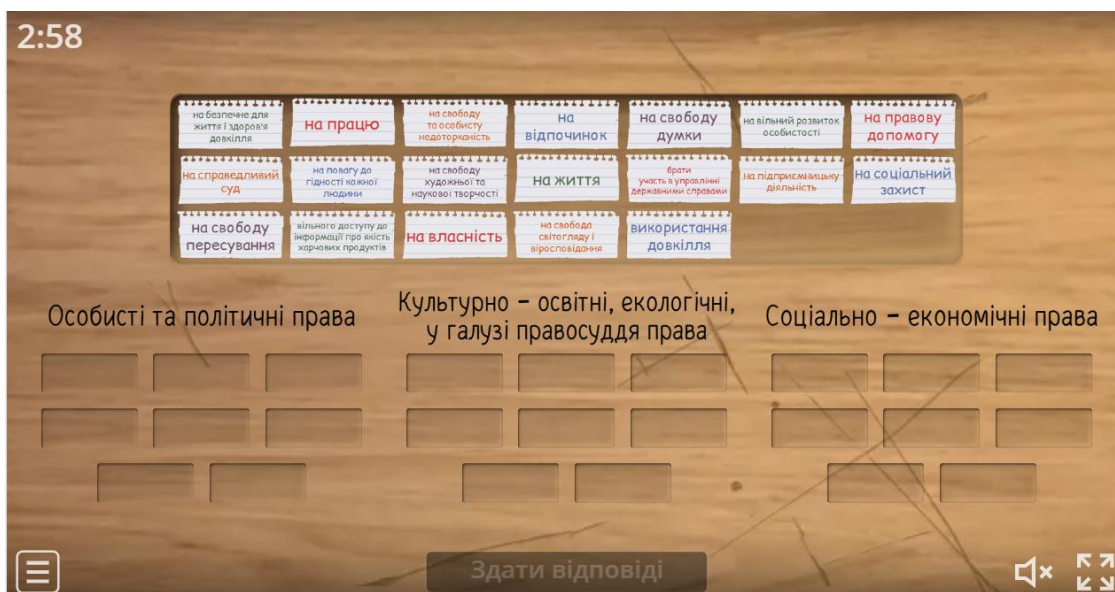
1. Уважно роздивіться кожну ілюстрацію;
2. Визначте права та свободи (використовуючи попередню класифікацію)

Презентація: <https://prezi.com/view/AltC4yShdnivxu23SkBr/>

Тестування у wordwall: <https://wordwall.net/uk/resource/71401473>

1. Опрацювати презентацію;
2. Пройти тестування за посиланням <https://wordwall.net/uk/resource/71401473>;
3. Дайте відповідь у зошит на одне із запитань:
 - Як через російську війну в Україні обмежуються права людини?
 - Які порушення прав людини в умовах воєнного стану є виправданими?

**Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Лозівський центр професійної освіти Харківської області**

**План відкритого уроку
з предмета «Історія України»**

Тема: «Сталінська індустріалізація України»

Підготувала:
викладач
Наталя БЛЮСЮК

План відкритого уроку з предмета «Історія України»

Дата проведення: 25.03.2024

Час: 12:35

Група: № 29

Тема уроку: Сталінська індустріалізація України

Мета уроку:

- розкрити причини згорання нової економічної політики та переходу до форсованої індустріалізації; визначити мету та характер індустріалізації, з'ясувати її джерела; аналізувати позитивні та негативні результати перших п'ятирічок;

- розвивати у здобувачів освіти логічне та історичне мислення; сприяти розвитку їх історичної свідомості, критичному осмисленню минулого ;

- виховувати повагу до історичного минулого України.

Очікувані результати.

Після уроку здобувачі освіти зможуть:

- визначати основні тенденції та суперечності форсованої індустріалізації;
- використовувати карту як джерело інформації про основні новобудови в УСРР;

- аналізувати перебіг та наслідки індустріалізації;

- висловлювати власну думку щодо подій, які відбулись в УСРР в 1930-ті роки;

- орієнтується в історичній термінології.

Компетентності: ключові (навчальна (уміння вчитись), громадянська, загальнокультурна, компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій), предметні (хронологічна, просторова, інформаційна, мовленнєва, аксіологічна, логічна).

Тип уроку: комбінований.

Форма проведення: розповідь-пояснення з елементами дискусії.

Міжпредметний зв'язок: географія, всесвітня історія, українська література.

Обладнання/ресурси:

- підручник – Бурнейко І.О., Хлібовська Г.М., Крижановська М.Є., Наумчук О.В. Історія України. Рівень стандарту: підруч. для 10 кл. закл. заг. серед. освіти. – Тернопіль: Астон, 2018. – 302с.;

- платформа Google Meet;

- онлайн сервіс Wordwall

- веб-сервіс Google Клас;

- презентаційні матеріали до уроку;

- онлайн сервіс Wordwall;

- платформа Kahoot;

- відеохостинг YouTube;

- освітня платформа «На Урок».

СТРУКТУРА УРОКУ

№ з/п	Етапи уроку	Методичні прийоми/ використані ресурси	Тривалість
1	I. Організаційний момент уроку (перевірка присутності здобувачів освіти, їх готовність до уроку)	Налаштування дітей на позитивну роботу на уроці/ Презентація	1 хв.
2	II. Підготовка здобувачів освіти до сприйняття матеріалу (повідомлення теми, мети та завдань уроку)		1 хв.
3	III. Актуалізація опорних знань. Перевірка домашнього завдання https://wordwall.net/play/69515/305/254	Вікторина з використанням онлайн сервісу Wordwall	7 хв.
4	IV. Мотивація до уроку	Створення атмосфери зацікавленості до теми уроку/ Презентація з історичною довідкою	2 хв.
5	V. Сприйняття та усвідомлення нового матеріалу	Розповідь-пояснення з елементами дискусії/ Презентація	20 хв.
6	VI. Закріплення та систематизація набутих знань https://kahoot.it/challenge/02481970?challenge-id=d4af8b83-0856-4d44-954d-a7e9c90c7dc2_1709472380950	Проведення вікторини на платформі Kahoot	8 хв.
7	VII. Підсумки уроку	Аналіз емоційного стану здобувачів освіти, підсумування роботи на уроці, виконання вправа «Закінчи речення»	5 хв.
8	VIII. Домашнє завдання	Пояснення/ Презентація	1 хв.
		Всього	45 хв.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент уроку (перевірка присутності здобувачів освіти, їх готовність до уроку). (1хв)

II. Підготовка здобувачів освіти до сприйняття матеріалу (повідомлення теми, мети та завдань уроку). (1 хв)

III. Актуалізація опорних знань. Перевірка домашнього завдання. (7 хв)

Тема: «УСРР в умовах НЕПу».

1. Здобувачі освіти дають відповіді на закриті запитання вікторини, розміщене на платформі онлайн-сервісу Wordwall, попередньо обираючи номер цього запитання.

Посилання: <https://wordwall.net/play/69515/305/254>

2. Запитання до здобувачів освіти: Що поєднує В.І.Леніна, НЕП та танго? (робота із зображенням на слайді).

Оголошення оцінок за відповіді. Підсумок проблемних питань, які необхідно доопрацювати здобувачам освіти.

IV. Мотивація до уроку (2 хв):

Викладач: Пропонуємо вам до перегляду дану картинку (на слайді зображення ДНПРОГЕС). Що на ній зображено та що ви знаєте про період будівництва даної споруди?

V. Вивчення нового матеріалу. (20 хв)

План викладання нового матеріалу

1. Курс на індустріалізацію. Згортання НЕПу
2. Перехід до директивної економіки. Стахановський рух.
3. Здійснення індустріалізації. Перші п'ятирічки.

1. Курс на індустріалізацію. Згортання НЕПу.

Викладач: До другої половини 1920-х років промисловість УСРР була загалом відбудована. Більшість галузей виробництва досягли довоєнного рівня, а деякі його перевершили. Інтенсивно розвивалися галузі важкої промисловості (металургія, машинобудування, вугільна). Швидкими темпами розвивалась легка і харчова промисловість. До 1925р. в Україні відбудували усі перспективні електростанції і споруджували ще п'ятдесят. Однак економіка СРСР за багатьма показниками значно поступалась провідним країнам. У ній переважав аграрний сектор. Більшовицьке керівництво прагнуло виправити ситуацію.

У грудні 1925 р. відбувся XIV з'їзд ВКП(б), який проголосив курс на індустріалізацію СРСР.

Завдання індустріалізації:

- ліквідація техніко-економічної відсталості країни;

- розвиток промисловості групи «А»: гірничовидобувна, металургійна, машинобудівна та хімічна промисловості;
- створення військово-промислового комплексу;
- збільшення чисельності робітничого класу

Серед радянського керівництва не було єдиної думки щодо шляхів і методів індустріалізації. Одна його частина виступала за збереження товарно-грошових основ непівської економіки і проведення плавної індустріалізації, коли темпи розвитку пов'язуються із зростанням добробуту і поступовим добровільним кооперуванням селянства. А група на чолі із Й.Сталіним виступали за форсовану індустріалізацію з високими темпами промислового розвитку за рахунок інших сфер виробництва, насамперед сільського господарства

Проявом ставлення правлячих кіл до непубу були методи, якими вирішувалися періодичні економічні кризи, що мали місце в другій половині 1920-х років. Так, якщо у 1925, 1927-1928 роках держава використовувала економічні методи регулювання, то вже під час кризи 1928-1929 років відбулося повернення до воєнно-комуністичних методів, насильницької експропріації хліба у селян.

Дискусію завершили висновком, що неп – це короткий період у розвитку радянського суспільства, надалі визначним напрямком розбудови економіки повинна стати форсована індустріалізація. Сталося це у 1929р. Цей рік Сталін назвав роком «великого перелому» та «стрибком до соціалізму».

Запитання до здобувачів освіти:

1. Що таке «індустріалізація»?
2. Коли була прийнята постанова про проведення індустріалізації?
3. Назвіть головну причину проведення індустріалізації?
4. Складовою якої політики була індустріалізація?

2. Перехід до директивної економіки. Стахановський рух

Викладач: Дискусією про індустріалізацію та програму прискорення її темпів – «надіндустріалізацію» супроводжувалася боротьба за владу, яка закінчилась тим, що опозицію на чолі з Л.Троцьким було розгромлено. Вже на XV з'їзді ВКП(б), у грудні 1927 р., було схвалено директиви першого п'ятирічного плану на 1928/29 – 1932/33 рр., які передбачали середньорічні темпи приросту промислової продукції на 16%.

Група на чолі із Й. Сталіним зробила вибір на користь прискореного розвитку важкої промисловості за рахунок інших сфер виробництва. Головними джерелами накопичення засобів для індустріалізації стали:

- «перекачування» коштів із села в місто;
- з легкої і харчової промисловості;
- збільшення прямих і непрямих податків;
- внутрішні позики;
- розширення продажу горілки (в 1927 р, завдяки ньому
- бюджет одержав понад 500 млн. крб.,
- 1930 р. — 2,6 млрд., а 1934 р. — 6,8 млрд. крб.);
- збільшення експорту за кордон;

- випуск паперових грошей, не забезпечених золотом;
- режим економії ((тільки протягом 2,5 року за рахунок скорочення адміністративно-управлінських витрат було заощаджено майже 65 млн. крб)
- у великих масштабах використовували неоплачену працю мільйонів в'язнів ГУЛАГу;
- соціалістичні змагання;
- стахановський рух (рекордоманія);

Доповідь здобувача освіти на тему (випереджальне завдання):

«Постать в історії – Олексій Стаханов»

Виконання вправи: Робота здобувачів освіти з агітаційними плакатами.

Викладач: Перед вами на слайдах, представлені агітаційні плакати періоду Сталінської модернізації. Розкажіть, про що свідчать ці агітаційні плакати та вгадайте ще одне джерело індустріалізації.

Обговорення відповідей.

Запитання до здобувачів освіти:

1. Що таке «директивна економіка»?
2. Чому Сталіну заважав НЕП?
3. Перелічить джерела індустріалізації
4. Хто такий О.Стаханов?

Здоров'язберігаюча хвилинка. Виконання вправи «Гімнастика для очей».

Викладач коментує виконання порядку вправ для очей згідно із відеорядом у ролику.

Посилання: <https://youtu.be/qWPw0h4KPLQ?feature=shared>

3. Здійснення індустріалізації. Перші п'ятирічки.

Викладач: Індустріалізація відбувалася згідно з розробленим п'ятирічним планом і пройшла кілька етапів:

1 - й етап. 1926 – жовтень 1928 р. – початок індустріалізації і підготовка до її форсування.

2-й етап. 1928-1932 рр. – перша п'ятирічка, форсований ривок у розвитку важкої промисловості (з темпами 20—22 %)

3-й етап. 1933-1937 рр. – подальший розвиток індустріалізації «вглиб»: завдяки спаду середньорічних темпів промислового розвитку до 13-14 % з'явилася можливість більше уваги приділяти підготовці кваліфікованих кадрів, ліквідації фінансових збитків, зниженню собівартості, освоєнню нової техніки.

4-й етап. 1938-1941 рр. – третя п'ятирічка, спад виробництва.

Під час перших п'ятирічок (1928-1932, 1933-1937) вдалося частково реалізувати плани індустріалізації.

Результати перших п'ятирічок:

а) створене сільськогосподарське машинобудування: ХТЗ у 1932 р. давав 16,8 тис. тракторів, Запорізький завод «Комунар» спеціалізувався на зернових комбайнах, Харківський «Серп і молот» виробляв молотилки;

б) закладено енергетичну базу: в 1932 р. запрацювали Зуївська ДРЕС і Дніпрогес з п'ятьма агрегатами по 62 тис. кВт кожний (чотири агрегати такої ж потужності вступили до дії у роки другої п'ятирічки);

в) розширено й оновлено металургійну базу: споруджено три металургійні заводи – «Запоріжсталь», «Криворіжсталь», «Азовсталь»;

г) здійснено реконструкцію об'єктів-гігантів: Луганського паровозобудівного заводу; чотирьох металургійних заводів у Макіївці, Дніпродзержинську, Дніпропетровську, Комунарську;

д) ліквідовано безробіття;

е) побудовано і пущено нові підприємства – Харківський турбінний, Краматорський машинобудівний, Горлівський азотно-туковий заводи.

Під час проведення індустріалізації виникали певні труднощі:

- величезні за масштабами перетворення здійснювалися на гігантській території, це вкрай загостило проблеми розвитку інфраструктури (дороги, мости тощо), стан якої не відповідав новим потребам;

- нестача коштів (країна могла розраховувати тільки на внутрішні джерела фінансування);

- обмаль кваліфікованих кадрів робітників та інженерно-технічних працівників;

- на більшості заводів і фабрик було застаріле обладнання, значну частину необхідних для модернізації машин і устаткування вітчизняна промисловість не виробляла;

- індустріалізація була першою в історії безпрецедентною спробою планового розвитку важкої промисловості.

Але незважаючи на ці труднощі індустріалізація тривала і дала певні результати.

Підсумки індустріалізації:

- Попри заплановані показники, жодну з п'ятирічок не виконали
- Ринкову економіку замінила директивна
- Піднесення відбувалось до 1937 р., після чого почалося різке гальмування.

- СРСР (УСРР) перетворився в могутню індустріальну державу.

- У структурі економіки зростає частка військово-промислового комплексу

- Збільшення кількості робітників (більшість не кваліфіковані)

- Диспропорція у промисловому потенціалі УСРР

- Монополізм державної власності, відсутність конкуренції

- Урбанізація швидкими темпами

- Зниження життєвого рівня населення

Питання до здобувачів освіти:

- 1.Що таке «п'ятирічка»?
- 2.Назвіть хронологічні рамки перших п'ятирічок
- 3.Які труднощі виникли під час проведення індустріалізації?
- 4.Якими були підсумки індустріалізації?

VI. Закріплення та систематизація набутих знань (8 хв).

- *Опрацювання тестових завдань розміщених на платформі Kahoot для закріплення теми уроку.*

Посилання: https://kahoot.it/challenge/02481970?challenge-id=d4af8b83-0856-4d44-954d-a7e9c90c7dc2_1709472380950

- *Відзначення переможців тестування, виставлення оцінок за активну роботу на уроці, за доповіді.*

VII. Підсумки уроку. (5 хв)

Заключне слово викладача: Індустріалізація поклала початок інтенсивному розвитку промисловості. Збільшилась питома вага великої промисловості. Україна стала головною промисловою базою СРСР. В Україні промисловість розвивалась переважно у Донецько-Придніпровському районі, що обмежувало можливості розвитку інших регіонів. Індустріалізація здійснювалась за кошти селян через «ножиці цін». І хоча індустріалізація привела до великих зрушень, вона практично не позначилась на добробуті людей, оскільки результати праці стимулювалися здебільшого позаекономічними методами.

Виконання вправи «Закінчи речення»:

Викладач: Пропонуємо вам доповнити запропоновані речення щодо підсумків сьогоднішнього уроку.

1. Сьогодні на уроці ми...
2. Найбільше мені сподобалося....
3. Я дізналася...
4. Найбільше труднощів я відчула...
5. Я оцінюю свою роботу....

VIII. Домашнє завдання. (1 хв)

- Опрацювати тему уроку в підручнику - § 28.

посилання: <https://shkola.in.ua/2270-istoriia-ukrainy-10-klas-burneiko-2018.html>

- Переглянути відео з теми «Сталінська індустріалізація» за посиланням: <https://cutt.ly/WDRVA6>

- Заповнити таблицю в робочому зошиті «Позитивні та негативні наслідки індустріалізації».

- Для більшого розуміння теми уроку, виконайте тестові завдання за посиланням: <https://naurok.com.ua/test/join?gamecode=2730271>
- На високий рівень: підготувати презентацію на 5-7 слайдів з теми «Досягнення перших п'ятирічок».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурнейко І.О., Хлібовська Г.М., Крижановська М.Є., Наумчук О.В. Історія України. Рівень стандарту: підруч. для 10 кл. закл. заг. серед. освіти. – Тернопіль: Астон, 2018. – 302с.
2. Матеріали до уроків. Індустріалізація в Україні.
URL: <https://naurok.com.ua/industrializaciya-radyansko-ukra-ni-191479.html>
3. Методична розробка уроку з курсу «Історія України» за підручником В. Власова, С. Кульчицького «Історія України. Рівень стандарту» (10 клас). URL: <https://naurok.com.ua/urok-forsovana-industrializaciya-radyansko-ukra-ni>.
4. 10 клас. Історія України. Форсована індустріалізація. Всеукраїнська школа онлайн.
URL: <https://youtu.be/AXOZGXt62zA?feature=shared>
5. Тестові завдання НМТ (ЗНО) онлайн 2007-2024рр. Веб-сайт ЗНО-ОНЛАЙН.
URL: <https://zno.osvita.ua/ukraine-history>

*Державний навчальний заклад
«Регіональний центр професійної освіти
швейного виробництва та сфери послуг
Харківської області»*

Розробка уроку для I курсу з предмету «Історія України»

Тема програми:

*Розділ 3.
«В боротьбі за українську
незалежність.»*

Тема уроку:

*«Нові тенденції розвитку
культури 1914 – 1921 рр.
Освіта. Наука.
Мистецтво. Релігійне
життя.»*

*Розробила викладач
Одерій Тетяна Вікторівна*

Група: група № 3

Професія: Перукар (перукар – модельєр)

Тема програми: Розділ 3. «В боротьбі за українську незалежність.»

Тема уроку: «Нові тенденції розвитку культури 1914 – 1921 рр.
Освіта. Наука. Мистецтво. Релігійне життя.»

Мета уроку:

- **навчальна:** засвоїти особливості піднесення української культури у 1914–1921 рр., специфіку розвитку мистецтва, освіти і науки за часів УНР, Української Держави, ЗУНР та УСРР;
- **розвивальна:** розвивати в здобувачів освіти уміння аналізувати та систематизувати матеріал, робити висновки, здійснювати порівняння історичних явищ та подій, удосконалювати навички роботи з історичними джерелами;
- **виховна:** сприяти патріотичному вихованню здобувачів освіти, а також виховувати в них естетичні смаки та уподобання.

Компетентності: хронологічна компетентність; просторова компетентність; інформаційна компетентність; логічна компетентність.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Методи проведення уроку: словесні (розповідь, пояснення, бесіда, лекція, інструктаж), наочні (ілюстрація, демонстрація, самостійне спостереження), практичні (досліди, вправи, графічні роботи).

Форма організації навчальної діяльності: дистанційне навчання.

Матеріально-методичне та дидактичне забезпечення, оснащення уроку:

- комп'ютер (ноутбук, телефон, планшет);
- презентація;
- розширення для Google Chrome «Google Meet Breakout Rooms»;
- дидактичні матеріали: «Дорожня карта здобувача освіти» (Jamboard); онлайн тести; історичні джерела; відеоролики; інтерактивні вправи: «Дешифрувальник», «Асоціативний куш», «Мікрофон», «Кольоровий водоспад»);
- підручник історія України (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / Власов В. С., Кульчицький С.В. – К.: Літера ЛТД, 2018р.;
- посилання на тестові завдання на сайті «Всеосвіта»:
<https://vseosvita.ua/test/start/yde299;>

- посилання на тестові завдання на сайті «На Урок»: <https://naurok.com.ua/test/novi-tendenci-rozvitku-kulturi-1914-1921-rr-osvita-nauka-mistectvo-reliqiyne-zhittya-2776649.html>;
- посилання на інтерактивну вправу на сайті «learningapps.com»: <https://learningapps.org/display?v=psjxhdh3524>;
- посилання на дорожню карту здобувача освіти: https://jamboard.google.com/d/1PU30-jW8KTvSyk-nd-vaw04mQ0QZz3GHGPb_qtpssEI/edit?usp=sharing;
- посилання на презентацію: <https://docs.google.com/presentation/d/1eVnpplnn6F1ni70qkmbLuL0yA6BqjBNo/edit?usp=sharing&ouid=108766225071787380935&rtpof=true&sd=true> ;
- посилання на підручник: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/pidruchnyky-10-klas-2018/04-istoriya-ukrainy-10-klas/hist-ukr-10-standart-sait.pdf>;
- посилання на відеоролик «День в історії. Заснували Національну академію наук»: https://drive.google.com/file/d/1GIItPS-LsOunK0slYYa-jR8L3U0_4DMDP/view?usp=drive_link;
- посилання на відеоролик «Люди свободи. Георгій Нарбут.»: https://drive.google.com/file/d/10rdALGUf9xhRScXMKPyq-Zjs-EMZPjOI/view?usp=drive_link;

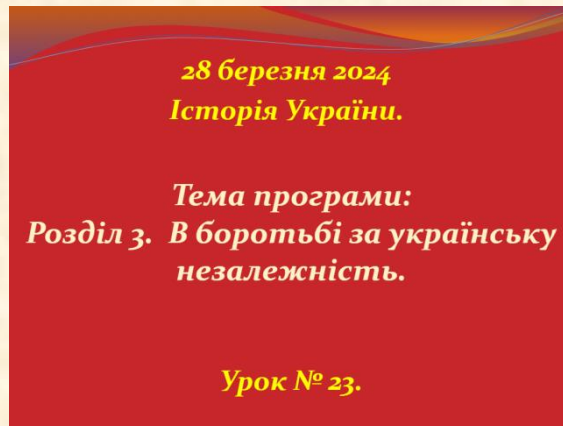
Міжпредметні зв'язки: «Всесвітня історія», «Географія», «Українська мова», «Українська література», «Громадянська освіта».

План – схема уроку

	<i>Етап уроку</i>	<i>Терміни</i>	<i>Форми і методи навчання</i>
1	Організаційний момент	3 хв	Повідомлення викладача
2	Повідомлення теми і мети уроку	5 хв	ІВ «Дешифрувальник»; ІВ «Асоціативний куш»; ІВ «Мікрофон»
3	Актуалізація опорних знань	2 хв	ІВ «Мозкова атака»
4	Мотивація навчання	1 хв	Повідомлення викладача
5	Вивчення нового матеріалу	23 хв	Складання схеми; Робота з історичними джерелами; Робота в групах; Робота з історичною інформацією; Тестування
6	Закріплення і корекція нових знань, умінь і навичок	5 хв	Тестування
7	Підсумки уроку	2 хв	Повідомлення викладача
8	Рефлексія	3 хв	ІВ «Кольоровий водоспад»
9	Домашнє завдання (різнорівневе)	1 хв	Пояснення, інструктаж

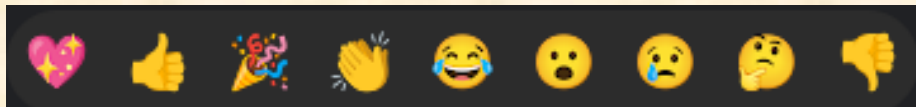
Хід уроку:

(показ слайду 1 (титульний) презентації)

1. Організаційний момент (3 хв)

Викладач вітається, перевіряє приєднання здобувачів освіти до відеоконференції на платформі Google Meet, перевіряє готовність здобувачів освіти до уроку та нагадує правила безпечної поведінки під час дистанційного навчання та під час повітряної тривоги. Викладач пропонує поставити у чаті смайлик, який відповідає настрою здобувачів освіти на початку уроку.

2. Повідомлення теми та мети уроку (5 хв)

Інтерактивна вправа «Дешифрувальник»

Викладач пропонує здобувачам освіти розгадати ребус, показаний на слайді презентації.

(показ слайду 2 презентації)

Інтерактивна вправа «Асоціативний куц»

Викладач пропонує здобувачам освіти створити асоціативний куц зі словом «культура» https://jamboard.google.com/d/1PU30-jW8KTvSyk-nd-yaw04mQ0QZz3GHGPb_qtpssEI/edit?usp=sharing

1. Що для вас означає слово «культура»?

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

1. Дайте визначення поняттю «культура».
2. Що входить до поняття «культура»?

(показ слайду 3 презентації).

Культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, що об'єднує науку, освіту, літературу, мистецтво, мораль, уклад життя

3. Про що вам говорять дати 1914 р., 1918 р., 1921 р.?

(показ слайду 4 презентації).

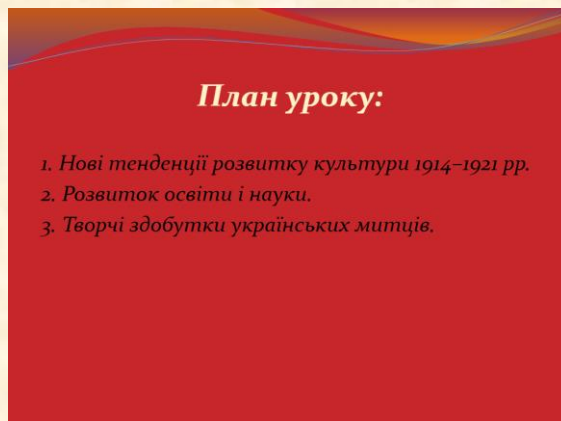
Тема уроку:
«Нові тенденції розвитку культури України 1914–1921 рр. Освіта. Наука. Мистецтво. Релігійне життя.»

Мета уроку:

засвоїти особливості піднесення української культури у 1914–1921 рр., специфіку розвитку мистецтва, освіти і науки за часів УНР, Української Держави, ЗУНР та УСРР.

Розгадавши ребус та попрацювавши з поняттями та датами здобувачі освіти з допомогою викладача визначають тему уроку та записують її до зошиту. Викладач оголошує план уроку, здобувачі освіти записують його до зошиту.

(показ слайду 5 презентації).

План уроку:

1. Нові тенденції розвитку культури 1914–1921 рр.
2. Розвиток освіти і науки.
3. Творчі здобутки українських митців.

(показ слайду 6 презентації).

Викладач зачитує епіграф.

Епіграф уроку:

Живи, Україно, живи для краси,
Для сили, для правди, для волі!
Шуми, Україно, як рідні ліси,
Як вітер в широкому полі.
О. Олесь

3. Актуалізація опорних знань (2 хв)

Інтерактивна вправа «Мозкова атака»

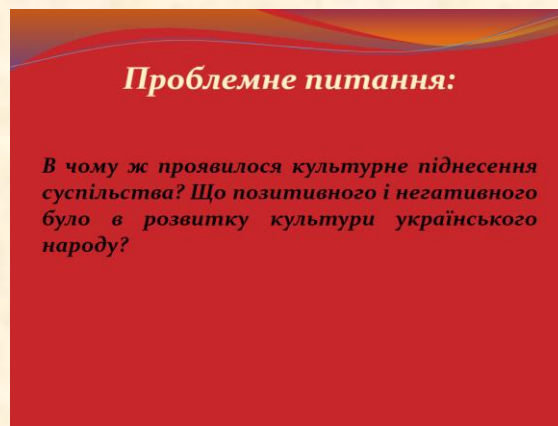
1. Яким був стан освіти в Україні на початку ХХ ст.?
2. Пригадайте, які державні утворення існували на території України з початку Української революції?
3. Які процеси відбувалися в Україні в 1917–1921 рр.?

4. Мотивація навчальної діяльності (1 хв)

Викладач:

Революції, національно-визвольні змагання, громадянська війна, збройне втручання військ інших держав – усе це вкрай несприятливо позначилося на усіх матеріальних виявах тогочасного життя. Проте культурний процес у ті трагічні роки не уповільнився, а прискорився. Революція знищила самодержавний лад – основне гальмо на шляху розвитку національної культури.

(показ слайду 7 презентації).

В чому ж проявилось культурне піднесення суспільства? Що позитивного і негативного було в розвитку культури українського народу?

Пропоную з'ясувати сьогодні ці питання, щоб відштовхуючись від досягнень та проблем у розвитку культури нашого народу, ми могли справді працювати для розвитку нашої країни і у наш час!

5. Вивчення нового матеріалу (23 хв)

Викладач оголошує роботу над першим пунктом плану уроку та завдання для здобувачів освіти.

1. Нові тенденції розвитку культури 1914–1921 рр.

(показ слайду 8 презентації).

За розповіддю викладача заповніть схему
«Позитивні та негативні фактори
впливу на розвиток культури»

Позитивні фактори	Негативні фактори

Завдання здобувачам освіти: (4 хв)

Складання схеми.

За розповіддю викладача з використанням додаткових матеріалів (слайди 9, 10, 11, презентації) заповніть схему «Позитивні та негативні фактори впливу на розвиток культури».

(показ слайду 9 презентації).

Умови розвитку української культури
Чинники, які впливали на розвиток української культури

НЕГАТИВНІ

- ❖ розкол суспільства на різні політичні табори, висока політизація культури;
- ❖ постійна зміна політичних режимів, які проводили власну політику у всіх сферах суспільного життя і, відповідно, в культурі, деякі з режимів здійснювали репресії проти діячів культури;
- ❖ в умовах громадянської війни у суспільстві панували нетерпимість, жорстокість, людське життя знецінилося;
- ❖ економічна розруха, невлаштованість життя не сприяли розвитку культури;
- ❖ еміграція провідних діячів культури за кордон.

Викладач:

Визвольна боротьба українського народу 1914-1921 рр. відкрила нову сторінку в історії його культури.

Кожен політичний режим, що утверджувався в Україні, прагнув вести власну лінію в галузі культури. Кожен з них спирався на соціально і національно близькі йому верстви населення, у тому числі інтелігенцію, діячів культури, освіти, мистецтва, усіяко підтримуючи їх, при цьому залишаючись байдужим, а то й непримиренно ворожим до інших.

- ❖ з падінням царського режиму припинилося переслідування українських митців, української мови та культури;
- ❖ Уперше за майже півтори сотні років виникли умови для розвитку української культури на державному рівні. (До складу національного органу влади — Центральної Ради — увійшли відомі діячі української культури: письменник і

драматург Володимир Винниченко, поети — Микита Сріблянський (Шаповал), Микола Вороний; літературознавці — Сергій Єфремов, Павло Зайцев; мистецтвознавці — Дмитро Антонович і Микола Біляшівський; письменники — Володимир Леонтович, Олександр Лотоцький, Гнат Михайличенко, Андрій Заливчий, Людмила Старицька-Черняхівська та ін. Вони прагнули зробити все, щоб українська нація якнайшвидше утвердила себе політично й культурно).

- ❖ українські держави у міру можливого фінансово і матеріально підтримували розвиток української культури (прикладом може бути діяльність гетьмана Павла Скоропадського, який не шкодував коштів на розвиток культури, за його часів зарплата академіка прирівнювалась до зарплати заступника міністра);
- ❖ будь-які значні революційні зміни давали можливість розкрити талант творчої молоді;
- ❖ не існувало обмежень в реалізації митцями своїх творчих виявів. Розмаїття стилів і жанрів;

(показ слайду 10 презентації).

- ❖ розкол суспільства на різні політичні табори. Висока політизація культури (особливо яскраво ми це бачимо на прикладі більшовиків, які, щоб зміцнити свою диктатуру, взяли курс на ідеологізацію культури. Мережа культурно-освітніх закладів, що швидко розбудовувалась, використовувалась для комуністичного виховання мас. Велику увагу більшовики приділяли усній агітації і пропаганді, яку здійснювали під час мітингів, конференцій, лекцій тощо; монументальній пропаганді. Радянська влада закрила всі буржуазні газети).
- ❖ постійна зміна політичних режимів, які проводили власну політику у всіх сферах суспільного життя і, відповідно, в культурі. Деякі з режимів здійснювали репресії проти діячів культури;
- ❖ в умовах громадянської війни у суспільстві панували нетерпимість, жорстокість, людське життя знецінилося;
- ❖ економічна розруха, невлаштованість життя не сприяли розвитку культури;
- ❖ еміграція провідних діячів культури за кордон.

(показ слайду 11 презентації).

У таких умовах культурний процес в Україні набував своєрідних, властивих лише цій історичній добі, проявів і форм.

Отже, давайте перевіримо, які ж позитивні та негативні фактори впливали на розвиток культури.

(показ слайду 12 презентації).

(показ слайду 13 презентації).

Робота з історичними джерелами.
Опрацюйте наведені джерела та дайте відповідь на запитання:
Які завдання в галузі розвитку культури визначали як першочергові в діяльності української влади представники української науки і культури?

I. З листа В. Винниченка до С. Чикаленка
«...Поки я почуваю в собі сили, я постараюсь зробити все, щоб прислужитись нашій національній справі. Всякими путями, всякими способами, а ми мусимо стати на рівні з передовими націями. Це мета, для якої варто жити й працювати.»

II. Із роботи І. Огієнка
«Мова, це наша національна ознака, в мові – наша культура, ступінь нашої свідомості, і поки живе мова – житиме і народ як національність. Не стане мови – не стане й національності: вона геть розрушиться поміж дужчим народам.»

III. Зі звернення групи наукових і культурних діячів до Ради Міністрів Української Держави (червень 1918 р.)
«...негайно широко поставити справу реєстрації, охорони та збору пам'яток української культури в різних її формах і користування цим для виховання народних мас у дусі розвитку поваги до минулого своєї батьківщини, на підвалинах якого, за умови правильно поставленої національної школи, у народу виховувалась би істинна, здорова любов до батьківщини, яка породжувала б творчу діяльність, а не руйнування культурних багатств країни, як це ми спостерігаємо зараз.»

Завдання здобувачам освіти: (4 хв)

Робота з історичними джерелами.

**Опрацюйте наведені джерела та дайте відповідь на запитання:
Які завдання в галузі розвитку культури визначали як першочергові в діяльності української влади представники української науки і культури?**

I. З листа В. Винниченка до Є. Чикаленка

«...Поки я почуваю в собі сили, я постараюсь зробити все, щоб прислужитись нашій національній справі. Всякими путями, всякими способами, а ми мусимо стати на рівні з передовими націями. Це мета, для якої варто жити й працювати.»

II. Із роботи І. Огієнка

«Мова, це наша національна ознака, в мові — наша культура, ступінь нашої свідомості, і поки живе мова — житиме і народ як національність. Не стане мови — не стане й національності: вона геть розрушиться поміж дужчим народом».

III. Зі звернення групи наукових і культурних діячів до Ради Міністрів Української Держави (червень 1918 р.)

«...негайно широко поставити справу реєстрації, охорони та збору пам'яток української культури в різних її формах і користування цим для виховання народних мас у дусі розвитку поваги до минулого своєї батьківщини, на підвалинах якого, за умови правильно поставленої національної школи, у народу виховувалась би істинна, здорова любов до батьківщини, яка породжувала б творчу діяльність, а не руйнування культурних багатств країни, як це ми спостерігаємо зараз».

Здобувачі освіти дають відповідь на питання.

Викладач оголошує роботу над другим пунктом плану уроку та завдання для здобувачів освіти.

2. Розвиток освіти і науки

(показ слайду 14 презентації).

Робота в групах. Опрацюйте дані таблиці та дайте відповідь на запитання: У чому спільне та відмінне в політиці різних урядів в галузі освіти і науки?	
Заходи в галузі освіти і науки	
Центральна Рада	- Початок розбудови української школи. Засновано 53 українські гімназії; - грудень 1917 р. – відкриття Української академії наук;
Гетьманат II. Скоропадського	- Розбудова мережі українських гімназій (150), поступова українізація освіти; - розробка чіткої тарифної сітки, заснування стипендій; - 1918 р. – відкриття українських університетів у Києві та Кам'янці-Подільському; - листопад 1918 р. – відкриття Української академії наук, очолюваної Володимиром Вернадським.
Директорія	- Освітня політика не виходила за межі декларацій про підтримку й розвиток української освіти, оскільки Директорія доводилось вести постійні бойові дії, а також вона не контролювала тривалі час певні території.
Радянська влада	- Кампанія з ліквідації неписьменності (лікнеп); - створення єдиної трудової школи (навчання 7 років); - скасування плати за навчання, введення стипендій; - з метою підготовки до навчання у вузах почали організовувати робітфак (робітничі факультети). - закриття університетів, створення на їх основі інститутів народної освіти; - жорсткий контроль державних органів за діяльністю культурних та наукових установ; - підтримка діячів культури з ідейних мотивів (якщо діячі творили на засадах пролетарської культури).
Пролетарська культура – культура, яка обов'язково повинна була відповідати партійній ідеології та завданням комуністичного будівництва, головним з яких було завдання ліквідації неграмотності.	

Завдання здобувачам освіти: (5хв)

Робота в групах.

Викладач зачитує склад двох груп, в які здобувачів освіти додаток об'єднав автоматично та оголошує завдання.

Опрацюйте дані таблиці «Заходи в галузі освіти і науки» та дайте відповідь на запитання:

У чому спільне та відмінне в політиці різних урядів в галузі освіти і науки?

Заходи в галузі освіти і науки

Центральна Рада	- Початок розбудови української школи. Засновано 53 українські гімназії; - грудень 1917 р. – відкриття Української академії мистецтв.
Гетьманат П. Скоропадського	- Розбудова мережі українських гімназій (150), поступова українізація освіти; - розробка чіткої тарифної сітки, заснування стипендій; - 1918 р. – відкриття українських університетів у Києві та Кам'янці-Подільському; - листопад 1918 р. – відкриття Української академії наук, очолюваної Володимиром Вернадським.
Директорія	Освітня політика не виходила за межі декларацій про підтримку й розвиток української освіти, оскільки Директорії доводилось вести постійні бойові дії, а також вона не контролювала тривалий час певні території.
Радянська влада	- Кампанія з ліквідації неписьменності (лікнеп); - створення єдиної трудової школи (навчання 7 років); - скасування плати за навчання, введення стипендій; - з метою підготовки до навчання у вузах почали організовувати робітфаки (робітничі факультети). - закриття університетів, створення на їх основі інститутів народної освіти; - жорсткий контроль державних органів за діяльністю культурних та наукових установ; - підтримка діячів культури з ідейних мотивів (якщо діячі творили на засадах <i>пролетарської культури</i>).

Пролетарська культура – культура, яка обов'язково повинна була відповідати партійній ідеології та завданням комуністичного будівництва, головним з яких було завдання ліквідації неграмотності.

Здобувачі освіти представляють результати роботи в групах. Відповідає один представник групи.

(показ слайду 15 презентації).

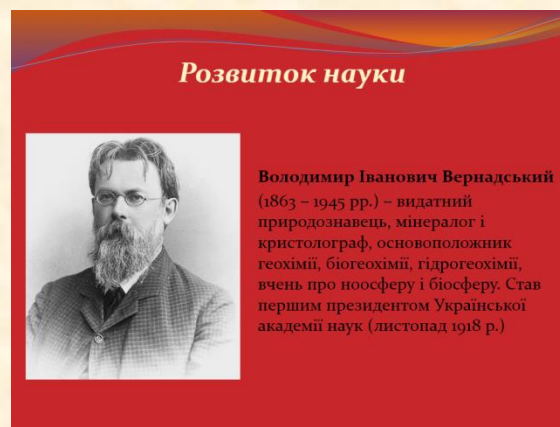
Завдання здобувачам освіти: (3 хв)

Робота з історичною інформацією.

Прослухайте розповідь викладача про значення створення Української Академії наук та про відомих українських вчених.

У листопаді 1918 р. П. Скоропадський затвердив закон про заснування Української академії наук (УАН). Академія мала три відділи: історико-філологічний, фізико-математичний та соціально-економічний. Першим президентом УАН став Володимир Вернадський. Президію та перших академіків призначив уряд, а інших членів мали обирати академіки. Гетьманський уряд знайшов можливість налагодити гідне фінансування Академії.

(показ слайду 16 презентації).

Академія отримала режим максимального сприяння, статус самоврядної юридичної особи, а також право на заснування наукових закладів, безмитне і позацензурне отримання літератури і наукового обладнання, присвоєння ступеня доктора наук, організацію наукових форумів. Усі наукові видання УАН мали виходити українською мовою, а за бажанням авторів — й іншими мовами.

(показ слайду 17 презентації).

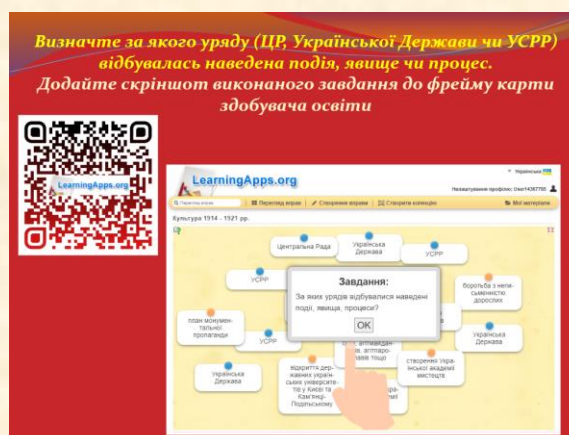
Перегляд відеоролика «День в історії. Заснували Національну академію наук»
<https://drive.google.com/file/d/1F431zoFzM2-6tV6-wEbvKOWB2vVx1q5S/view?usp=sharing>

(показ слайду 18 презентації).

В цей час активно працювала ціла плеяда видатних вчених серед них: історик Дмитро Багалій, геофізик Володимир Вернадський, філолог Агатангел Кримський, біохімік Олександр Палладін, містобудівник Євген Патон, хімік Лев Писаржевський, педагог Олександр Музиченко та ін.

(показ слайду 19 презентації).

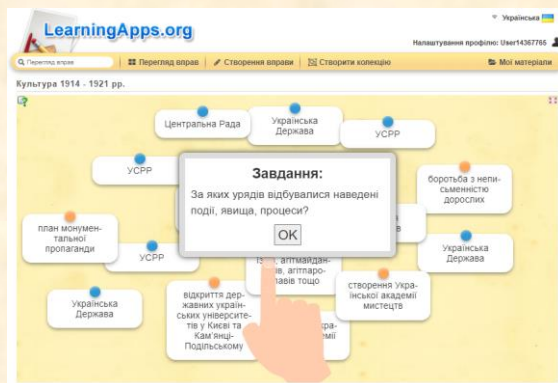

Завдання здобувачам освіти: (3 хв)

Первинне закріплення до другого пункту плану.

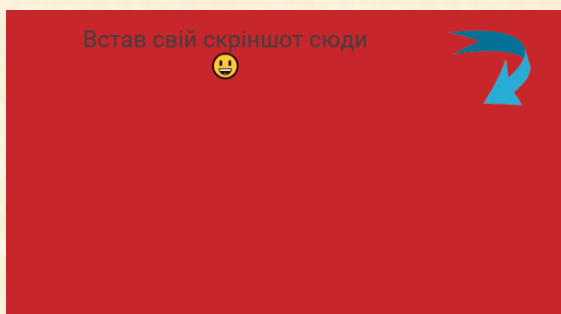
Визначте за якого уряду (ЦР, Української Держави чи УСРР) відбувалась наведена подія, явище чи процес:

<https://learningapps.org/display?v=psjxhdh3524>

Додайте скріншот виконаного завдання до фрейму карти здобувача освіти:

https://jamboard.google.com/d/1PU30-jW8KTVsyk-nd-vaw04mQ0QZz3GHGPb_qtpssEI/viewer?f=13

Викладач оголошує роботу над третім пунктом плану уроку та завдання для здобувачів освіти.

3. Творчі здобутки українських митців.

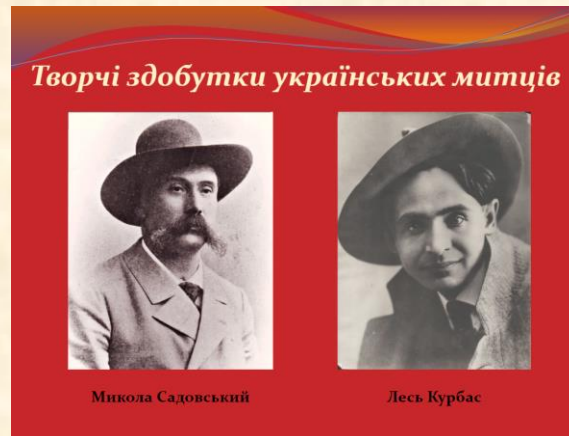

Завдання здобувачам освіти: (3 хв)

Тестування

За розповіддю викладача з'ясуйте творчі здобутки українських митців. Співвіднесіть прізвища діячів мистецтва та галузь їх творчості. Виконайте тестування за посиланням: <https://vseosvita.ua/test/start/yde299>

(показ слайду 20 презентації).

Відчутних змін зазнало в цей період українське мистецтво, й особливо театр під керівництвом Миколи Садовського. У його репертуарі були п'єси Тараса Шевченка, Івана Франка, Михайла Старицького, Марка Кропивницького, Лесі Українки та інших.

Театральна молодь об'єдналася в товариство «Молодий театр у Києві», яке очолив Лесь Курбас. Він наполягав на перевагах «європейства у національній формі» з новими цінностями, на відміну від попередньої провінційності українського театру. Усе було незвичне в організації цього театру: і те, що він складався з акторів з театральною освітою, і те, що було сформульовано його творчу платформу, і те, що труп була юридично оформлена й мала статут, де регламентувалися права художньої ради, права й обов'язки режисера.

У цей складний час вдалося заснувати Український театр драми й опери. Театральне життя не обмежувалося лише столицею. Тривала діяльність Харківського міського театру, Одеської російської опери, Маріупольського драматичного театру та інших.

(показ слайду 21 презентації).

Активну участь у творенні української музики в цей час брали молоді митці Михайло Вериківський, Григорій Верьовка, Віктор Косенко, Пилип Козицький, Олександр Кошиць, Микола Леонтович, Лев Ревуцький, Кирило Стеценко та ін. За гетьманату в Києві було створено Перший український національний хор під керівництвом Олександра Кошиця, який згодом перетворився на Державну українську мандрівну капелу (в аббревіатурі — «ДУМКА»). У низці міст України, зокрема Харкові, Полтаві, виникли професійні хори, капели бандуристів.

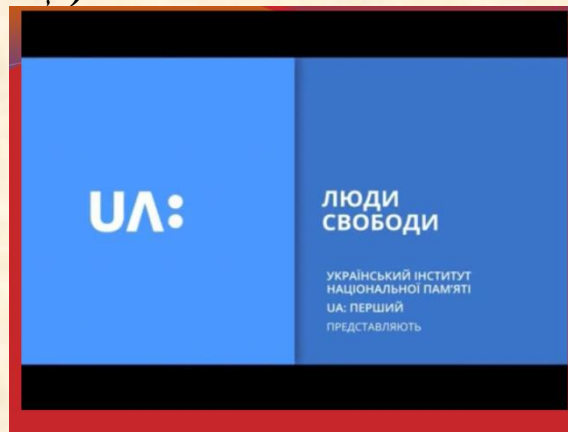
(показ слайду 22 презентації).

Важливим явищем в українському мистецтві стало відкриття у грудні 1917 р. Української академії мистецтв (засновники академії — Василь і Федір Кричевські, Михайло Бойчук, Георгій Нарбут, Михайло Жук та ін.). Вона стала центром підготовки майстрів живопису, різьбярства, гравюри та художніх промислів.

Завдяки діяльності митців академії мистецтв розвивалась українська графіка. У роки Української революції Георгій Нарбут розробив ескізи герба УНР, грошових знаків, поштових марок, ілюстрував книги. Георгій Нарбут зумів не тільки створити величезну колекцію графічних рисунків, а й зацікавив своєю творчістю талановиту молодь (згодом заснував школу молодих графіків).

(показ слайду 23 презентації).

Перегляд відеоролика «Люди свободи. Георгій Нарбут.»

https://drive.google.com/file/d/1dAsEy4peMv7Z08PYN1XkbhwuRIV4q10U/view?usp=drive_link

(показ слайду 24 презентації).

Активно розвивався й жанр політичного плаката. Художники намагалися оперативно реагувати на зміни в суспільному житті. Художньо оформлені політичні плакати були близькими й зрозумілими широкій громадськості.

Викладач перевіряє виконання завдання.

6. Закріплення і корекція нових знань, умінь і навичок (5 хв)

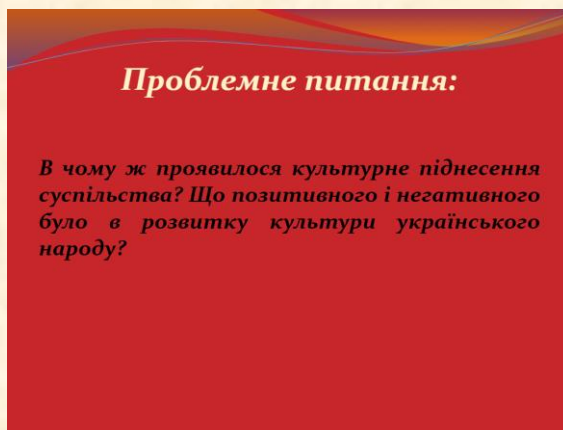
Викладач пропонує роботу над закріпленням вивченого матеріалу та оголошує завдання для здобувачів освіти.

Завдання здобувачам освіти:

1. Тестування з теми за посиланням: <https://naurok.com.ua/test/novi-tendenci-rozvitku-kulturi-1914-1921-rr-osvita-nauka-mistectvo-religiyn-zhittya-2776649.html>

(показ слайду 25 презентації).

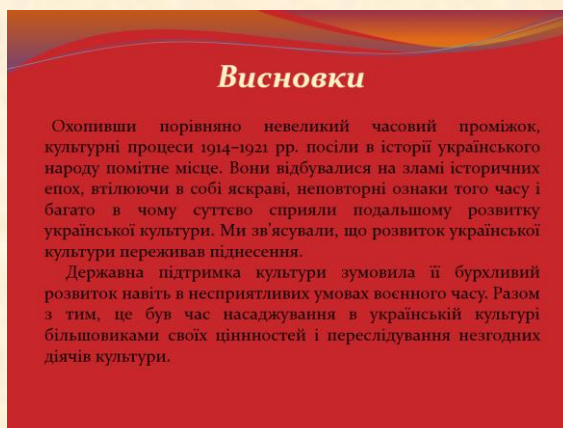

2. Дайте відповідь на запитання:

Що було позитивного в розвитку української культури 1914–1921 рр. та негативного?

7. Підсумки уроку (2 хв)

(показ слайду 26 презентації).

Підсумок викладача:

Охопивши порівняно невеликий часовий проміжок, культурні процеси 1914–1921 рр. посіли в історії українського народу помітне місце. Вони відбувалися на зламі історичних епох, втілюючи в собі яскраві, неповторні ознаки того часу і багато в чому суттєво сприяли подальшому розвитку української культури. Ми зв'язували, що розвиток української культури переживав піднесення.

Державна підтримка культури зумовила її бурхливий розвиток навіть в несприятливих умовах воєнного часу. Разом з тим, це був час насаджування в українській культурі більшовиками своїх цінностей і переслідування незгодних діячів культури.

(показ слайду 27 презентації).

Бажаю, щоб у вашому житті проявлялась любов до кращих здобутків української культури даного періоду і втілювались слова Олександра Олеся, які ви бачите на екрані як епіграф до нашого уроку.

Підсумки уроку, оголошення оцінок

8. Рефлексія (3 хв)

(показ слайду 28 презентації).

Завдання здобувачам освіти.

Інтерактивна вправа «Кольоровий водоспад»

Оцініть продуктивність заняття.

На фреймі Jamboard оберіть квітку, яка відповідає вашим відчуттям наприкінці уроку та перемістіть її в кошик.

https://jamboard.google.com/d/1PU30-jW8KTvSyk-nd-vaw04mQ0QZz3GHGPb_qtpssEI/edit?usp=sharing

Червона - сподобалося заняття або все зрозуміло

Жовта - майже все зрозуміло

Блакитна - погано зрозумів або зовсім не зрозумів навчальний матеріал

Зелена - не сподобалося заняття

9. Домашнє завдання (різнорівневе) (1 хв)

(показ слайду 29 презентації).

Домашнє завдання

- ♦ Опрацювати § 17 підручника.
- ♦ Підготувати повідомлення або проєкт про політику урядів щодо церкви та релігії.

Завдання здобувачам освіти.

Опрацювати § 17 підручника.

Підготувати повідомлення або проєкт про політику урядів щодо церкви та релігії.

ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»

**План уроку
з предмета
«Історія України»
на тему:
«Масові репресії. «Великий
терор» в Україні»**

**Підготувала:
викладач
Наталія ХИЖНЯК**

2024 рік

Тема 4. УКРАЇНА У СКЛАДІ ТОТАЛІТАРНОЇ ІМПЕРІЇ СОЮЗУ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК.

Тема уроку : «Масові репресії. «Великий терор» в Україні».

Мета:

навчальна:

- ❖ формувати основні предметно – історичні компетентності: інформаційну, мовленнєву, логічну, просторову, хронологічну;
- ❖ забезпечити засвоєння здобувачами освіти ключових подій, понять, хронології періоду 1930-х років ХХ ст. в Україні, мету та особливості проведення масових репресій на території УРСР в 1930-1937 роках;
- ❖ розкрити процес утвердження влади Й. Сталіна шляхом «чисток», масових репресій та «великого терору» в Україні;
- ❖ схарактеризувати наслідки сталінських репресій для України;

розвивальна:

- ❖ розвивати навички критичного мислення шляхом аналізу первинних та вторинних історичних джерел, зокрема порівняння із різних історичних інтерпретацій подій;
- ❖ розвивати логічне та історичне мислення, пам'ять, творчі здібності;
- ❖ пояснювати, аналізувати й систематизувати історичний матеріал;
- ❖ вдосконалювати вміння користуватись науковою термінологією;
- ❖ сприяти розвитку історичної свідомості та критичного осмислення минулого;
- ❖ формувати вміння аналізувати, узагальнювати історичний матеріал;
- ❖ формувати навички роботи в групах.

виховна:

- ❖ розвивати інтерес до історії власного народу та вчити пам'ятати і поважати минуле, формувати історичну пам'ять;
- ❖ виховувати почуття національної гідності, поваги до історії власної країни та ціннісного ставлення до культурної спадщини України;
- ❖ на прикладі злочинної суті сталінського тоталітарного режиму виховувати прагнення протистояти злочинним намірам країни – агресора - росії;
- ❖ підвищувати у здобувачів освіти розуміння значущості та здатності збереження своєї національної ідентичності;
- ❖ виховувати почуття національної самосвідомості у дусі поваги до історичної боротьби та здобутків українського народу;
- ❖ сприяти всебічному розвитку здобувачів освіти та формуванню активної життєвої позиції;
- ❖ сприяти розвитку толерантності та вмінню слухати;

- ❖ спонукати здобувачів освіти до подальшого поглиблення історичних знань.

Очікувані результати:

-

знати:

- ❖ хронологічні межі «великого терору», періоду «розстріляного Відродження», масових репресій;
- ❖ дати показових політичних процесів 1920-х – початку 1930-х рр. («Шахтинська справа», справа «Спілки визволення України» тощо);
- ❖ головні місця поховання жертв масових репресій (на національному, регіональному рівнях).;

розуміти:

- ❖ зміст понять: «Великий терор», «геноцид», «коренізація», «культ особи», «розстріляне Відродження», «тоталітарний режим», «масові репресії», «тоталітарна імперія», «українізація», ГУТАБ (ГУЛАГ), «СВУ», «Шахтинська справа»;
- ❖ сутність комуністичного тоталітарного режиму, особливості його проявів в Україні та мету, ідеологічне виправдання репресій в СРСР;
- ❖ суть та наслідки масових репресій в Україні;
- ❖ масові репресії як злочини радянського тоталітарного режиму;
- ❖ взаємозалежності між упродовженням форсованої індустріалізації, насильницької суцільної колективізації, Голодомором 1932 – 1933 років, репресіями та масовим спротивом, поширенням антирадянських антиімперських настроїв;

уміти:

- ❖ встановлювати хронологічну послідовність подій історії України 1921-1939 рр., які відображають репресивну політику радянського тоталітарного режиму щодо громадян УСРР;
- ❖ визначати методи, наслідки інкорпорації України до складу СРСР та передумови, причини, масштаби масових репресій, нищення української інтелігенції;
- ❖ пояснювати сутність та події «Великого терору», усвідомлювати його наслідки;
- ❖ висловлювати власну думку щодо подій, які відбулись в УСРР в 1930-1937 роках.

Тип уроку: комбінований.

Форма уроку: урок-подорож.

Методичні прийоми: робота в малих групах, робота з глосарієм, робота в мережі Інтернет, робота з підручником, інтерактивні вправи - «мікрофон», «мозковий штурм», «ключове проблемне питання».

Форма роботи: індивідуальна, групова, колективна.

Дидактичне забезпечення уроку: віртуальна дошка Padlet, комп'ютер або ноутбук, проєктор, електронна презентація, підручник § 26 ст. 146 - 152 (автори – О. А. Гісем, О. О. Мартинюк, «Історія України», 10 клас, рівень стандарту, в-во «Ранок»), історична карта «Архіпелаг ГУТАБ (рос. ГУЛАГ)», хронологічна таблиця, глосарій до теми, відеоролик «Вірш загиблим внаслідок політичних репресій» (за програмою Movavi Video Editor Plus), вправа «Дерево знань», роздаткові кейси (вправа «Скрайбінг» сервіс PowToon і програма VideoScribe, вправа «Кроссенс», вправа «Математична задача», вправа «Кластер», вправа «Ментальна карта», вправа «Історичний тир», вправа «Хто зображений на фото?», вправа «Хронологічна стрічка часу», вправа «Заповни пропуски в тексті», вправа «Зайві слова», вправа «Валіза знань», вправа «Історія сьогодні ...», тестові завдання до теми «Масові репресії. «Великий терор» в Україні», картка оцінювання рейтингу активності здобувача освіти та шкала переведення балів до оцінки), відео «Архів великого терору», відео вірш Ліни Костенко «Крила».

Міжпредметні зв'язки:

1. Українська література. Розділ: Проза 1920-1930-х років. Тема: Я (Романтика). Микола Хвильовий.
2. Зарубіжна література. Тема: Колгосп тварин. Джорж Оруелл.
3. Всесвітня історія. Тема: Радянський Союз. «Договірна федерація» радянських республік. Утворення СРСР. Особливості комуністичного тоталітарного режиму. Сталінізм.
4. Географія. Тема: Українська держава.
5. Інформатика. Тема: Робота в мережі Інтернет.
6. Математика. Тема: Розв'язування задач.

Основні терміни та поняття: «рік великого перелому», «великий терор», масові репресії, геноцид, «культ особи», СРСР, УРСР, голодомор, колективізація, атеїзм, індустріалізація, куркулі, розкуркулення, позасудові органи, НКВС, «Шахтинська справа», СВУ «Спілка Визволення України», «Розстріляне Відродження», «українські буржуазні націоналісти», показові процеси, «трійки», «ворог народу», ГУЛАГ, Биківня, Сандармох.

Основні дати:

- 1923 р. – XII з'їзд РКП(б) затвердив політику коренізації;
- 1928 р. – «Шахтинська справа»;
- 1928-1931 рр. - перший етап масових репресій;
- 1929 р. - установлення одноосібної влади Й. Сталіна;
- 1929 р. – «Справа СВУ»;
- 1929 р. - за висловом Й. Сталіна, став «роком великого перелому»;
- 1932 – 1933 рр. – штучний голодомор в Україні;
- 1930 – ті рр. – період доби «Розстріляного відродження»;
- 1930-і роки - органи НКВС на площі 10 гектарів розстріляли понад 9500 осіб 58 національностей в лісовому урочищі Сандармох, в Медвеж'єгорському районі Республіки Карелія;

- 1937 - 1940-ті роки - неподалік селища Биківня, в лісовому масиві, нині – північно-східна околиця Києва, за різними даними, закатовано, розстріляно від 15 до понад 100 тисяч осіб;
- 1932-1934 рр. - другий етап масових репресій;
- 1932 р. – розстріл українських кобзарів;
- 1934 р. - початок масових репресій у СРСР;
- 1934 р. - постановою ЦВК і РНК СРСР разом з НКВС створена система таборів ГУТАБ/ГУЛАГ (Головне управління таборів/Главное управление лагерей);
- 7 квітня 1935 р. – прийнято постанову, яка передбачала кримінальне покарання, аж до смертної кари, осіб 12 років;
- грудень 1936 р. - Сталінська конституція СРСР;
- січень 1937 р. - затверджено нову Конституцію УРСР;
- 1936- 1938 рр. - третій етап масових репресій;
- 1937 р. – пік репресій;
- 1937 – 1938 роки - «Великий терор» - найменування періоду в історії СРСР.

Структура уроку

н/п	Етапи уроку	Методи та види навчальної діяльності	Час
I	Організаційний момент.	✚ Метод «Ситуація успіху»	2 хв.
II	Оголошення, представлення теми та мети уроку.	✚ Відеоролик «Вірш загиним внаслідок політичних репресій» ✚ Вправа «Дерево знань»	2 хв.
III	Мотивація навчальної діяльності здобувачів освіти.	✚ Перегляд відео https://www.youtube.com/watch?v=KesYiz26HO0 ✚ Метод «Ключове проблемне питання»	2 хв.
IV	Актуалізація опорних знань, умінь та уявлень здобувачів освіти або підготовка здобувачів освіти до сприйняття нової теми.	✚ Використання віртуальної дошки Padlet https://padlet.com/natalaiznak689/padlet-1i3c00lzdipkr8yk ✚ Вправа «Скрайбінг» ✚ Вправа «Математична задача» ✚ Вправа «Кластер» ✚ Вправа «Кроссенс»	8 хв.
V	Вивчення нового матеріалу.	✚ Робота в творчих групах ✚ Використання віртуальної дошки Padlet та презентація результатів дослідницько-пошукової роботи https://padlet.com/natalaiznak689/padlet-1i3c00lzdipkr8yk	13 хв.

		 Перегляд відео «Архів Великого терору» https://www.youtube.com/watch?v=YITrSNC5DZU Перегляд відео «Сандармох» https://www.youtube.com/watch?v=LGPnT TAJeYU	
VI	Систематизація й узагальнення нових знань і умінь на перетворюючому і творчому рівнях.	 Використання віртуальної дошки Padlet https://padlet.com/natalaiznak689/padlet-1i3c00lzdipkr8yk Вправа «Історичний тир» Вправа «Хто зображений на фото?» Вправа «Заповни пропуски в тексті» Вправа «Зайві слова» Вправа «Хронологічна стрічка часу» Вправа «Працюємо з історичними джерелами»	10 хв.
VII	Підведення підсумків уроку.	 Вправа «Валіза знань» Вправа «Історія сьогодні ...»	4 хв.
VII I	Рефлексія.	 Використання віртуальної дошки Padlet Заповнення картки оцінювання рейтингу активності здобувача освіти Метод «смайлик настрою» Відео вірш Ліни Костенко «Крила» у виконанні Богдана Ступки	2 хв.
IX	Інструктаж з домашнього завдання.	 Робота з підручником та посиленням Вправа «Розпізнай закодоване слово» Вправа «Хмара слів» Вправа «Сенкан» Вправа «Працюємо з історичними джерелами» Вправа «Тестові завдання» для підготовки до НМТ з історії України	2 хв.
	Всього:		45 хв.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент (2 хв.). (Використовується метод «Ситуація успіху»).

Підключення до он-лайн уроку на платформі Google Meet, привітання та мобілізація уваги здобувачів освіти, перевірка присутніх, створення позитивного психоемоційного настрою та сприятливої психологічної атмосфери уроку. Включення здобувачів освіти в діловий ритм уроку. Демонстрування правил роботи на уроці.

Викладач. (слайд 1)

Доброго дня, шановні здобувачі освіти групи К-15/23. Давайте перевіримо підключення до уроку, ввімкніть відеокамери. Слово надаємо старості групи (*староста звітує про кількість присутніх та відсутніх на уроці*). Зачитуються правила поведінки

Викладач. (слайд 2)

Сьогодні у нас незвичайний урок, незвичайний він тим, що ми будемо вчитися навчаючи інших співпрацювати, допомагати один одному, і кожен з нас внесе свій внесок у велику споруду, яка має назву **ЗНАННЯ**. Будьте уважні протягом уроку. Думайте, запитуйте, пропонуйте, відстоюйте свою точку зору, аргументуйте свою думку, наводьте історичні факти, бо шляхом до істини нам іти разом.

На уроці ми будемо: активні, працьовиті, творчі, дисципліновані, уважні. Урок буде продуктивний, цікавий, творчий, навчальний.

Один поет сказав:

*Вважай, ти втратив день,
В який не посміхнувся.*

А щоб не був він втраченим, подивіться одне на одного і посміхніться, подумки побажайте успіхів.

Успіх – це:

У – уміння навчатись і працювати;

С – співробітництво в парах, у групах;

П – подолання труднощів;

І – ініціативність;

Х – хороший настрій.

Усі ці складові необхідні для нашого уроку. Я вам бажаю гарного настрою, посмішок і успіху.

II. Оголошення, представлення теми та мети уроку (2 хв.). (Зачитується відео вірш «Загиблим внаслідок політичних репресій») (слайд 3)

Викладач. З прочитаного вірша ви мабуть здогадалися про що буде йти мова на уроці. Отже, запишіть до зошита тему над якою ми будемо сьогодні працювати: «Масові репресії. «Великий терор» в Україні». (Викладач оголошує тему та мету уроку, здобувачі освіти записують тему уроку в зошити). (слайд 4)

На уроці ми навчимося:

- пояснювати сутність та події Великого терору, усвідомлювати його наслідки;
- визначати та пояснювати мету, причини та наслідки масових репресій в Україні;
- уміти встановлювати хронологічну послідовність подій, які відображають репресивну політику радянського тоталітарного режиму щодо громадян УСРР;
- витлумачувати і доречно вживати терміни і поняття: «тоталітарний режим», «ворог народу», «чистка», «націонал-ухильництво», «Великий терор», «культ особи», НКВС, СБУ, ГУЛАГ, Сандармох, Биківня;
- висловлювати власну думку щодо подій, які відбувалися в УСРР в 1930-1937 роках;
- розуміти ідеологічне виправдання репресій в СРСР.

Сьогоднішній урок – це подорож у світ історії України 1930-х років. (слайд 5)

III. Мотивація навчальної діяльності (2 хв.).

Підготовка до свідомого сприйняття матеріалу, стимулювання пізнавального інтересу, постановка конкретних завдань уроку.

Перегляд відео <https://www.youtube.com/watch?v=KesYiz26HO0> (слайд 6)

Викладач. Я впевнена, що на сьогодні немає жодної людини, яка б хоч раз у житті не задумувалася над минулим нашої держави. Є сторінки в історії, які боляче згадувати, є катастрофи, масштаби і наслідки яких важко уявити... але їх не можна забувати, бо лише так є шанс ніколи більше не допустити їх повторення. Сьогодні вкрай важливо знати історію нашої

країни, розуміти причини тих чи інших подій минулого і сьогодення аби навчитися об'єктивно сприймати реальність. Постає необхідність вивчати трагічні сторінки історії нашого народу, щоб знати і пам'ятати про кожного, кого тогочасний режим змусив страждати і гинути страшною смертю. (Метод

«Ключове проблемне питання»)

На уроці ми дамо відповідь на проблемне питання: **«Чому сталінський режим вдався до масових репресій та терору в Україні?»** (слайд 7)

IV. Актуалізація опорних знань, умінь та уявлень здобувачів освіти або підготовка здобувачів освіти до сприйняття нової теми. (8 хв.)

Відтворення знань, умінь для опанування нового матеріалу.

Викладач. А для того, щоб дати відповідь на проблемне питання, давайте пригадаємо, які ж були передумови масових репресій та терору в Україні.

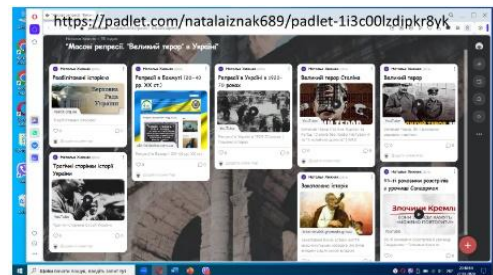
Зробимо короткий огляд того, що ми вже вивчили на минулих уроках. За посиланням на моніторі відкриємо віртуальну дошку Padlet

<https://padlet.com/natalaiznak689/padlet-1i3c00lzdipkr8yk>, на якій розміщені за-

вдання для повторення вивченого матеріалу та картка самооцінювання вашої діяльності на уроці. Результати самооцінювання ви розмістите в Classroom. (слайд 8)

На попередньому уроці в Classroom були розміщені домашні завдання: необхідно було відсканувати Qr коди та виконати вправи «скрайбінг», математичну задачу, «кроссенс» та «кластер».

Запрошую взяти участь у презентації виконаних завдань. (слайд 9)

Вправа № 1 «Скрайбінг».

Завдання: пов'язати історичні факти з фотоджерелами історичної інформації.

(слайд 10)

Вправа № 2 «Математична задача».

Завдання: встановити хронологічні події, які були передумовами «великого терору» в Україні. (слайд 11)

Відповіді до математичної задачі:

А – 1923 рік;

Б – 31 серпня 1935 рік, тобто восьмий місяць;

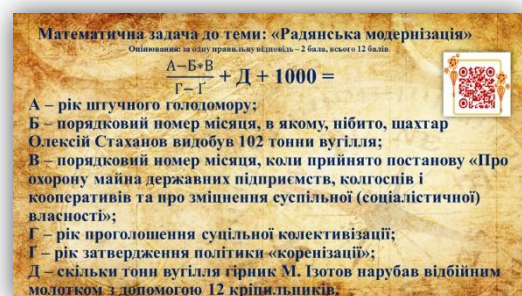
В – 7 серпня 1932 рік, тобто восьмий місяць;

Г - 1929 рік;

Г - 1923 рік;

Д – 607 тонн;

Відповідь: $916,8 + 1000 = 1917$ рік, рік Української революції.

Завдання: з історичних термінів та понять побудувати усні висловлювання щодо теми «Радянська модернізація». (слайд 12)

Вправа № 4 «Кроссенс».

**Завдання: установити послідовність створення фотодокументів, які передували «великому терору» в Україні.
(слайд 13)**

Отже, ми повторили матеріали, які вивчали на попередніх уроках, а тепер перейдемо до вивчення нового матеріалу.

V. Вивчення нового матеріалу (13 хв.).

На минулому уроці з метою опрацювання інформаційних матеріалів з теми уроку, вам були роздані випереджувальні завдання, результати яких розміщені на віртуальній дошці Padlet (текстові нотатки, слайди, зображення, фотодокументи, презентація тощо).

Група об'єднана в дві команди: «Історики» та «Науковці». Група «Істориків» працювала над питаннями «Формування «культу особи» Сталіна. «Великий терор» та масові репресії в Україні», а група «Науковців» опрацьовувала матеріали з теми «Політичні процеси 1920-1930-х років та місця масових поховань жертв репресій». (слайд 14)

Тож ми будемо працювати за планом уроку. (слайд 15)

План

1. «Великий терор» в Україні. Формування культу особи Сталіна. Сталінська Конституція.
2. Масові репресії та їх ідеологічне виправдання.
3. Політичні процеси 1920-х – початку 1930-х років.
4. Биківня та інші місця масових поховань жертв репресій.

Результатом презентації пошуково-дослідницької роботи команд буде ментальна карта, яку ви будете заповнювати впродовж уроку, а відповідь презентуєте в кінці уроку. (слайд 16)

Епіграфом уроку стали слова: «Хтось пішов в забуття, а хто кулю отримав, як вирок ... бо він – «ворог народу»! Хоч весь час лиш для нього і жив!»

О. Калугіна (слайд 17)

Викладач. Ці рядки епіграфу до нашого уроку дуже влучно передають настрій тієї епохи, яку ми будемо розглядати, бо саме 1920-1930 – ті рр. ХХ ст., стали найскладнішим періодом для нашої держави, яка, по-перше, за короткий проміжок часу змогла зробити рішучий крок вперед у своєму культурному розвитку, і, менш ніж через одне десятиріччя втратити все і «захлинутися» у крові червоного терору! Тож слово надаю команді «Істориків». Результати пошуково-дослідницької роботи будуть презентувати Вірабян Емма, Задорожня Віолетта, Китченко Катя, Кинтор Богдан.

(слайди 18 - 27) (перегляд відео «Архів Великого терору»

<https://www.youtube.com/watch?v=YlTrSNC5DZU> – слайд -)

Викладач. Отже, в історії кожного народу є героїчні й трагічні сторінки. Сьогодні ми вивчаємо причини «великого терору» та масових репресій в радянській Україні, жертвами яких стали тисячі невинних людей. Найстрашніше було те, що ці події тільки в невеликій своїй частині виходили на поверхню громадського життя: в радянській пресі з'являлася інформація лише про великі показові процеси, що супроводжувалися погромною пропагандою.

Тож слово надаю команді «Науковців». Результати пошуково-дослідницької роботи будуть презентувати Хоменко Тетяна, Кулішов Діма, Бондаревська Віолетта, Грищенко Альбіна. (слайди 28 – 49), (перегляд відео «Сандармох»

<https://www.youtube.com/watch?v=LGPnTTAjeYU>– слайд 55)

Викладач. Особистий досвід людини, яка потрапила в жорна репресій, не міг розкрити загальної картини того, що відбувається. Тим самим масштаб, структура і механізми репресій залишалися прихованими як для більшості сучасників, так і для декількох поколінь українців. Зараз сукупність доступних джерел дає можливість дізнатись про ці події.

Оцінювання: презентація пошукової та дослідницької роботи здобувачів освіти за темою уроку – 12 балів.

VI. Систематизація й узагальнення нових знань і умінь. (10 хв.).

Багато інформації ви сьогодні отримали на уроці. А зараз перевіримо, чи були ви

уважні. Після вивчення нового матеріалу ми з вами закріпимо засвоєні знання та для цього виконаємо наступні завдання.

Вправа № 5 «Історичний тир».

Оцінювання: за одну правильну відповідь – 1 бал, всього 6 балів. (слайди 50 - 56)

1. Вжитий державними органами комплекс каральних заходів з арештів, покарання, розстрілів і переселення великих мас людей.

репресії	ідеологізація
диктатура	терор

2. «Роком великого перелому», коли в СРСР остаточно склався тоталітарний режим з усіма притаманними йому ознаками є:

1925 рік	1928 рік
1929 рік	1932 рік

4. Звеличення ролі однієї людини, приписування їй за життя визначального впливу на хід історичного розвитку.

пропаганда	експропріація
культ особи	коренізація

3. На які роки припадає найбільш масштабні репресії?

1934 – 1935 рр.	1937 – 1938 рр.
1935 – 1936 рр.	1938 – 1939 рр.

5. Найменування періоду в історії СРСР (1937 — 1938 роки), коли сталінські репресії були різко посилені й досягли до максимуму своєї інтенсивності.

«Велика революція»	«Велика політика»
«Велика депресія»	«Великий терор»

6. Які поняття відбивають суть «великого терору» в Україні?

продподаток	кооперація
НКВС	продрозкладка

Вправа № 6 «Хто зображений на фото?»

Оцінювання: за одну правильну (слайди 57 - 62)

Михайло Грушевський
 В 1919 р. обраний Президентом ЗНУ (фактично – Президентом ЗУНР)
 У Генеральному Секретаріаті обіймав пост генерального секретаря міжнародних справ
 Перший Президент УНР
 Один із перших отаманів Холодницької республіки

Леся Курбас
 27 листопада 1918 р. очолює Українську Академію Наук
 Український режисер, актор, засновник театру «Беректа»
 Гетьман «Української держави» в 1918 р.
 В 1917 р. очолює перший уряд автономної України під керівництвом Генерального Секретаріату

Василь Липківський
 В 1919 р. обраний Президентом ЗНУ (фактично – Президентом ЗУНР)
 Церковний і освітній діяч, історик, перший митрополит УАПЦ
 В 1917 р. очолює перший уряд автономної України під керівництвом Генерального Секретаріату
 Автор брошури «Самостійна Україна» (1906 р.), один з ініціаторів створення Християнської України (1901 р.)

Казимир Малевич
 Український художник-авангардист, один із фундаторів кубізму та супрематизму
 Пройшов, писав, публікував, організував літературну групу ВАНІТТЕ
 Відомий кобзар, громадський діяч, білоруський УАД, Народний артист УРСР
 Український художник, засновник школи українського мистецтва «Богучаїне»

Василь Липківський
 Український художник-авангардист, один із фундаторів кубізму та супрематизму
 Пройшов, писав, публікував, організував літературну групу ВАНІТТЕ
 Відомий кобзар, громадський діяч, білоруський УАД, Народний артист УРСР
 Український художник, засновник школи українського мистецтва «Богучаїне»

Вправа № 7 «Заповни пропуски в тексті» (слайд 63)

Вправа «Заповни пропуски в тексті»
 Оцінювання: за одну правильну відповідь – 1 бал, всього 6 балів.

1929 рік, за висловом **Й. Сталіна**, став «роком великого ...». Саме в цей рік в СРСР остаточно склався ... режим з усіма притаманними йому ознаками. Державну владу в УРСР фактично здійснювала ... партія. В СРСР почав формуватися «... особи» Й. Сталіна. За допомогою «великого ...» Й. Сталін намагався ліквідувати соціальну напруженість у країні. Пік репресій припадає на ... рік.

Вправа № 8 «Зайві слова» (слайд 64)

Вправа «Зайві слова»
 Завдання: Вписати слова, які не стосуються теми уроку.
 Оцінювання: за одну правильну відповідь – 2 бали, всього 8 балів.

1. Масові репресії, КП(б)У, Українські січові стрільці, «рік великого перелому», Леся Курбас, УАПЦ.
2. «Великий терор», «Шахтинська справа», Микола Хвильовий, НКВС, атеїзм, «коренізація», Директорія.
3. «Розстріляне відродження», Михайло Грушевський, ідеологія, УРСР, Биківня, «українізація», Гетьманат.
4. «Силка визволення України», «культ особи», Сандармох, «буразинні націоналісти», універсал, Василь Липківський.

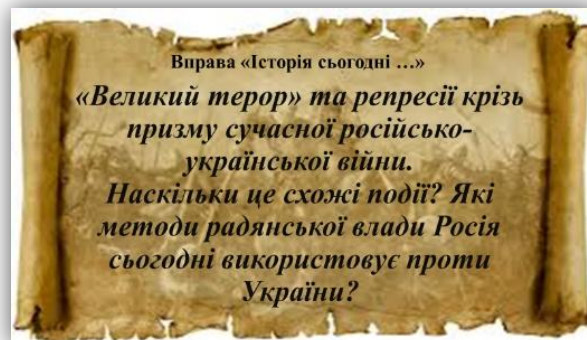
Вправа № 9 «Хронологічна стрічка часу» (слайд 65)

Вправа «Хронологічна стрічка часу»
 графічне зображення часу з минулого в майбутнє через сучасне.
 Завдання: доповнити хронологічну стрічку часу новими датами та подіями.
 Оцінювання: за одну правильну відповідь – 2 бали, всього 4 бали.

1923 рік	Грушев. 1925 р.	1928/29 – 1932/33 рр.	1933 – 1937 рр.	1929 рік	1932 – 1933 рік			
Татари жовні коренізація	Курс на модернізацію	Перша індустріальна	Друга індустріальна	Курс на соціалістичні змін	Експоненс в Україні			

Вправа № 13 «Історія сьогодні ...» (зачитується вправа)

(слайд - 72)

VIII. Рефлексія (2 хв.).

Викладач. Впродовж уроку Ви оцінювали свою роботу на уроці, то ж пропоную оцінити свою активність на уроці, заповнивши картки самооцінювання. *Результати й оцінки роботи на уроці надсилайте в Classroom. Але хочу відзначити, що на високому рівні сьогодні працювали Віра-б'ян Емма, Задорожня Віолетта, покращили свої знання на достатньому рівні Грищенко Альбіна, Задорожня Віолетта, Кулішов Діма, Кинтор Богдан, Китченко Катя. Результати й оцінки роботи на уроці будуть оголошені після їх перевірки на наступному уроці.*

Картка оцінювання рівня активності здобувачів освіти				Перевірка балів
Самооцінка здобувачів освіти за видами діяльності на уроці				
Види діяльності	Максимальна кількість балів	Скільки отримав (-ла) балів		
Вправа «Схрещай»				1 - 5 - 1 б.
Вправа «Математична задача»				6 - 10 - 2 б.
Вправа «Кластер»				11 - 15 - 3 б.
Вправа «Кроссворд»				16 - 20 - 4 б.
Вправа «Тестові завдання до теми «Радянська модернізація»				20 - 30 - 5 б.
Вправа «Історичний тир»				30 - 40 - 6 б.
Вправа «Хто зображений на фото?»				40 - 50 - 7 б.
Вправа «Кубики»				50 - 58 - 8 б.
Вправа «Заповни пропуски в тексті»				58 - 68 - 9 б.
Вправа «Криптограма»				68 - 78 - 10 б.
Вправа «Знайди слова»				78 - 96 - 11 б.
Вправа «Хронологічна стрічка часу»				96 - 102 - 12 б.
Вправа «Побудуй хронологію подій»				
Вправа «Правосно і історичними джерелами»				
Вправа «Ментальна карта»				
Виступаючі в творчих групах				
Загальна кількість балів:				
Оцінка викладача історії:				

Вправа № 14. Самооцінка діяльності здобувачів освіти на уроці. (слайд - 73)

Пропоную повернутись до завдань і мети уроку, які були оголошені на початку уроку і підтримати одне з тверджень «На уроці мені було не цікаво. Я не дізнався нічого нового». (Метод «смайлик настрою»).

З яким настроєм Ви залишаєте онлайн урок? Оберіть та надішліть смайл у чат.

IX. Інструктаж з домашнього завдання (2хв.) (слайд - 74) Повідомлення обсягу і змісту домашнього завдання, інструктаж щодо його виконання.

Диференційовані завдання.

Інструктаж з домашнього завдання.
Матеріал домашнього завдання за QR кодами до уроку на тему: «Масові репресії. Великий терор в Україні» :

1. Опрацювати § 26 ст. 146 - 152 підручника «Історія України» (автори О. В. Гісем, О. О. Мартинюк, 10 клас, рівень стандарту) та посилання до теми уроку:
<https://www.youtube.com/watch?v=YITrSNC5DZU>
<https://www.youtube.com/watch?v=u9vLORs4axQ>
<https://www.youtube.com/watch?v=C5xvZYLdZml>

2. Виконати завдання за QR кодами:

Вправа «Розшифруй зашифроване слово»	Вправа «Хитра слів»	Вправа «Сенкан»	Вправа «Працюємо з історичними документами»	Тестові завдання з історії України до теми уроку
--------------------------------------	---------------------	-----------------	---	--

2. Виконати вправу «Розпізнай заковане слово».

Оцінювання: за одну правильну відповідь – 1 бал, всього 3 бали.

(слайд - 75)

Вправа «Розпізнай заковане слово»
Завдання (3 бали):
- з перших букв малюнків скласти історичний термін;
- дати визначення історичному терміну;
- як історичний термін пов'язаний з темою уроку.

3. Виконати вправу «Хмара слів».

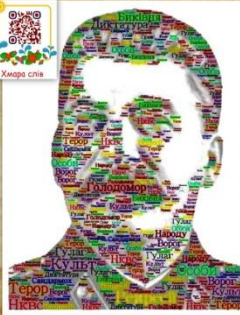
Оцінювання: за одну правильну відповідь – 0,5 бали, всього 3 бали.

(слайд - 76)

Вправа «Хмара слів»
Завдання: дослідити «хмару слів», вставити у текст пропущені слова.

Неповижені слави в державі особи, зруйнів осіб, суспільної естетики, що на відміну від демократії, тримається не на вільних і незалежних виборах, а спирається на сили структури та органи держави чи навіть на пряме насильство, репресії на терорі не ... Період в історії СРСР (1937 – 1938 роки), коли сталінські репресії були різко посилені й доведені до максимуму своєї інтенсивності – «...».

Політичний феномен, коли лідер держави підноситься над своїми колегами, йому приписують всі досягнення народу й партії, але жодна з поразок чи провалів – «...». В 1932-1933 роках в Україні відбувся ... В Карелії, в урочищі ... упродовж кількох днів вбили 1111 осіб. Найбільше в Україні місце поховання жертв масових політичних репресій розташоване поблизу Києва в ... Єдині табірні система СРСР - ...

4. Виконати вправу «Сенкан».

Оцінювання: за одну правильну відповідь – 0,5 бали, всього 3 бали.

(слайд - 77)

Вправа «Сенкан»
(сенкан - це вірш, що складається з п'яти рядків)

Складання «Сенкану»
I група – поняття «репресії»
II група – поняття «терор»

1. Перший рядок має містити слово, яке позначає тему (переважно це іменник)
2. Другий рядок – це опис теми, який складається з двох слів (два прикметники)
3. Третій рядок називає дію, пов'язану з темою, і складається з трьох слів (не дієслова).
4. Четвертий рядок є фразою, яка складається з чотирьох слів і висловлює ставлення до теми, почуття з приводу обговорюваного.
5. Останній рядок складається з одного слова – синоніма до першого слова, в ньому висловлюють сутність теми, ніби роблять висновок, підбивають підсумок.

5. Опрацювати історичні документи та виконати завдання

Оцінювання: за одну правильну відповідь – 1 бал, всього 3 бали.

(слайди – 78-79)

Працюємо з історичними документами

Документ № 1. В. Винниченко в записках «Думки про себе на тім світі» від 12 липня 1933 р. про самогубство М. Скрипника.

Скрипник відібрає собі життя ...

1. Для того, щоб звернути увагу можновладців-товаришів на небезпеку для комунізму від того напрямку націоналізму, який вони вибирають. 2. Щоб своєю смертю закрити проти брутальності, дурності, нахабства, лицемірства, непослідовності й керівництва «в новому курсі націоналізму». 3. Щоб своєю смертю дати гасло іншим товаришам, які хочуть бути чесними, ширими, послідовними комуністами, щоб довести, що його політика не була помилковою, не була в інтересах його авіації чи виступу, чи якимось іншим особистим націоналістичним наміром. Бо який аргумент може бути переконливим смертю? Не знаю, чи можновладці ще здобли почути цей зойк, відчуття перестороги? Це покаже майбутня національна політика.

Документ 2. Реакція на самогубство Голови Раднаркому УСРР П. П. Любченка

а) З виступу генерального секретаря ЦК КП(б)У С. Косіора на серпневому (1937) пленумі ЦК КП(б)У.

... Любченко застрелився, підтвердивши тим самим, що ми правильно цю справу розібрали.

б) З повідомлення в газеті «Правда» (1937-2 вересня)

Любченко покінчив життя самогубством, запустившись у своїх антирадянських зв'язках і, очевидно, божачись відповідальності перед українським народом за зради інтересів України.

Завдання. Уважно прочитайте документи №1, №2. Порівняйте ставлення В. Винниченка до самогубства М. Скрипника зі ставленням сталіністів до самогубства П. Любченка. Про що свідчать різні позиції у наведених документах?

Працюємо з історичними документами

Документ № 1. Із виступу генерального секретаря ЦК КП(б)У С. Косіора на XIII з'їзді ЦК КП(б)У

... Є над нами ЦК ВКП(б) і товариш Сталін, які кожного раз, коли ми заходили не в ті двері або робили яку-небудь помилку, нас виправляли ...

Цит. за: Шаповал Ю. І. У ті трагічні роки. Сталінізм на Україні. – К.: Політвидав України, 1990. – с.90.

Документ № 2. М. Хрущов про становище в Україні в момент його вступу на пост першого секретаря ЦК КП(б)У.

По Україні наче Мамай пройшов. Не було ... ні секретаря обкомів партії в республіці, ні голів обкомів. Навіть секретаря Київського міському не було. Мемуари Микити Сергійовича Хрущова // Вопр. історії.-1990.-№6.-С.47.

Документ №3. З редакційної статті журналу ЦК КП(б)У «Більшовик України», присвяченої XIV з'їзду КП(б)У.

Нещадне викорчування ворогів – троцькістів, бухаринців, буржуазних націоналістів і іншої шпигунської погані – розпочалося лише після того, як ЦК КП(б)У надіслав на Україну для керівництва ЦК КП(б)У стійкого більшовика-сталінця Микиту Сергійовича Хрущова.

Більшовик України.-1938.-№7.-С.25.

Завдання. Проаналізуйте зміст документів №1,2,3. Доведіть, посилаючись на них, що С. Косіор, а потім і М. Хрущов були провідниками політики сталінізму в Україні в 1930-х роках.

6.

Готуємось до НМТ з історії України.

Виконати тестові завдання до теми: «Масові репресії. «Великий терор» в Україні». (слайди – 80-82)

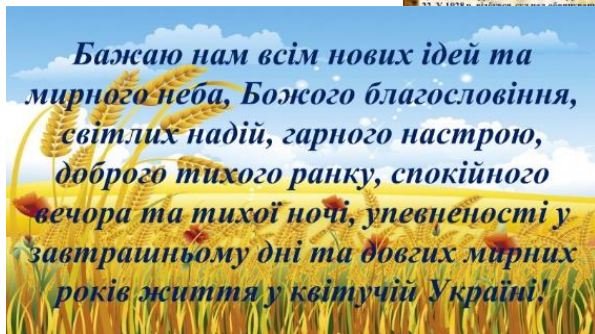
Оцінювання: за одну правильну відповідь – 0,5 балів, всього 12 балів.

От і дійшов до кінця наш
маю, що ви винесете з
ту жаринку знань, яка
вам в вашому подаль-
Презентація уроку роз-
Classroom, у вас є мож-

урок. Я ду-
цього уроку,
знадобиться
шому житті.
міщена в
ливість з
нею попра-
цювати для
усунення
прогалин.

(слайди – 83-84)

Зачитується відео - вірш Ліни Костенко «Крила» у виконанні Надії Колеснікової.

Самоаналіз уроку з історії України

Я, Хижняк Наталія Анатоліївна, викладач історії ЗП(ПТ)О «Богодухівський РЦПО ХО», кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», провела відкритий урок в групі І курсу з професії «Кухар. Кондитер.» з предмета «Історія України» на тему: «Масові репресії. «Великий терор» в Україні».

Готуючись до уроку, використовувала чинну навчальну програму з історії, затверджену наказом Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698 та методичні рекомендації щодо викладання історії в 2023/2024 р. Відповідно до вимог навчальної програми і поурочно-тематичного плану з історії України були визначені мета та очікувані результати уроку, зокрема: при вивченні теми здобувачі освіти повинні :

знати:

- хронологічні межі «великого терору», періоду «розстріляного Відродження», масових репресій;
- дати показових політичних процесів 1920-х – початку 1930-х рр. («Шахтинська справа», справа «Спілки визволення України» тощо);
- головні місця поховання жертв масових репресій (на національному, регіональному рівнях).;

розуміти:

- зміст понять: «Великий терор», «геноцид», «коренізація», «культ особи», «розстріляне Відродження», «тоталітарний режим», «масові репресії», «тоталітарна імперія», «українізація», ГУТАБ (ГУЛАГ), «СВУ», «Шахтинська справа»;
- сутність комуністичного тоталітарного режиму, особливості його проявів в Україні та мету, ідеологічне виправдання репресій в СРСР;
- суть та наслідки масових репресій в Україні;
- масові репресії як злочини радянського тоталітарного режиму;
- взаємозалежності між упровадженням форсованої індустріалізації, насильницької суцільної колективізації, Голодомором 1932 – 1933 років, репресіями та масовим спротивом, поширенням антирадянських антиімперських настроїв;

уміти:

- встановлювати хронологічну послідовність подій історії України 1921-1939 рр., які відображають репресивну політику радянського тоталітарного режиму щодо громадян УСРР;
- визначати методи, наслідки інкорпорації України до складу СРСР та передумови, причини, масштаби масових репресій, нищення української інтелігенції;
- пояснювати сутність та події «Великого терору», усвідомлювати його наслідки;
- висловлювати власну думку щодо подій, які відбулись в УРСР в 1930-1937 роках.

Урок № 33 на тему «Масові репресії. «Великий терор» в Україні» є восьмим уроком у темі 4 «Україна в складі тоталітарної імперії Союзу Радянських Соціалістичних Республік» з курсу «Історія України».

Урок є логічним і хронологічним продовженням попередніх тем, що висвітлюють наслідки радянської модернізації в УРСР. Задля досягнення поставлених мети та завдань, урок був зорієнтований на реалізацію компетентісно – орієнтованого підходу в навчанні, що забезпечило розвиток предметних компетентностей здобувачів освіти та індивідуалізацію навчання.

Під час уроку заплановано **формування основних предметно-історичних компетентностей: інформаційної** (вміння працювати з джерелами історичної інформації, користуватися довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації), **мовленнєвої** (вміння будувати усні та письмові висловлювання щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії), **логічної** (передбачає вміння здобувачів освіти визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, концепції для аналізу й пояснення історичних фактів, явищ), **просторової** (використовувати карту як джерело інформації під час характеристики історичних подій, явищ, процесів), **хронологічної** (визначати дати і хронологічні межі подій).

Специфіка даного уроку полягає у висвітленні трагічних наслідків «великого терору» в Україні в 1930-х роках. Тож, маючи базові знання з історії 1930-х років здобувачі освіти матимуть можливість порівняти події тих часів з сьогоденням.

При плануванні даного уроку були враховані можливості групи та навички аналізу, узагальнення матеріалу, роботи в групах, висловлювання власної думки та мотивованих висновків.

Навчальні можливості здобувачів освіти були використані на уроці достатньою мірою. Здобувачі освіти зарекомендували себе вмілими аналітиками, виявили схильність до індивідуальної, групової та колективної роботи, що буде враховано при плануванні інших уроків.

Здоров'язберігаюча робота на уроці концентрувалася у зміні видів навчальної діяльності, рівномірному навантаженні на всіх здобувачів освіти, також у тому, що при підготовці уроку були враховані вікові та індивідуальні особливості здобувачів освіти. Різні форми роботи дали змогу ефективно розвивати критичне мислення, вміння та навички саморозвитку, самоаналізу та самооцінки здобувачів освіти.

Структура уроку передбачала всі етапи комбінованого типу уроку: організаційний момент, актуалізацію опорних знань, умінь та уявлень здобувачів освіти, мотивацію навчальної діяльності, оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів, вивчення нового матеріалу, систематизації й узагальнення нових знань і умінь, рефлексії, підведенні підсумків уроку та інструктажі з д/завдання.

Отримавши на початку уроку емоційний та діловий настрій, здобувачі освіти швидко включились в роботу. На уроці підтримувалася доброзичлива психологічна атмосфера. Здобувачі освіти були відкритими для сприйняття інформації й діалогу.

При проведенні уроку всі питання були логічно поєднані. Час на уроці був розподілений на мою думку, раціонально, однак активна робота здобувачів осві-

ти на уроці і їх бажання висловитися внесло у цей розподіл деякі корективи. Де-що затягся етап систематизації та узагальнення знань.

На уроці використовувалися такі засоби навчання як віртуальна дошка Padlet, презентація, відеофрагменти, дидактичне забезпечення – інтерактивні вправи.

Для актуалізації опорних знань, умінь та уявлень здобувачів освіти були використані максимально економні прийоми і засоби повторення опорних знань, зокрема:

- скрайбінг – для розвитку вміння пояснювати та пов'язувати історичні факти з джерелом історичної інформації;
- математична задача – для визначення дат та хронологічних меж подій;
- кластер – для вміння будування усних висловлювань щодо історичних подій;
- кроссенс – для встановлення хронологічної послідовності створення фотодокументів.

Для розкриття нового матеріалу було обрано дослідницький та пошуковий методи навчання з застосуванням прийомів: робота в малих групах, робота з глосарієм та хронологічною таблицею, робота в мережі Інтернет, робота з підручником, інтерактивні вправи - «мікрофон», «мозковий штурм», «ключове проблемне питання».

Здобувачам освіти заздалегідь були роздані випереджувальні завдання, результати їхньої дослідницько-пошукової роботи розміщувалися на віртуальній дошці Padlet (відеофрагменти, слайди, зображення, фотодокументи, презентація). Група була об'єднана на дві творчих команди «Історики» та «Науковці», які розподілили питання для самоопрацювання. На мою думку, така робота сприяє розвитку творчості, формуванню вмінь брати на себе відповідальність та відповідати за результати своїх дій, вмінь працювати в творчих групах. Протягом вивчення нової теми уроку здобувачі освіти заповнювали ментальну карту, відповідь на яку презентували в кінці уроку.

Тема уроку є досить насиченою поняттями, тож головний акцент уроку протягом вивчення теми робився на наступних поняттях: репресії, НКВС, «Великий терор», «Шахтинська справа», «ворог народу», «Спілка визволення України», «Розстріляне відродження», Биківня, Сандармох.

На уроці здобувачі освіти показали вміння мобілізувати себе на сприйняття та розуміння інформації, узагальнювати та виділяти головне, робити висновки.

На етапі систематизації й узагальнення нових знань і умінь використані вправи, де здобувачі освіти одержали можливість застосувати нові знання та вміння визначатися у власному відношенні до досліджуваних фактів. При закріпленні нового матеріалу здобувачі освіти показали, наскільки міцно засвоїли матеріал теми уроку і вміють його застосовувати під час виконання інтерактивних завдань.

На етапі підведення підсумків уроку, були виконані завдання на встановлення зв'язку між тим що вже відомо, і тим, що варто засвоїти, що знадобиться у майбутньому. На цьому етапі здобувачам освіти було запропоновано оцінити свої дії на уроці методом самооцінювання. Було підведено підсумок про значи-

мість теми у формуванні системи знань учнів, відмічена успішність оволодіння змістом уроку.

На етапі інструктажу з д/з здобувачам освіти була дана чітка інструкція щодо виконання д/з та рекомендовані джерела для опрацювання.

На уроці була забезпечена середня працездатність здобувачів освіти. Більшість учнів були залучені до роботи і працювала активно та плідно. Цьому посприяли ефективний підбір методів та форм роботи, а також встановлення дружелюбної, доброзичливої та психологічно комфортної атмосфери на уроці. Готуючись до уроку використала джерела:

- <http://memorial.kiev.ua> – Українське добровільне культурно-просвітницьке правозахисне благодійне товариство «Меморіал» імені Василя Стуса.

- <http://ua.bykivnya.org> – Національний історико-меморіальний заповідник «Биківнянські могили».

- www.reabit.org.ua – Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією».

- <https://www.memo.ru/ru-ru/> – сайт Міжнародного історико-просвітницького, правозахисного та доброчинного товариства «Меморіал».

- <https://ukr-initiative.com.ua/2018/03/10/represii-bahmut/> - Репресії в Бахмуті (20–40 pp. XX ст.)

- <https://www.youtube.com/watch?v=YITrSNC5DZU> - Великий терор в Україні в 1937-1938 роках | Пишемо історію.

- <https://www.youtube.com/watch?v=oJeg63QgMXk> - Репресії в Україні в 1920-70 роках | Пишемо історію.

- <https://www.youtube.com/watch?v=6Gz3kOVIT7E> - Великий терор Сталіна. Курбас та Куліш, 10 років без права листування та "4 мільйони доносів" | WAS.

- <https://www.youtube.com/watch?v=u9yLORs4qxQ> - Великий терор. 80-і роковини масових «чисток».

- <https://www.youtube.com/watch?v=hBpkdWmKUaU> - Великий терор. Биківня та інші місця масових поховань жертв репресій. Конституція УРСР 1937 р.

- <https://www.youtube.com/watch?v=LGPnTTAjeYU> - «Сандармох».

В процесі уроку я намагалася дотримуватися логічності побудови етапів уроку і я гадаю, що мені це вдалось.

На мою думку, урок пройшов динамічно та продуктивно, завдячуючи використанню різних методів навчання та прийомів. Ефективність уроку залежить від дій самих здобувачів освіти, як вони вивчать матеріал, чи захочуть зрозуміти його. Мету уроку вдалося повністю реалізувати та досягти очікуваних результатів.

Використані джерела:

- www.reabit.org.ua – Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією».
- <http://memorial.kiev.ua> – Українське добровільне культурно-просвітницьке правозахисне благодійне товариство «Меморіал» імені Василя Стуса.
- <http://ua.bykivnya.org> – Національний історико-меморіальний заповідник «Биківнянські могили».
- <https://www.memo.ru/ru-ru/> – сайт Міжнародного історико-просвітницького, правозахисного та добродійного товариства «Меморіал».
- <https://ukr-initiative.com.ua/2018/03/10/represii-bahmut/> - Репресії в Бахмуті (20–40 рр. XX ст.)
- <https://www.youtube.com/watch?v=YlTrSNC5DZU> - Великий терор в Україні в 1937-1938 роках | Пишемо історію.
- <https://www.youtube.com/watch?v=oJeg63QgMXk> - Репресії в Україні в 1920-70 роках | Пишемо історію.
- <https://www.youtube.com/watch?v=6Gz3kOVIT7E> - Великий терор Сталіна. Курбас та Куліш, 10 років без права листування та "4 мільйони доносів" | WAS.
- <https://www.youtube.com/watch?v=u9yLORs4qxQ> - Великий терор. 80-і роковини масових «чисток».
- <https://www.youtube.com/watch?v=hBpkdWmKUaU> - Великий терор. Биківня та інші місця масових поховань жертв репресій. Конституція УРСР 1937 р.
- <https://www.youtube.com/watch?v=LGPnTTAjeYU> - «Сандармох».

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ЗБІРНИК

деяких матеріалів з панорами відкритих онлайн-уроків із
суспільствознавчих предметів

Головний редактор:

Редактор:

Коректор:

Комп'ютерна верстка:

Дизайн обкладинки:

Тетяна РУСЛАНОВА

Ольга ГОРЄНKOBA

Ольга ГОРЄНKOBA

Олена ЯКОВЕНКО

Олена ЯКОВЕНКО

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області
61121 м.Харків, вул. Владислава Зубенка, 37, 4 поверх
Тел.: (0572) 69-32-79

E-mail: pr.nmc@ptukh.org

<https://www.facebook.com/groups/162399237723984/>

Редколегія публікує матеріали, не завжди поділяючи погляди інших авторів, зберігає стиль матеріалів, залишає за собою право редагувати тексти. Автор несе відповідальність за зміст статті та достовірність матеріалів.

